IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT BUDAPEST, 2023. XIII. évfolyam 1. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos: Bárdos László (2016-ig), Fetykó Judit
MINDEN JOG FENNTARTVA
A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

BUDAPEST, 2023
XIII. évfolyam 1. szám

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06

SZERKESZTŐ:

FETYKÓ JUDIT

TECHNIKAI MUNKATÁRS:

NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos:
Bárdos László (2016 júliusig)
Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére

Ajánlott lapok

Börzsönyi Helikon
http://www.retsag.net/helikon/lap.htm

CanadaHun
http://canadahun.com/

FullExra
http://www.fullextra.hu/

GRAMOFON
http://www.gramofon.hu/

HETEDHÉTHATÁR
http://hetedhethatar.hu/

Irodalmi Rádió
http://irodalmiradio.hu/

Litera-Túra folyóirat
http://www.litera-tura.hu/

MAGYAR ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR
http://mek.oszk.hu/

Magyar SzínházTechnikai Szövetség
http://msztsz.hu/szinpad/

NAPÚT
http://www.naputonline.hu/

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
http://www.oszk.hu/

Versmondó
http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol

Art'húr Irodalmi Kávéház
https://www.facebook.com/arthurirodalmikavehaz/

Gondola Kulturális Magazin
https://bg-bg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/

Délibáb – Cserhát
www.delibab-cserhat.hu

Bodó Csiba Gizella honlapja
http://bodonecsibagizella.hu/

Kenyeres Zoltán honlapja
http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/

Kotaszek Hedvig honlapja
www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja
http://www.petererika.com/

Litera-Túra Művészeti Magazin:
https://www.facebook.com/pg/literaturamuveszetimagazin/posts/?ref=page_internal

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(az oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ:*Szóérintő*
http://mek.oszk.hu/08800/08805/

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*
http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml

DEBRECZENY György: *ellentétpárhuzamok*
http://mek.oszk.hu/19000/19021/index.phtml

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*
http://mek.oszk.hu/06000/06084/

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt…*
http://mek.oszk.hu/11500/11558

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*
http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml

KŐ-SZABÓ IMRE: *Színlelt szerelmek*
http://mek.oszk.hu/19400/19435

MOSONYI KATA: *Búzamező, varjakkal*
Szakadt színfalak közt
Tükörszilánkok
https://mek.oszk.hu/20100/20158/
https://mek.oszk.hu/20100/20157/
https://mek.oszk.hu/23200/23211/

Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó RIPORT-KÖNYV
http://mek.oszk.hu/12200/12217/

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*
http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html

SZ. PŐRDY MÁRIA: *Rigó árnyékágon*
https://mek.oszk.hu/11000/11044/

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*
http://mek.oszk.hu/10500/10525/

HÍREK

MEGJELENÉSEK A MEK-en

KŐ-SZABÓ IMRE: *XXL-es rántott szelet*
https://mek.oszk.hu/22800/22845/

❊

MITAT ÇIBUK: *Hajnali fény*
https://mek.oszk.hu/23100/23160/23160.pdf

❊

MOSONYI KATA: *A vég küszöbén*
https://mek.oszk.hu/23800/23865/

A kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők egyéb írásai

KIÁLLÍTÁS

Keszthely

TARTALOMJEGYZÉK

A. TÚRI ZSUZSA 118
AKUTAGAVA 10
AMBRUS JÓZSEF 57
BALOGH ÖRSE 99
BARANYI FERENC 9
BÁRDOS LÁSZLÓ 115, 133
BODÓ CSIBA GIZELLA 81
BŐSZE ÉVA 131
BUDA FERENC 84
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET 116
DARVAS JUDIT 46, 67, 69, 74, 141
DEDIK JÁNOS 47
DUDÁS ÉVA 55
EGERVÁRI JÓZSEF 109
ELI MEON 73
FÁBIÁN MÁRIA 14
FEIGE MÁRTA 8
FELLINGER KÁROLY 22, 23, 24, 25
FETYKÓ JUDIT 140
FODOR JÓZSEF 48, 51, 52, 53, 54
FÖLDESDY GABRIELLA 122
FŰZY-MOLNÁR ZOLTÁN 56, 80, 105, 120
GAÁL ERNŐ 127
GOURMONT, REMY DE 113
GŐSI FERENC 41
GŐSI VALI 40
GUTI CSABA 39
HABOS LÁSZLÓ 132
HAJNAL ÉVA 76
HALÁSZ ERZSÉBET 129
HEPP BÉLA/ALÉB 77
HOGYA GYÖRGY 102
HOLÉCZI ZSUZSA 119
HORVÁTH HOITSY EDIT 28
JÓNA DÁVID 68
KARAFFA GYULA 37
KETYKÓ ISTVÁN 110
KOLUMBÁN JENŐ 106
KOOSÁN ILDIKÓ 114
KORIM LÁSZLÓ 88
KOTASZEK HEDVIG 111
KOVÁCS LÁSZLÓ (KOVYCS) 108
KŐ-SZABÓ IMRE 79
KÖVES JÓZSEF 124
KULCSÁR TIBOR 62
MAGYARY HUNOR 121
MÁNDY GÁBOR 125

MESTER GYÖRGYI 82
MOLNÁR EDIT 21, 38
MOSONYI KATA 13
NAGY JÁNOS 117
NYAKÓ ATTILA 126
NYERGES GÁBOR ÁDÁM 16
ÖTVÖS NÉMETH EDIT 65
PÉTER ERIKA 61
PETHES MÁRIA 66
PETŐFI SÁNDOR 26
REJTŐ GÁBOR 17, 18, 19, 20
SÁRKÖZI LÁSZLÓ 112
SITKU RÓBERT 63
SOKHEGYI GYÖRGYI 30
SZ. PŐRDY MÁRIA 42
SZABÓ MÁRTA 27, 61
SZEDŐ TIBOR 128
SZEGŐ JUDIT 29
SZOLLÁTH MIHÁLY 75, 91
TÁTRAI S. MIKLÓS 70
TÓTH-KURTZ MÁRTON 74
TRAUTSCH TÍMEA 126
UMHAUSER FERENC 85
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF 101
VASADI PÉTER 15
VERASZTÓ A. KÁROLY 107
VERASZTÓ ANTAL 98
VERRASZTÓ GÁBOR 100
VIHAR BÉLA 12
VIHAR JUDIT 12

Fotó: FEIGE MÁRTA

BARANYI FERENC

MÁRCIUSOK

Van tűz, amit eső nem olt –
jól tudja ezt a Múzeumkert.
Beomlott légvédelmi bunkert
önt el csupán a víz s csiszolt
márványkövet csúszósra áztat –
ez minden, amit megtehet.
Ettől még felgyúlhat a házak
mögött a gyér emlékezet.

És van olyan páncélvonat,
amelynek bőrkabát a vértje,
s ha már ily védtelen, miért ne
kímélne állomásokat?
A restik szűrt ételszagából
a lőporillat kioson.
S nem tudni már: a sokaság hol
kaphat menüt s milyen jogon?

Viseltessé se fényesül
Negyvennyolc s Tanács-Magyarország,
hisz ünneplő ruhát a moly rág
hat napon át a hét közül,
pedig elnyűni lenne üdvös
utcán, mezőn, gyártelepen
– kivált, ha illik termetünkhöz –
mit ránk szab a történelem.

A SZÓZAT MARGÓJÁRA

Az nem lehet,
hogy a cséphadarós gyalogosok
hiába rengették meg a kastélyokat
suta táborozásuk puszta hírével is.

Az sem lehet,
hogy a vörösbársony-süvegűek
hiába hímezték zászlaikra
egész létük fonalával:
a hazáért és szabadságért.

És az sem lehet,
hogy a népek hajnalcsillaga iránt menetelők
hiába virágozták fel a rézágyúkat
a karikára hulló esőben.

És az sem lehet,
hogy a vézna bőrkabátosok
hiába hordták páncélvonattal
az „enyém” és a „tiéd”
hulladékhalmai helyére
a MIÉNK aranyhegyét.

És az sem lehet,
hogy a föld alatt gyülekezők
tűzhelyet, családot hiába reméltek
már végképp csak másoknak a föld felszínén.

És az sem lehet,
hogy a hamuszínruhás katonák
hiába példázzák a nekik idegen földben
a halál diadalmát
az enyészet felett.

Arról van csupán szó,
hogy a puhaságra serényebb gyermekek
– miután nem a legnyerőbb lapra tették fel
az erősebb, jámbor apák hagyatékát –
úgy méltatlankodnak,
mintha ezt a hagyatékot meg sem kapták volna.

Pedig mindenki tudja,
hogy a hímes tojás
nem lehetett előbb, mint a tyúk,
és hogy sültgalamb-postán sohasem érkezett
üzenet a jövőtől.

Legjobban az tudhatja mindezt,
aki az ég boltozatján
még kicsorbult ököllel is dörömböl.

Baranyi Ferenc: *Könyörgés apátiáért, Új versek,* 1987–1997, 2018.
http://mek.oszk.hu/02200/02296/02296.htm

AKUTAGAVA

Mandarinok

Borongós téli este történt. A jokoszukai vonat másodosztályú kocsijában ültem egy sarokban, s tétlenül vártam az indulást jelző füttyszóra. A villany már régóta égett a vagonban, de rajtam kívül – bármily meglepő is – nem volt egyetlen utas sem. Amint kibámultam a félhomályba borult peronra, láttam, hogy furcsa módon, nyoma sincs egyetlen kísérőnek sem, csak egy ketrecbe zárt kiskutya vonyított fel panaszos hangon időről időre. Különös, de az egész látvány nagyon illett a hangulatomhoz. Fejemben kimondhatatlan fáradtságot és levertséget éreztem: olyan volt, mintha a hófelhős ég fakó árnya zuhant volna rám. Kezem a kabátom zsebébe süllyesztettem, s még arra se volt kedvem, hogy az oda becsúsztatott újság esti kiadását előhúzzam.

Ekkor azonban megszólalt az indulást jelző fütty. Fejemet az ablakkeretnek támasztottam, s várva vártam, hogy szegény szívem megkönnyebbüljön, vagyis a velem szemben álló vasútállomás megállíthatatlanul elinduljon hátrafelé. Az előbbinél azonban sokkal zajosabban geták, japán fapapucsok csattogásai hallatszottak a jegyvizsgáló automata irányából, melyeket nem sokkal ezután a kalauz zsémbes hangja kísért, miközben nagy dérrel-dúrral kivágódott annak a másodosztályú kocsinak az ajtaja, amelyben voltam, s egy tizenhárom-tizennégy év körüli lány sietve lépett be rajta, mire ugyanabban a pillanatban a vagon megremegett, s meglódult a gőzmozdony. Az ablakhoz csapódó kormos füstben lassan elmaradtak a peron oszlopai, egy ottfelejtett vízhordó kocsi, a vonat irányába valakinek hajbókoló hordár, miközben mind egyre kisebbek lettek, s végül mindannyian el is tűntek a szemem elől. Megkönnyebbült szívvel sóhajtottam fel, miközben rágyújtottam, s csak ezután fordítottam fáradt tekintetemet az előttem lévő ülésre telepedő kislány arcára.

Töredezett haját, melyen ápoló olajnak nyoma se látszott, hátul összefogta, arcát himlős hegek tarkították, bőre annyira leégett a naptól, hogy már rossz benyomást keltett – egyszóval igazi parasztlány volt. Egy nagy batyu hevert az ölében, nyakára hanyagul egy piszkos sárgászöld kötött gyapjúsálat tekert. Csomagot szorongató vörösre fagyott kezében óvatosan őrzött egy piros harmadosztályú vonatjegyet. Egyáltalán nem tetszett a kislány durva arca. Ellenszenves volt az is, hogy maszatos a ruhája. Végül az ostobasága is bosszantott, amiért nem tud különbséget tenni másodosztály és harmadosztály között. Tehát rágyújtottam egy cigarettára, s szórakozottan kiteregettem a térdemre a zsebemben lévő újság esti kiadását, hogy ennek a kislánynak még a létezéséről is megfeledkezzem. Ekkor hirtelen megváltozott a világítás: az újságpapírra külső fény esett, s a hasábok, amelyek eddig alig látszottak, most váratlanul tisztán, kivehetően ott lebegtek a szemem előtt. Mondanom sem kell, hogy a vonat a jokoszukai vonalon oly gyakori sok-sok alagút közül befutott az egyikbe.

Bár a villanyfénynél végigfutottam szinte az egész újságot, mégis a világban annyira szokványos eseményekről olvashattam benne, hogy nem sikerült vele csillapítanom a depressziót. A világbéke kérdése, újdonsült házasok, új épületek átadása, korrupciós botrányok, halálozási hirdetések – futott végig gépiesen a tekintetem majdnem minden szokványos íráson, miközben olyan érzéki csalódást éltem át, mintha a vonat, befutva az alagútba, pontosan ellenirányba indult volna el. Eközben persze folyamatosan és öntudatlanul, mint a durva valóság emberi formába öntött alakja, az előttem ülő kislány járt a fejemben. Talán jelképes értelmű volt a vonat az alagútban, a parasztlány, és a szokványos cikkekkel teletűzdelt újság… A megmagyarázhatatlan, alacsonyrendű és unalmas emberi élet jelképét

jelentette. Teljesen hiábavalónak éreztem mindent, félretoltam az átlapozott esti újságot, fejemet újból az ablakkeretnek támasztottam, miközben, – mintha meghaltam volna – lehunytam a szemem, és elbóbiskoltam.

Néhány perc telt el. Ösztönösen körülnéztem, mintha váratlanul valami megfélemlített volna, s láttam, hogy – nem tudni mióta, – de az előbbi kislány a szemközti ülést a mellettem lévőre cserélte, s szívós kitartással próbálta kinyitni az ablakot. A súlyos ablakkeret azonban csak nem engedelmeskedett. A kislány remegő arca most már lilában játszott az erőlködéstől, s hallottam, hogy időről időre szívott egyet az orrán, és még lihegett is hozzá. Természetesen ez a kitartás, akárhogy is vesszük, rokonszenvet ébresztett bennem. Persze tudtam, hogy hamarosan a vonat egy újabb alagút bejáratához közeledik, mert az ablakon túl mindkét oldalon hegyek lejtői magasodtak, az alkonyi fény bevilágította rajtuk a kiszáradt füvet. És mégis, mindezek ellenére ez a kislány egyre azzal próbálkozott, hogy kinyissa a szándékosan bezárt ablakot, én azonban képtelen voltam megérteni, hogy miért. Egyszerűen csak puszta szeszélyből teszi, nem tudtam másra gondolni. Ezért továbbra is szótlan szigorúsággal szemléltem, azt a két fagy csípte kezet, amint keserves küzdelmet vív az ablakkal, és közben könyörtelenül azért rimánkodtam, hogy soha ne sikerüljön neki kinyitni.

Ekkor azonban a vonat rettenetes robajjal befutott az alagútba, és éppen ebben a pillanatban lezuhant az ablak is, amellyel a kislány próbálkozott. És a négyszögletes nyíláson keresztül betódult a korom a fekete légből, s ettől rögtön fullasztó füst lett, amely sűrű gomolyban betöltötte a kocsi belsejét. Természettől fogva érzékeny a torkom, de most még annyi időm sem volt, hogy zsebkendőt tegyek magam elé, a füst úgy beborította az arcomat, s ettől olyan köhögési roham tört rám, hogy még lélegzetet is alig kaptam. A kislány azonban rám se hederített, kidugta a fejét az ablakon, a sötétben fújó szél megcibálta összefogott haját, miközben remegve a mozdony irányába kémlelt. Az ablakon túl egyre világosabb lett: már láttam alakját a koromban és a villanyfénynél, s ha kintről nem áradt volna be a hűvös levegővel együtt a föld szaga, a széna és a víz illata, akkor semmi kétség, amint jobban érzem magam, keményen összeszidom ezt az ismeretlen kislányt, és becsukatom vele az ablakot.

A mozdony azonban ebben a percben simán kisiklott az alagútból, száraz fű borította hegyek között kanyargott, miközben egy szegényes település vasúti átjárónál haladt át. Az átjáró közelében mindenütt szalmával fedett és cseréppel borított szánalmas külsejű piszkos házak lapultak szorosan egymáshoz, a vasúti átjárónál pedig talán egy bakter integetett, hiszen fehérlő zászló lengett lomhán az alkonyi szürkületben. Amint elhagytuk az alagutat, e sivár vasúti átjáró töltésén túl három vörös képű fiúcskát vettem észre, akik szorosan egymás mellett álltak. Mind a hárman kivétel nélkül pöttömnyi termetűek voltak – arra gondoltam, talán ettől a nyomasztó környezettől. Ruhájuk színe ugyanolyan volt, mint ez a mélabús vidék. Fölfelé bámultak a robogó vonatra, s egyszerre fürgén magasba lendítették karjukat, miközben ártatlan torkukat kitárták, s tiszta erejükből valami érthetetlen üdvrivalgásban törtek ki. És ekkor jött el az a bizonyos pillanat. A kislány felső testével kihajolt az ablakon, fagy csípte kezét megemelte, láttam, amint erősen integet feléjük jobbra meg balra, s a kezéből, – akárha az égből hullott volna, – hirtelen öt-hat meleg napsárga mandarin pottyant a vonat elé kijövő gyerekekre, hogy örömömben a lelkem is táncra perdült tőle. Önkéntelenül is visszafojtottam a lélegzetemet. És ebben a pillanatban mindent megértettem. A kislánynak, valószínűleg munkába kell állnia, így hát szándékosan elrejtett a ruhájába néhány mandarint, s ezeket dobta ki az ablakon keresztül az öccseinek: így köszönte meg, hogy kikísérték a vonathoz.

Egy pillanat alatt villant fel mindez az elrobogó vonat ablakán túl: az alkonyba öltözött település vasúti átjárója, a felcsivitelő három kisgyerek és a vagonból kidobott csodaszép színű mandarinok. De a jelenet kitörölhetetlenül beleivódott a lelkembe. És ettől fogva úgy éreztem, hogy valami eddig ismeretlen tiszta öröm tör fel a szívemből. Büszkén magasba emeltem a fejem, s most már más emberként néztem erre a kislányra. A lány egy ideje visszaült az előttem lévő helyre, s ugyanúgy, ahogy az előbb, hegekkel borított arcát sárgászöld

gyapjúsáljába temette, kezében tartotta nagy batyuját, miközben harmadosztályra szóló jegyét szorongatta…

Ekkor egy kis ideig végre sikerült megfeledkeznem a kimondhatatlan fáradtságról és levertségről, a megmagyarázhatatlan, sekélyes és unalmas emberi életről.

1919. április

Fordította: Vihar Judit

VIHAR BÉLA

Várlak, mikor jössz?

Ősrejtélyek
vannak írva arcodra és tested íveire,
pillád sötétségébe, mosolyod hamvába.
A tisztaság lehullatja havát a mezőkre;
minden értelme ugyanegy és titkod áll előtte őrt,
még a fűszálban is, amint megmoccan a sejt szemérme.
Az anyaság búzaegyszerüsége álmodik beszéded selymére hímezve,
mesék és legendák ujja lehelte rá.
A világ sárga fénye, mint csillagsugár átszűrődik a méhen
a foganó gyermek arcára
úgy mint a tiszta méz mélyöblű fából csorog ki.
Vágyam komoly mint a templom köve.
Várlak, mikor jössz?
Ne késlekedj kedvesem, esteledik.
Az őzszelídség szőke kenyeréből ajándékozz meg.
Bizony.
Az idő szűrőjén perc és perc folyik, elhull mint zászló a sötétségben.
Lánytekintet legördül és megadja magát aminek lenni kell por, por, por.

MOSONYI KATA

DIDAKTIKUS LÍRA

(Előhang)

Oly korban élünk, mikor az ember
végleg elaljasult, s így kertelés nélkül
lehet csak szólni róla. Kertész és Radnóti
„láger-romantikája" majdhogynem elavult,
és a durva orosz-ukrán háború alattomos
mechanikája túlnőtte a Pilinszky-
apokaliptikát. Hallgatni kényszerülnek
a Múzsák, csak a kép univerzuma
néz szembe a pusztulással, ami
úgy nélkülözi az esztétikát, mint
Pilinszky Jutta Scherrerről készített
mesterségbeli tudás nélküli
fotómontázsa. Hol van már Auschwitz
„felmérhetetlen szenvedések árán
nyert tudása? S a belőle származó
állítólagos erkölcsi tartalék?"
A kultúra máglyái világítják meg
az eget: hamuvá váltak a könyvtárak
Kijevben, Szarajevóban, Kabulban,
nálunk csak a kisebb Kiadók siratják
megélhetésüket. Nem tartanak e sorok
kellő distanciát a valósággal,
ignorálják a média-hírek és a tények
összefüggéseit, hogy önmaguktól
gyúljanak fel bennünk a fények.

Ha mégis felbukkan a poétika mája,
az afféle csak azért is lesz, hogy mégse
gyúrjon maga alá a kor imázsa.
Jogfosztott az is, ki morált kiált,
s becsempész némi transzcendenciát.
Az irodalomban nincs új a nap alatt:
Moliére Mizantrópja ma
aktuálisabb, mint volt egykoron, de
sorolhatnánk Shakespeare-en át
az orosz Csehovon, Gogolon
keresztül, megemlítve Camus
Mersaul-ját vagy a végzetesen
kiábrándult Mittel urat,
mind az animalitást tekinti
az emberi lét alapvetésének, s a
humánumra mint mimikrire mutat.
Kapóra jön, hogy a tabutlan nyíltság
és tartózkodás együtt jellemzi ezt
a korszakot, főképp a fogalmak
zavarodottsága: a szabadság helyett
a szabadosság, s az igazság ezerféle
torzult mása, az ego abszolút
erőszaka, s így magyarázatra szorul
a gonoszság s az ember identitása.

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

(mikrováltozat)

Akkor én lennék az ördög?
Az ám! Minden bizonnyal.
És te az én kis krampuszom?
Édelgett az emberrel a Sátán
titkos karanténba zártan,
járványidőben az új víruson
(s a legyőzni vágyott Krisztuson.)

Az ősok ma is Luciferkó,
és legfőképp az alma.
Oly régen történt: ki adta,
kinek és miért? Rémes, mily
nagy a bűn hatalma!
Évezredek múltán is tarol,
ez az ő birodalma.

Az ember küzd, és bízva bízik, de
oly hosszú már Jákob éjszakája. Légy
hálás, mert az Isten továbbra is
gáláns, ez a szentség dialektikája.
Gyötörhet egy vírus alkímiája,
Sátánra a Megváltó vére tapad,
hiába mesterkedik, rút bakó marad.

MOSONYI KATA: *A vég küszöbén*
https://mek.oszk.hu/23800/23865/

Virágzó mandula

Fotó: **FÁBIÁN MÁRIA**

VASADI PÉTER

Csasztuska

Csak hordjuk egybe, mint a hangyák
rakjuk, tapasztjuk, erőlködünk:
s holnap szétesik.
Teremtünk négyévente szép-új-világot,
de jelenünket úgy üli ködünk,
mint söröslovat az este.
Akik már lebuktak, bukásunkat lesik.
A kisember halálig kalapál.
És könyvhegyek tövében leszokunk a
beszédről: csúszós a lapály.
Csak nézzük ezt a kikevert világot
s a képernyő nagy-rikkancs sztárjait
s közben az igazi megbüdösödik.
Gaz veri föl. S gáz. Fölverik a gazok.
Mocsárból nő ki loncosan a fémvázas
patkánytanya.
Latolgassuk: akkor melyik világ van?
Szavazzuk meg: melyik haza?
Mivel hogy nem vagyunk denevérek,
az ősi érzékenység monstrumai.
Együtt minden gyönyör?
Vagy a föld, a nép, a múlt – húsunk?
Húzd rá, cigány. A hangolásodat már hallani.
A burukkoló show-tapsonc-kar aszondja:
kacsázz, tipegj ide, te sztriptíz-dáma,
obligát Madonna.

[ölel köröskörül a teste]

ölel köröskörül a teste
előz, bevár, fordul keresztbe
kaptat, ahogy te, csöndben ő is
járkál az erdőn, tölgy, szil, kőris
árnyékán lépked, ágat tördel
játékosan, sosem erővel
alkony födi s hazugság lomhán;
egy-egy igét, hangsúlyt hagyott rám;
nagy fényes gömb karón az este

[etetné őket más is]

etetné őket más is.
lesné ablakból jöttüket:
fékeznek földközelben, terpesztett
lábujjakkal, farktollat vissza-
csapva.
szárnyuk legszélső tollhegyén
csillog a kezdet és a vég.
a víz fölött, a víz fölött
lebegnek.
fehér szélkamrában falfirka
vörhenyes.
ahogy verdesés fölskicceli
a test bukását.
jöttetek enni. élesített csőrrel
csipegessetek
az égrendítő kiáltás előtt.
titok rezeg a csettegésben.
hozzám küldd madaraidat.

VASADI PÉTER: *A zendülés vízszaga*, Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2002.

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

(PS.)

„Ismerd meg mostan népedet”

Mit mondana a hazámról?
Lenne emigráns az időben,
hogy az mint tornacsukát, kinőtten,
nagy ívvel lerúgja magáról?

Vagy hagyná, hogy sorvadjon tetté a lét,
mint folyton átvert, balek vőlegény,
várva, hogy valami értelmet rejtő remény
igazolja másnak szentelt életét?

Tudná, hogy mindenhol, de csak messzi jó,
– jobb. Talán. Ebben nem ismerne tréfát,
hogy mit választana, miután kettévált
haza és progresszió.

S kéne-e ő a hazámnak? Élve.
Gondolkodva, pörös szájával.
Nyomorogna költőként, mert hogy „naná, rá vall”,
mikor pénztárosként megélne?

Kilépne-e a szoborszilárdságból,
eljönne-e a síri világba,
próbálkozna-e, persze, mind hiába,
aztán lehetne, közmunkában, Valamilyen Sándor.

Vagy megszokná. Elülne csendes riadtan.
Cigiről cigire gyújtva, olcsó szesztől elázva.
Pár évente ösztöndíjra pályázna
– nem kapna. Épp nem lenne divatban.

Egy-egy petíción feltűnne hibásan leírt neve,
„Tiltakozunk!”-értelmiség lenne,
vagy „béke barátja”-némaságot érlelne
szívében a haza rongy élete?

Hagyjuk. Ajka örömteli végszavát ismered,
tenyeres-talpas magyar. Rab vagy és szabad.
A halál tündérországán nézd a táblát: ne zavarjanak.
Csendesedjünk, ahogy pislákoló lámpafény sistereg.

Emlékezni lehunyt szemmel, némán, magunkban is lehet.

Megj.: *Látó*, 2023. január

HOMLOKTÉR – REJTŐ GÁBOR

Válogatás Rejtő Gábor –2023-ban – Facebook-on közölt verseiből

Kopogtatós*

A falak szavakból vannak
nem különben az ajtók
ablakok.
Mármost, ha nyitsz
kiengeded a múltat s be
a holnapot.

*Budaházy Kinga Gabriellának

Isten nevében*

Mit nekem Isten
fölrótt dörögve
magam helyett akasztom
föl most a szögre.

Mit nekem Isten
fülembe sziszegett
s kétezer éve
a vállamon cipelek

mint kutya a vizet
lerázom magamról
nem hiszlek hiszekegy
szólhat a harangszó.

Mit nekem Isten
haza és család
mustárral jó
a forró szafalád.

És ha tüzes a csók
és a vágy égig ér
hamu-miatyánk
így fekete-fehér.

Nem gyónok, nem bánok
szívemben alázat
könnyek közt súgta
az Egészért lázad.

Része vagy te is
féltékeny zsarnok
érd be ennyivel
s ne tartsd a markod.

Fizettem eleget
vérrel, verejtékkel
tüzem lobban ellened
új világot érlel.

Én vagyok a lépés
te vagy a félre
ne szólj többé hozzám
a Legfőbb nevébe'.

*Tannának

Csupa bolondság*

Csupa bolondság
a világ.
Hát ne kérdezz
nem tudom a választ
meg minek is
építsünk új kártyavárat.

Csupa bolondság
a világ.
A kétszer kettő
mától végtelen
rá se ránts
ha összecsuklik az
értelem.

Csupa mennyország
a világ.
Tudnak ám
az angyalok nevetni
az ördöggel kell
ágyat vetetni.

Csupa mennyország
a világ.
A szabálytalan
maga is szabály.
Tán elég is ennyi
hogy hazatalálj.

*Gács Évának szeretettel.

Tudjátok..
kaptam egyszer tőle,
– tán érezte előre -–
kaptam ajándékba,
egy szájharmonikát.

Játszani nem tudtam,
de, ahogy megfújtam,
azt mondta, Istenem,
azt mondta, de szép.

Kitépni nem tudom,
éget a fájdalom.
Csak dúdolom, hátha,
hallja a zenét.

Együgyű dal,
a szívemből szól.
Hozzátok.
Emberek.

Azt mondja, azt súgja,
ezt fújom kínomba'.
Szeress!
Amíg lehet.

Ezt kaptam Tőle.
Utólag örökbe.
Elmondom néktek,
úgy, ahogy volt.

Sorokba szorítva,
szerettem magamba',
ahogy szerethet,
élőt a holt.

HOMLOKTÉR – REJTŐ GÁBOR

S ha majd elmegyek én is,
csak úgy, nem csak azért is,
magammal vinném
e szájharmonikát.

Meghallja talán,
s Isten két oldalán,
sírva-nevetve,
zenélünk együtt tovább.

Messi

Nincs ember a Földön
ki neved ne tudná, Messi!
Tán te születtél a világot
helyre tenni.

Gömbölyű az is, és pörög
mint zöld gyepen a labda
s hogy látá az Úr, mi a pálya
a Messiást Messire faragta.

Érintés

Van, aki retteg az érintéstől
van, aki meghal nélküle.
Elsorvad, mint sötétben a virág.
Föld az Éggel összeér
ha megadatik az intimitás.

Aranyhal 2.0

A szenvedés szivárványos tócsájában
aranyhal ficánkol.
Mintha most egyszerre nyílna meg
menny és pokol.
Mondja is tátogva, aranyhalhoz méltón
– ide most illenék a Balaton, de nagyon –
Ki ne fogj! Várd ki!
Nem kell már kívánni!
Ha föntés lent összeér
az maga a csoda lesz, igaz ösztövér.

És bárka sem kell, kinő az emberek szárnya
Noés a lényeg
hipp-hopp ráébredsz egy új világra.

Intimitás

Az intimitás égi varázs
az intimitás szárnysuhogás
az intimitás fekete parázs
az intimitás a föloldozás.

Intimitás a meditáció
intimitás a frissen esett hó
amikor a könny szemedbe szalad
és fölfénylik mosolyod a könnyek alatt.

Ha a pillangó szárnya arcodhoz ér
ha tóba hullik egy sárga levél
amikor nem szólsz, mégis értelek
ha látsz, bár behunytad szemed.

Az intimitás, találkozás
az intimitás elfogadás
az intimitás nem tollvonás
az intimitás, valami más.

Az intimitás tollpihe lárma
intimitás a csönd virágzása
intimitás a lélek imája
intimitás a halál olvadása.

Intimitás hozott a világra
Intimitás az ördögök tánca
intimitás az angyalok álma
az intimitás Isten valósága.

Dallomás

Vallom, a dallam, olyan, mint a láng
éget, andalít, meleget ád.
A zene érzéki, a hatalom maga
foghatatlan, mint Isten illata.

HOMLOKTÉR – REJTŐ GÁBOR

A vesztesek balladája

A vesztesek homlokán fekete Hold ragyog
a vesztesek nem hiszik, hogy jönnek jobb napok
a vesztest kerülik, mint a pestisest
a vesztes, barátom, nem kell senkinek.

A vesztes kezében elhervad a virág
nem lát mást, csak saját kínját-baját
két kézzel rázza szívét a hideg
a vesztes, barátom, nem kell senkinek.

A vesztes hiába fut százszor is neki
ólom köti lábát, agyát köd lepi :
ellene a világ összefog, s perel
a vesztes, barátom, senkinek se kell.

A vesztes lelke mélyén titok rugdalódz'
fény nem éri, vasra vert, sápadt martalóc
új életre hiába tölt, mindig félrenyel
a vesztes, barátom, senkinek se kell.

Önmagának árnyéka, nem süt rá a Nap
vér, verejték, könny, mi utána marad.
Végtelennek tetszik, míg élte, lepereg
a vesztes, barátom, nem kell senkinek.

Vonulnak az utcán, mint fekete sereg
virradat vagy alkony, szinte egyre megy
a vesztes takarója halotti lepel
a vesztes, barátom, senkinek se kell.

Ajánlás
Látod Herceg, hihetném, a vesztes nem te vagy
bukszád tömve, ha ítélsz, törvény lesz szavad.
De tudd, sorsunk írva van, s hajszálon fityeg
ezt csak, ki volt vesztes, az értheti meg.

Muszáj-ágon

Itt vagyunk hát muszáj-ágon
úgy szeressél e világon.
Új világ jön. Honnan? – Lentről.
Csend világban vagyok csend-őr.

Imigyen

Tüzet rakni nyílt vízen?
Azt mondom, igen!

Igazat szólni bárkinek is?
Rezzenéstelen!

Látni a Napot a felhők mögött?
Utolsó csöpp vérig!

Első lenni, mind között?
Hol a szabadságot védik!

Sablonos
Boldogságból jövet-menet
az utolsó-első kenet
csillog-billog arcomon.
Egyszer talán megszokom

hogy a világ így kerek
örülök és szenvedek
egymást váltják – egy malom
nincs hézag a Sablonon.

Ön-feledten

Önfeledten, nem szerepben
tükör előtt tetszelegve
simán, ahogy teremtettem
félelemtől, gáncstól menten
attól, amit eltemettem
eredendő szeretetben

így szeretnék élni, eztán
frissen esett hóként, tisztán

lobbanásban elenyészve
csókot adva kés hegyére
magam soha nem emésztve
mindenünnen hazatérve
készen szíves ölelésre
ártatlanul legyen vége.

HOMLOKTÉR – REJTŐ GÁBOR

Szappan és manézs

Hogy belőlünk szappant gyártottatok
azt nyilván följegyezték a csillagok
miként, hogy Pilátus mosta kezét
nos, az a hatmillió lassacskán visszatért

és lelkükben, mint felhőben a korom
ott az összes halál és fájdalom
a kiválasztottság aranykeresztje
nem a mennybe, a szennybe ránt

egyszerre irigyli és gyűlöli a világ
kit, mikor, hogyan, de forog a kerék
változik a szín, és más a manézs
az üldözöttből üldöző lesz és viszont

de amikor az utolsó marhavagont
is útnak indítottátok, billent a mérleg
valahol, valaki azt mondta, elég lesz
mi összegyűlt évezredeken át

magukkal vitték, hogy a világ
majd tisztultan léphessen följebb
az Egy felé, hol nincs kirekesztett
se szeg, se csillag, se félhold, se semmi

ezt jelenti, kiválasztottnak lenni.
Eljött az idő, hölgyek és urak
ez nem menlevél és nem is vádirat
amolyan rezümé, össze-visszafoglaló

lezárás – kezdet, szappanbuborék
de tudd, nem felejt az ég
s ha újra jönnek iszony-eszmék
elveszett, ki csak mossa kezét.

Hogy megmerítkezett

gyűlni kezdtek
a szerető kezek.
Ez egy felekezet.
Integet, ölel, simogat.
Mindenkié, senkié – tehát szabad.
Angyal szárnya, ördög patája
a szerető kezek
otthon vannak – mindkét világba'.
Megérkezett.
Isten fia értünk remeg
jövet-menet.

Hiányzó sor

Az Élet Iskolájában összeült a tantestület
hogy megtárgyaljon két fegyelmi ügyet.
Az egyik az enyém volt, a másik egy prostié
manapság - üzenték - az ember könnyen kiég.
Én a lelkem árulom, ő a testét
(itt egy sort nem bírt a nyomdafesték)
és ha hiányzik bármelyikből a tűz
– mi tűrhetetlen –
marad az élet KISBETŰS.
Ítélet nem volt, csak ucsó figyelmeztetés
egy új világban nem maradhat régi a manézs.

MOLNÁR EDIT textilmunkái

FELLINGER KÁROLY: PETŐFI KOSZORÚI

BARABÁS MIKLÓS:
Petőfi Sándor, 1845

Hátratett kezű arcképe
kőre rajzolt nem akármi,
ez a megszólalásig hű,
nem lehet jobbat csinálni.

Tükörképe a költőnek,
mondta Jókai kacagva,
tiszta bár a tekintete,
de ott már a bú is rajta.

Petőfi Barabás Miklós kőnyomata - Petőfi Sándor – Wikipédia (wikipedia.org)

BENCZÚR GYULA:
Petőfi Sándor arcképe

Születésekor gyengécske volt ő,
spirituszban fürdették oly félve,
hogy ne térjen az égi nagy mezők
csábító, halotti ösvényére.

Megkeresztelték hát lófuttában,
a év első napján, jobbra várva,
apja magyarként élt, de a tót, vén
Vagyócról származott kis családja.

Anyja hű szlovák asszony volt, gondos,
nemes, jó urának szeme fénye,
nem ejtette tisztán a magyar szót,
de a családban csak azt beszélte.

Születésekor gyengécske volt ő,
spirituszban fürdették oly félve,
hogy ne térjen az égi nagy mezők
csábító, halotti ösvényére.

Petőfi Sándor | (hegytortenet.hu)

MUNKÁCSY MIHÁLY:
Petőfi Sándor búcsúja a szülői háztól

Mint behemót óriás,
úgy integet vissza,
garabonciás legény
a felhőt kiissza.

Porlepte szűrcsizmáján
az anyaföld sara,
fejfedője madár fészke,
tölcsér vihar maga.

Vándorszínész, víg költő,
bánatos a hangja,
ha jönne ökrös szekér,
megpihenne rajta.

Petőfi búcsúja a szülői háztól Munkácsy Mihály - Petőfi Sándor – Wikipédia (wikipedia.org)

ORLAI PETRICH SOMA:
Petőfi Sándor Debrecenben, 1844

Betegen és nagy szegényen
élt a vándorszínész, fázva,
egy jegyszedő jámbor asszony
szíve mégis megsajnálta.

Kövér város volt Debrecen,
híres, rangos, pulykafészek,
fűtetlen szoba ablaka
az akasztófára nézett.

Elhagyatott volt a költő,
mégis azt álmodta egyszer,
Isten asztalához ülve,
szabad lesz a magyar ember.

File:Petofi Debrecenben 1844 Orlay festmenye.jpg - Wikimedia Commons

FELLINGER KÁROLY: PETŐFI KOSZORÚI

THORMA JÁNOS:
Talpra magyar!

Talpig derék, becsületes,
hű tavaszi virágok,
hóvirág, jácint, ibolya,
a téllel szembe szálltok.

Talpra magyar, vegyünk példát,
jöjjön el a kikelet,
nagy fejétől bűzlik a hal,
minket az Isten vezet.

Csaba királyfi paripán,
hadak útján közeleg,
minden ember e hazában
egyenlőnek született.

Talpra magyar Thorma - Petőfi Sándor – Wikipédia (wikipedia.org)

ORLAI PETRICH SOMA:
Petőfi Sándor

Hajszálaiból kötelet
lehetne fonni,
s leereszkedni vele
az ördöglyukba.

Ficánkoló
partra vetett hal
a szeme,

a halászok
visszadobják
mérete miatt.

Nyelve
veszedelmes falat,
mint a lágy kenyér.

Orlai-petofi1 - Orlai Petrich Soma – Wikipédia (wikipedia.org)

BARABÁS MIKLÓS litográfiája:
Petőfi Sándor portréja, 1848

Hat nap és hat éber éjszaka
született meg a János vitéz,
nyolc év alatt írta műveit,
minden sora reményt hoz, idéz.

Három napra jut hát egy vers,
lenéznék a megmondó urak,
napi költészet, futtatja magát,
homokban váj ki alagutat.

Balkezes volt, remek evezős,
és kiváló nyelvérzékkel bírt,
szabad idejében jól vívott,
telerajzolta a sok papírt.

Barátja, Arany János, szobra
avatóünnepségén végül,
tüdőgyulladást kapott, s meghalt,
ahogyan élt, tisztán, szerényül.

Sándor a feltűnést imádta,
járda helyett út közepén járt,
kucsma és zsinóros atilla,
kalap, frakk helyett neki dukált.

Gyűlölte a rossz fényképeket,
a festményben hitt, annál inkább,
hiú volt, mint a fiatalok,
bátrabb volt, hogyha fokossal járt.

Barabás Petőfi - Petőfi Sándor – Wikipédia (wikipedia.org)

FELLINGER KÁROLY: PETŐFI KOSZORÚI

MARASTONI JÓZSEF litográfiája LOTZ KÁROLY rajza után:
Petőfi halála

Nem hisz a szemének az őrangyal.
Elbujdosna inkább, korhadt fakardja
némasági fogadalmat tenne,
vagy a teremtés fájába csapna.

Bőröndjét hordja, magát az ember,
nem bírja el, pedig üresen kong,
amikor visszaadja a lelkét,
megszólal a kos nyakán a kolomp.

FRANZ KOLLARŽ:
Petőfi apotheosisa

Egy jeltelen sírban nyugszik,
valami oldalát szúrja,
kiszáradt kútban a vödör,
kiönti bánatát újra.
Anyja és apja nyughelyén
angyalka sír, fáj a búja,
nem tudja, hova kerüljön
az égiek koszorúja.

File:Franz Kollarz Apotheosis of Petőfi.jpg - Wikimedia Commons

MADARÁSZ VIKTOR:
Petőfi halála, 1875

A halál az élet hű része,
az eszme szabadsága örök,
rejtélynek tűnünk, mint határban
a szerelmetes búzakörök.

Petőfi halála - Petőfi Sándor – Wikipédia (wikipedia.org)

EGRESSY GÁBOR:
Petőfi Sándor portréja (dagerrotípia, 1844 vagy 1845)

Ha nem élt volna Petőfi Sándor,
nem lett volna tartása e népnek,
nem küzdött volna úgy, ötvenhatban,
nem lett volna szent a szabad élet.

Nem élte volna túl a nemzetem
a megcsonkítást, a kihunyt lángot,
ha Petőfi nem tanítja hitre,
nem adja vissza a magyar álmot.

Egységben az erő, hangoztatta,
s harcolt, hogyha menni kellett büszkén,
leleplezte a bűnt s gonoszságot,
ellensége volt a hamis önkény.

A határon túlra szakadt honfi
erőt kapott minden verssorától,
Mátyás király óta nem élt erre
igazabb férfi a legjavából.

Idegen érdek ellen harcolt,
nem lehetett megvesztegetni őt,
elvárta attól, ki magyarkodott,
alkosson igazságosabb jövőt.

Neki haza, magyar országérdek
volt a nemzetek egyenlősége,
tudta, a császár hergelésétől
egymásnak leszünk ellensége.

Lehet bármilyen rendszer, ma is fél,
retteg egy Petőfi Sándor verstől,
hiába ünneplik, átlát rajtuk,
rég várt Csabaként lejön a mennyből.

Petőfi Sándor - Petőfi Sándor – Wikipédia (wikipedia.org)

FELLINGER KÁROLY: PETŐFI KOSZORÚI

MOLNOS ZOLTÁN:
Petőfi Sándor

Nem élt üvegburokban,
a nemzetét szolgálta,
nyugalom, megbékélés
minden arcmozdulása.

Lándzsás német, szláv, román
népek vad gyűrűjében,
csoda, hogy él még magyar,
övé ma a nagy érdem.

Ami a szívén, az volt
az őszinte, bölcs száján,
bátor tüzet okádott,
nem volt egy papírsárkány.

Asztalunkról eldobja
a virággal telt vázát,
hogy végre lássuk egymást,
hogy végre lássuk egymást.

(bez predmetu) - karol.fellinger@gmail.com - Gmail (google.com)

PETŐFI SÁNDOR

Respublika

Respublika, szabadság gyermeke
S szabadság anyja, világ jótevője,
Ki bujdosol, mint a Rákócziak,
Köszöntelek a távolból előre!

Most hódolok, midőn még messze vagy,
Midőn még rémes átkozott neved van,
Midőn még, aki megfeszíteni
Kész tégedet, azt becsülik legjobban.

Most hódolok, most üdvözöllek én,
Hisz akkor úgyis hódolód elég lesz,
Ha a magasból ellenidre majd
A véres porba diadallal nézesz.

Mert győzni fogsz, dicső respublika,
Bár vessen ég és föld elédbe gátot,
Miként egy új, de szent Napóleon
Elfoglalod majd a kerek világot.

Kit meg nem térít szép szelíd szemed,
Hol a szeretet oltárlángja csillog,
Majd megtéríti azt szilaj kezed,
Melyben halálos vésznek kardja villog.

Te lész a győző, a diadal-ív
Ha elkészűl, a te számodra lészen,
Akár virágos tarka pázsiton,
Akár a vérnek vörös tengerében!

Szeretném tudni, ott leszek-e én
A győzedelmi fényes ünnepélyen?
Vagy akkorára már tán elvisz az
Enyészet s ott lenn tart a sírba' mélyen?

Ha meg nem érem e nagy ünnepet,
Barátim, emlékezzetek meg rólam...
Republikánus vagyok s az leszek
A föld alatt is ott a koporsóban!

Jertek ki hozzám, s ott kiáltsatok
Siromnál éljent a respublikára,
Meghallom én azt, s akkor béke száll
Ez üldözött, e fájó szív porára.

Pest, 1848. augusztus

https://mek.oszk.hu/01000/01006/html/vs184805.htm#68

Hó a Kövecsesen (Fűzér) – Zemplén
Fotó: **SZABÓ MÁRTA**

HORVÁTH HOITSY EDIT

NYOMDAFESTÉK

Ó, „szűz” koromban
mi boldog voltam,
ha nyomot hagytam
nyomott sorokban!
De „rezisztensként”
bensőm se rezzen,
ha nyomdafesték
rögzíti versem,
hisz’ napok múltán
önmaga múltán
sír a silány
irodalom –,
súlytalan volta épp,
mi lehúzza –,
kullog a semmi
a „semmi” nyomán.
Nem kell a semmi-
süléshez a zúzda…
Tudvalevő, hogy
vész a veszendő:
bús feketéje egyre fakul,
egyremegy: évek,
vagy fél-esztendő
árkába hullik le
nyomtalanul.
Ím: temetetlen
porlik el az,
mely nem időtlen
s mindig igaz.

ÉLETÉRZÉS I.

Amúgy – meglennénk…
Ám ez a kor!!!
Kéretlen és
kérlelhetetlen
hagyja lenyomatát
hajdan szeplőtlen
íratlan lapjainkon
ahogy szétrobbant
koponyából
fröccsen a háttér
szűz falára
a roncsolt agyvelő
égbekiáltó vöröse…

ÉLETÉRZÉS II.

Beton-bunker-lélek
se állhat ellen
srapneleidnek –
Média…

ÉLETÉRZÉS III.

Megkísérlem a lehetetlent:
rettegés nélkül
rezzenetlen
– némi naív reménnyel –
nézni
e most-szülöttként
máris öröklött
kórtól terhelt
új század/ezredév
kerek-merev
titokzatos
ragadozó
sirály-szemébe…

VÁRJ RÁM

Üzeneted várom.
Talán meghallod csendes éjszakán
Sírásom, fohászom.

Imádkozom érted.
Talán erőt ad nékem, gyönge nőnek
Csillag-vérted.

Várj rám! Vársz, tudom.
Könnyem záporként hull eléd
A végtelen úton.

Bízzál, imádkozz!
Az oltár előtt kérj nekem erőt
Az örök halálhoz!

SZEGŐ JUDIT

Az álmok ritkán színesek

Tán álmodik az életem,
És rossz tréfát űz énvelem.
Karodba dob óvón, lágyan,
S mire felizzik a vágyam,

Csak illat marad utánad,
Az ajtón nézem a zárat.
Lépteid elnyeli a csend.
Magam maradok idebent...

Ébredjek, már csak azt várom!
Álmom átsuhan az ágyon.
Arcomon verítékcseppek,
Gondolatok jönnek-mennek...

Lepedőmön ráncok tánca,
Kiáltanék, de hiába!
Fázom, hideg van nélküled!
Csillagok vesztik mélyüket,

S lassan megindul az élet.
Ébredek, s érezlek téged.
Álmos a perc, újra alszik.
Kezed kezemhez tolakszik...

Nem az élet tréfál velem...
Álom csupán! Azt képzelem,
Úgy félek, elveszítelek!
Az álmok ritkán színesek...

SOKHEGYI GYÖRGYI

Kató hagyatéka

Sári kedvetlenül állt a Hernád utcai ház lépcsője előtt, fáradt volt, nehezére esett felcaplatni a két magas emeletet, de megígérte nénikéjének, aki tulajdonképpen apja nagynénje volt, hogy felviszi a korábban megbeszélt élelmiszereket. A nagynéni: Kató, ahogy a családban hívták, kapott ugyan az önkormányzattól segítőt, aki egyszer egy héten meglátogatta és bevásárolt neki, de ez nem volt megfelelő a számára. A szolgáltatásnak keretei voltak, a legközelebbi boltban vették meg a kért árucikket és 3 kilogrammnál nehezebbet nem cipeltek. Katónak megvolt a kedvenc hentese, zöldségese és ragaszkodott hozzájuk. Sári kedvelte őt, kedves emlékek kötötték hozzá és ezzel nagymamáján kívül egyedül volt a családban. Anyja szenvedélyesen gyűlölte, apja csak a bajt látta benne, nővére a családi veszekedések forrását. Nagymamája szerette a húgát, de folyton irányítani akarta, amit Kató nem viselt el. A két nővér természete éles ellentétben állt. Erzsébet, ahogy sváb falujában gyerekkorában hívták: Liszka, apró termetű, sovány, csendes, megkeseredett, beletörődő típus volt. Egyetlen ember felett volt hatalma és az Kató volt, aki viszont ezt az igát mindig lerázta magáról, nem fogadott szót, de nem is hagyta el sosem Erzsébetet. Kató magas volt, feltűnő szépség, jó kedélyű asszony, akit szerettek a férfiak. Harmadik testvérük, Mária inkább Erzsébet természetéhez állt közel, galamblelkű- és alkatú csendes asszony, aki nagydarab, harsány férje mellett alig jutott szóhoz. Vidéken éltek három fiúgyermekükkel, ritkán jöttek a fővárosba, pedig közel laktak, de András, Mária férje nem volt népszerű sógorainál. Jó ember volt, segítőkész, de akkurátus és örök pesszimista. Amikor Erzsébet férje szívizomgyulladás miatt fekvőbeteg volt, András egy egész napot az ágya mellett ülve töltött és mint egy zsolozsmát, azt ismételgette, hogy István meg fog halni és ezt ő nagyon sajnálja. Erzsébet, Mária és Katalin legidősebb testvére Julianna volt, vele nagyon laza kapcsolatban álltak, mert nem egy osztályhoz tartozónak vélte magát húgaival és ezt éreztette is velük. Juliannát a jómódú apai nagymama elvitte magához, amikor az apa bevonult az I. Világháborúba, magára hagyva feleségét és négy kislányát. Anna, Erzsébet menye különös élvezettel mesélte lányainak, hogy dédanyjukat a helyi földesúr fia ejtette teherbe és a tőle származó gyermek Julianna. Akkoriban ez így ment, mondogatta, a megesett lánynak a földesúr szerzett egy szegény parasztlegényt, aki némi földecskéért elvette feleségül. Anna részéről ez is egy volt az anyósa elleni furkálódásainak, sosem hagyta ki a lehetőséget, ha alkalom adódott valamit mesélni, ami Erzsébet számára megalázó volt. Anna számára Kató ellenség volt, mert menedéket adott anyósának a nagy veszekedések után. A gyermek Sáriban gyakran felvetődött a kérdés, hogy mi is történt, hiszen nagyanyja meséi egyáltalán nem illettek össze az anyja által elmondottakkal, de hamar megtanulta, hogy jobb nem kérdezni.

Kató kapcsolata testvérei közül Erzsébettel volt a legszorosabb. A II. Világháború kitörése előtt a Kálvária téri postamesternél szolgált, jó helye volt, ahogy később visszaemlékezett azokra az évekre. Erre az időre esett az első szerelem életében, a férfi pincér volt a Gundelnél, Kató nagyon szerette, de csak szeretőnek kellett volna. Kató számára a házasság nélkül elképzelhetetlen az intim kapcsolat, várt és csak várt a lánykérésre, de az nem érkezett. Amikor már nem bírta türelemmel, megkérdezte a férfit, hogy mikor veszi el és a válasz lesújtó volt: soha, mert az ő pozíciójában nem vehet el cselédet, akinek kidolgozott, vörös keze van. Kató nehezen heverte ki a szerelmi csalódást. Mérgében többet bolondította a férfiakat, de csakis kellő távolsággal. A postamesternél ismerkedett meg az első férjével, a házasságkötést hamar gyász követte, harminc éves sem volt még, amikor először özvegy lett. Első férje nagyon

szerette őt, mindig kedvesen, szépen beszélt vele, a munkából hazatérve a zakója zsebében cukrot vagy más apróságot hozott neki. Mindig azt mondta: na, mit talál az én tubicám a zsebemben?, mesélte róla Kató. A háború alatt gyakran volt Erzsébetnél, aki egyszobás lakásban lakott nagybeteg férjével és fiával. Sógora kedvelte a nehézségek ellenére is mindig vidám Katót, ő pedig segített nővérének a házimunkában. Amikor a fővárosban már alig volt élelem, akkor Erzsébet cserélni járt vonattal vidékre és ebben az időben Kató szinte náluk lakott. Erzsébetnek nagyon jól jött, hogy Kató vigyáz a szívbeteg férjére, ő pedig jó fizikumú kamasz fiával több csomagot tudott cipelni, mint egyedül. Kató örömmel vállalta a segítést, addig sem otthon volt egyedül a sötét, vizes lakásban és minden értékét, amit Erzsébet elcserélhetett, odaadott. Ezek főleg meghalt férje ruhadarabjai és használati tárgyai voltak. Egyetlen értéke a két vékony jegygyűrű maradt. A háború alatt olyan üzemben dolgozott, ami a frontra termelt, így viszonylag biztosítva volt egy csekély jövedelem, amit teljesen átadott Erzsébetnek. A háború utáni hetekben történt, hogy Kató Erzsébethez menet meglátott egy csoport férfit, akiket fegyveres orosz katonák őriztek és közöttük Erzsébet kamasz fiát, Gyurit. Maga sem értette később a bátorságát, de odalépett az egyik oroszhoz, kézzel-lábbal mutogatva a két jegygyűrűért elvihette Gyurit. Erzsébet sosem felejtette el Kató tettét, mindig hálás volt érte. Kató visszaköltözött a lakásába, a testvérek között a kapcsolat nem lazult, de elsődleges a munka lett, ritkábban találkoztak. Az újjáépítés időszakában sok közösségi munka adódott, Kató rengeteg új embert ismert meg, pár év múlva ismét férjhez ment és négy év házasság után férje tuberkulózisban meghalt. Megint gyakran volt Erzsébetéknél, majd bekövetkezett harmadik és egyben utolsó házassága. Ezt a házasságot Kató sosem tudta igazán megmagyarázni környezetének, de önmagának sem. Az úgy volt, mesélte Sárinak, hogy az a lakás, ahol Misimmel éltünk a Lujza utcában, földszinti, sötét és vizes volt és én szerettem volna elcserélni egy világosabbra, szárazabbra, ezért bementem a Tanácsba és ott ismertem meg a Karcsit. Beszélgettünk és onnantól nem hagyott békén, aláíratott velem valamit és az volt a házasságlevél. Sári és Erzsébet utólag úgy gondolták, hogy Karcsi hamar rájött Kató írástudatlanságára és kihasználta a helyzetét. Sürgősen kellett neki egy feleség, mert a szeretője, aki fiút szült neki, máshoz ment férjhez és Karcsi bosszút forralt. A Tanácsban könnyen talált cimborát hozzá, hiszen akkoriban a lakásínség óriási volt és így felszabadult Kató régi kis lakása. Karcsi magához költöztette feltűnően szép új feleségét, gondolván, hogy régi szerelme összeomlik és visszatér hozzá. Az, hogy ebben az esetben Katóval mi lesz, egyáltalán nem izgatta. Karcsi régi kedvese boldogságot lelt új házasságában és egy emelettel Katóék felett vígan élt családjával. Karcsi terve nem vált be és indulatát Katón vezette le. Durva volt, nem fizikailag bántotta Katót, hanem szavakkal. Ott alázta, gyalázta, ahol csak tudta, de a házasságában kapott legnagyobb traumát a szomszédasszony okozta Katónak, felvilágosítván a szerelmi háromszögről. Karcsi festő volt, nagy vágyakkal, álmokkal teli, de tehetsége csak a másolásra volt elég. Napközben gyárak fehérre meszelt végeláthatatlan kerítésfalaira festett kommunista jelszavakat, nagy piros betűkkel éltette a munkás-paraszt hatalmat és a proletárok forradalmát, munka végeztével önképző körbe járt festeni. Másolataival tele volt a kis lakás szobájának minden fala, hatalmas csendéletek, tájképek, amiket még nagyobbnak mutattak a díszes aranyozott keretek. Kató szerette ezeket a képeket, gondosan törölgette, ápolta a kereteket, de az egész lakást is. Lételeme volt a munka, tudott és szeretett is keményen dolgozni. Egy bölcsődében volt takarítónő, nem szeretett ott lenni, mert mindig arra emlékeztették a gyerekek, hogy neki nincs. Egyszer megpróbált máshol munkát vállalni, egy malomban lett volna állás neki, meg is beszélték a részleteket a munkavezetővel, de Karcsi nem engedte. Kató keményen szembe szállt férjével és az volt az első alkalom, hogy Karcsi megütötte. Mivel az asszony visszaütött durva verekedés lett a vége. Kató visszakullogott a bölcsődébe, ahol a vezetőnő behívta, alaposan kikérdezte és megtanította arra, hogyan kerülje el férjét és hogyan kezelje a gyerekeket. Attól kezdve másként tekintett a kicsikre, megengedte magának, hogy megszeresse őket. Szorgalma kifizetődött, stabil helye

lett a bölcsődében. Karcsival is elviselhetőbb lett az élet, mert a verekedés után nem mert olyan agresszíven viselkedni, mint korábban, kicsit tartott feleségétől, inkább kerülték egymást. Kató majdnem naponta járt Erzsébetékhez, amit a férje nem kifogásolhatott. Időközben Julianna fuvaros férje pénzzavarba került és ezt anyósa kis házával oldotta meg. Rávették az idős asszonyt, hogy írassa rájuk a házát eltartás fejében, amikor ez megtörtént, akkor felhozták Budapestre és közölték a másik három testvérrel, hogy innentől tartsák el ők a mamát. Sem Mária férje, sem Karcsi nem volt hajlandó befogadni az anyósukat, ezért Erzsébethez került. Kató tehát gyakran járt hozzájuk, ezzel megkönnyítette Erzsébet férjének életét és a lelkiismeretének is jót tett, hogy a takarítással szerzett mellékes jövedelmét odaadhatta anyja eltartásához. Erzsébet fia megnősült és a fiatal pár is ott lakott a józsefvárosi egyszobás lakásban. Erzsébet kapcsolata menyével a kezdetektől feszült volt és végképp megromlott az első kislány születésekor. Erzsébet férje istenítette a kislányt, szeme fénye lett és ezzel a gyermek anyja a családi rangban megelőzte anyósát. Kató próbált közvetíteni a felek között, de rendre kudarcot szenvedett. Az első unoka születése után Kató javaslatára az édesanyjukat elhelyezték egy közeli idősotthonban, amire Kató nagyon büszke volt, mert ebben a bölcsőde vezetőnője jelentős szerepet játszott. Anna hamarosan ismét teherbe esett, de magzata életre még képtelen korban meghalt. A szabolcsi származású fiatalasszonyt kettősen rázta meg a tragédia, a halál tényén kívül az is, hogy magzata fiú volt. Számára a gyerek fiú. Első pulyának megbocsátható a lány, de kell a fiú is. Túlságosan hamar érkezett a harmadik gyermek, akiről anyja elképzelhetetlennek tartotta, hogy ne fiú legyen. Születésekor a kislány életben maradására nem láttak sok esélyt az orvosok, ezért nem is mondták meg anyjának rögtön a nemét, csak másnap. Anna csalódása leírhatatlan volt. Gyűlölete anyósa ellen, aki két fiút tudott szülni, csak fokozódott. Kató közvetlen közelről kísérte figyelemmel az eseményeket, napi rendszerességgel látogatta előbb édesanyját, majd Erzsébetet. A második kislány születése után fél évvel meghalt Erzsébet és Kató édesanyja. Ekkor Erzsébet vett egy dupla sírhelyet, és három évesen torokgyíkban meghalt kisfia mellett édesanyját is ebbe temette. Ebben a temetőben nyugodtak Kató férjei is, mégpedig közös sírban. Édesanyja halála után Kató próbálta közelebb hozni Karcsit Erzsébet családjához, de hamar be kellett látnia, hogy ez rossz gondolat volt. Anna és Karcsi nyíltan utálták egymást és Anna nem tűrte, hogy a családból bárki is jóban legyen azzal, akit ő utál. Ez Karcsi esetében senkinek sem volt kedve ellenére, durva stílusa, ízléstelen viccei hamar elutasításra találtak. Anna második kislánya, Sári, hamarosan beteg lett és élete első két évében többet volt kórházban, mint otthon. A fiatalok ekkor már önálló lakásban laktak, az Erzsébeték melletti házban. Kató gyakran találta sírva nagybeteg sógorát, ahogy vágyakozva nézett a szemközti negyedik emeleti lakás ablakára, várva, hogy imádott unokáját megpillanthassa. Anna jó érzékkel tartotta távol idősebb lányát nagyapjától annyi időre, amivel anyósa számára megalázó családi konfliktust okoz, de nem töri meg a nagyapai lelkesedést. Katónak fájt látni nővére helyzetét, ezért igyekezett Sári felé fordítani Erzsébet figyelmét. Sógora halála után a két kislány gyakran volt Erzsébetnél a szülők munkája és Sári gyakori betegeskedése miatt. Annát nagyon bántotta a sok orvosi költség, de ebben az ügyben nem mert ellenkezni férjével, aki minden jövedelmét lánya gyógyulására költötte. A kislány szépen gyógyult, anyja viszont nem tudott igazán közel kerülni hozzá. Kató ezekben az években szinte mindennapos látogató volt Erzsébetnél. Szerette a két kislányt, mindig vitt nekik valamit. Sári Kató iránti kedves emlékei ebből a korból valók voltak, számtalanszor átélte, hogy fürdetés után fekszik a nagy dunnás ágyban és Kató úgy ad át neki egy tükörfényes almát, mintha azt csakis az ő számára termesztették volna. Anna szerette volna elcserélni a negyedik emeleti egyszobás tanácsi lakást nagyobbra, de ezt csak úgy tehette meg, ha kettő lakást ad le helyette. Sári betegségére hivatkozva vette rá Erzsébetet, hogy költözzön össze velük, amit Erzsébet megtett, de élete végéig mélységesen megbánt. Kató és Karcsi házassága ekkor már teljesen hideg volt, idegenként éltek egymás mellett, és ez nagyon is megfelelt mindkettőjüknek. Károly hírtelen beteg lett, gyomrát fájlalta, kórházba került. A

festékek, amikkel dolgozott megmérgezték a máját. Kató tisztességgel bejárt hozzá a kórházba, hazakerülése után betartotta az előírt diétát, de ezt Károly nem fogadta el. Állandóan veszekedett, káromkodott, megint a régi, agresszív férfi lett. Kató nem értette a helyzetet, de akaratán kívül megtudta, hogy férje hangulatának fő oka a régi szerető, fiának anyja, aki megözvegyülvén sem akart kapcsolatot tartani vele. Az időközben felnőtté vált közös gyerek sem váltotta be apja reményeit, Kató kísérleteit a két család közötti kapcsolat rendezésére mind a fiú, mind apja elutasították. Karcsi újra kórházba került és egy hét múlva meghalt. Katót nem rázta meg különösebben a haláleset, szinte megkönnyebbült. Belevetette magát a munkába, anyagilag egyre jobb helyzetbe került. Rövid idő múltán kifejezetten élvezni kezdte az életét. Nyugdíjba ment és egy klinikán vállalt takarítói részmunkát. Rendkívüli munkabírása és szorgalma révén hamar megtalálták a bejárónőt kereső orvosok. Dolgozott, élvezte a megbecsülést, amivel körülvették, és egyre jobb körülményei lettek. A klinikán a korosztályába tartozó férfibetegek között igen népszerű volt és ő éppen úgy viselkedett velük, mint lánykorában. Szédítette őket, kedves volt hozzájuk, szórakozni járt velük, de élettársi kapcsolatra nem volt hajlandó. Erzsébet sokat korholta színes ruháiért, festett hajáért, de büszke is volt rá. A két nővér kapcsolata változatlanul nagyon szoros volt, csupán annyiban változott, hogy ebbe a kötelékbe már Sári is bele tartozott. Ez hármas kötelék Sári első kisfiának születésével erősebb és egyben zártabb lett. A kisbaba érzékeny bőre nem tűrte a korszerű mosószereket, ezért textilpelenkáit mosószappannal főzték. Kató minden reggel ment Erzsébetékhez, ellátták a háztartást, szigorúan ügyelve arra, hogy a fiatal anya 6 hétig ágyban maradjon. Napközben csak négyen voltak, mire a család többi tagja hazajött, Kató már nem volt ott. Rövidesen megszületett a második kisfiú, Sári házassága tönkrement és a fiatalasszony elvált férjétől. Ezért Kató irigyelte kicsit és hosszan beszélgettek arról, hogy sem Erzsébet, sem Kató házassága nem volt túl jó, de egyikőjük sem mert elválni, sőt eszükbe sem jutott. Sári hamarosan kapott átmeneti lakást, a szoba-konyhás kis lakásban két gyermekével kényelmesen berendezkedett és itt is rendszeres vendég lett Kató és Erzsébet. A látogatásokat ekkor már megosztották Sáriék és Erzsébet kis hétvégi telke között. Kató rendszeresen bemutatta nővérének udvarlóit, vidáman hallgatta a korholásokat, amik tele voltak gyengédséggel. Erzsébet büszke volt húgára, de mindig elmesélte Sárinak, hogy mennyit verte a kislány Katót, mert az nem akart iskolába menni, hozzátéve, hogy húga tudja jól, sokkal kevesebbet kapott így, mint ha édesanyjuk verte volna meg a csavargásokért. Ilyenkor az vetett véget a nosztalgiázásnak, hogy elszomorodtak apjuk hiányán. Mélyen gyászolták mindketten a Világháborúból haza nem térő édesapát, meggyőződésük volt, hogy életük gyökeresen másként alakult volna, ha életben marad. Az udvarlók sorának egyszer csak vége szakadt, megjelent Kató életében Madár Pista, aki a harmadik emeleten lakott, szemben Katóval. Évekig udvarolt neki, elmentek kirándulni, moziba, színházba. Este hazaértek, és mindenki ment a maga lakásába. Pista nagyon szerette volna közelebbivé tenni a kapcsolatot, de Kató nem engedett a három lépésből. Egyszer Pista meghívta Katót társasutazásra Nápolyba. Hazaérkezésük után Sári izgatottan kérdezte nénjét: milyen volt Nápoly? Gyönyörű, válaszolta Kató, olyan panoráma volt az erkélyről, hogy a levegőm is elakadt tőle. És a Madár Pista? Vele mi volt?, faggatta tovább Sári Katót. Semmi!, jött a válasz. Na, de mégis!, csak volt valami? Mondom, hogy semmi sem volt. Késő este bekopogott a szobámba, na, Kató, most az enyém leszel, mondta, de én meg azt mondtam neki, hogy hülye vagy te Madár Pista, azért hogy megkapj engem, nem kell idáig hoznod, elég a sarki kápolnáig!, ennyi volt, zárta le a beszámolót Kató. De Madár Pista nem vihette a kápolnába Katót, mert volt egy lánya és nagy vagyona. A lánya nem engedte a házasságot, az unokákkal zsarolta apját. Az volt a kifogása, hogy az akkori törvények szerint a házasfélnek jár a vagyonból és Kató hiába esküdözött, hogy neki nem kell semmi, hogy ezt ügyvéd előtt is hajlandó kijelenteni, a lány nem engedett. Ekkor kitalálták, hogy Pista mindenét a lányára íratja és ő költözik le Kató kicsi lakásába, de ez sem felelt meg a lányának, mert a nyugdíja így Katóhoz fog menni. Pista megbetegedett, alig tudott felkelni az

ágyból, azt is csak rövid időre. Kató két évig ápolta. Reggel mosakodás után felment Pistához, megreggeliztek, rendet rakott, azután bevásárolt, otthon megfőzött, mosott, takarított, majd a tiszta ruhával, ebéddel megint felment Pistához együtt ettek és együtt töltötték a nap további részét. Pista felolvasott Katónak, amíg ő vasalt, vagy tévét néztek, beszélgettek. Este Kató hazament. Pista könyörgött, hogy maradjon ott vele éjszakára, de Kató hajthatatlan maradt. „Csak egyetlen egyszer szeretnék úgy ébredni, hogy mellettem vagy, hogy itt van a fejed a párnán!" – mondogatta és ez a mondat meghatotta Sárit, aki nem értette, hogy miért ilyen csökönyös Kató. Tisztességes nő nem bújik ágyba csak a férjével, ez szabály éppen úgy, ahogy tisztességes asszony maga mossa a fehérneműjét, és punktum!, zárta le ezeket a témákat Kató. Ebben az időben Pista ápolása miatt ritkán találkoztak Sárival, inkább Erzsébet látogatta gyakran húgát. Pista halála nagyon megviselte Katót. Szerette a férfit, a tőle kapott kedves szavak, tisztelet és megbecsülés az első férjére emlékeztették és így duplán fájt a veszteség. Korábbi harsánysága megkopott, csendesebb lett. Szívesen tartózkodott Erzsébet kis hétvégi telkének házikójában, ahol nővére menedéket talált menye elől. A telek szomszédos volt fiáék telkével, így Anna állandó kontrollt gyakorolt anyósa felett, de nyáron a sűrű lombú fák és elburjánzó sövények akadályt állítottak a leselkedő kíváncsi szemeknek és a két nővér jól érezte magát gyerekkorukban tanult kerti munkát végezve. Annát nagyon zavarta a két testvér kapcsolatának megbonthatatlansága, különböző praktikákkal próbálkozott a finom pletykától a súlyos rágalmon keresztül egészen a tettlegességig, de sikertelen maradt. Elsődleges hallgatósága férje volt, aki a két nő közötti harcban felőrlődött. Erzsébet szabadulni akart a közös lakás adta közelségből, de Anna nem engedte. Amint azt kifejtette lányainak, ha nagyanyjuk elköltözne, akkor apjuk meglátogatná az anyját, nem tudná, hogy mit csinál, kivel beszélt és ezt ő nem tudná elviselni. A másodlagos szenvedő fél mindig Kató volt, mert Erzsébet nála tölthette az éjszakát, ha Annával összeveszett. Kató béketeremtésként kölcsönt adott Annának, amit nem kért vissza, egyre nagyobb összegeket. Anna ezeket elvárta, de nem enyhült meg anyósa iránt. Senki sem vette észre, hogy Erzsébet, a megadó, csendes kicsi asszony mikor ért el arra pontra, hogy feladja a harcot, mikor fagyott meg benne az egyetlen életben maradt fia iránt végtelennek hitt szeretete annyira, hogy kilépjen a földi létből. Erzsébet mélyen hívő volt, de szenvedélyesen gyűlölte a katolikus egyházat, mert sosem volt képes megbocsátani két papnak azt, hogy kizsarolták tőle egyházi adóra az utolsó pár fillérét akkor, amikor három éves fiát gyászolta és reszketett másfél éves fia életéért. Csak pár fillérje volt, hogy kevés tejet vegyen a kicsinek, aki torokgyíkban szenvedett, a betegségben, ami elvitte testvérét. A papok azzal fenyegették, hogy szólnak a háztulajdonosnak és az kiteszi őket. Erzsébet odaadta a pénzt és akkor is a Katótól kapott élelem mentette meg őket. Hite személyes volt, nem volt szüksége közvetítőre. Minden nap imádkozott, de ez a hit sem akadályozta meg abban, hogy gyógyszereket vegyen be és végérvényesen elaludjon. A családot megrázta a drasztikus lépés, de igazán mélyen senkit sem lepett meg. A negyven évig tartó gyűlölködés, harc mindenkit eltávolított a két asszonytól. Sári utólag jött rá, hogy nagyanyja tulajdonképpen búcsúzott, amikor utolsó beszélgetésükkor megint felemlegette, hogy Kató mentette meg az apját a málenkij robottól és figyelmeztette, hogy nem hagyhatja el nénikéjét. Kató hírtelen megöregedett. Erzsébet elvesztésével két kapcsolata maradt rokonságával. Sári és Laci, aki Mária legkisebb fia volt, buszsofőr, zűrös házassággal és két gyermekkel. Felesége jóval magasabb képzettségű volt, aki véletlen teherbeesés miatt lett a felesége és házasságukat Laci feltétel nélküli rajongása jellemezte, amit az asszony egyre nehezebben viselt. Laci ritkán és kiszámíthatatlan időközönként felszaladt Katóhoz, elpanaszolta újabb kudarcát okos, szép feleségénél és már rohant is. Kató szerette őt, sajnálta, hogy nem boldog, de nem tudott közelebb kerülni hozzá. A többi unokaöccse csak húsvétkor és karácsonykor tett rövid látogatást nála. Julianna lányaival alig volt kapcsolata, lenézték őt írástudatlansága miatt. Sárival egészen más volt a helyzet. Megbeszélt időközönként látogatta, és ez azért volt fontos Katónak, mert fel tudott rá készülni. Tudta, hogy milyen ételeket szeret Sári és azokkal várta.

Sárival tudott beszélgetni, mert a fiatalasszonyt érdekelték a régi történetek, mindkettőjüknek jó humora volt, jókat nevettek. Katót baleset érte, lábát törte az utcán. A kórházból Sárit értesítették, aki bejárt hozzá, ellátta a szükséges holmikkal. Hazaérkezése után Kató lába nem jól gyógyult, csak nehezen tudott a lépcsőn lemenni, és ennek a nehézségnek combnyaktörés lett a vége. Újra kórház, műtét, járókeret. Ez lényeges változást hozott, mert ettől kezdve Kató csak a lakásban és a folyosón tudott közlekedni. Látod, mondta Sárinak, megbüntetett az Isten, húst ettem pénteken és vasárnap mostam! Sári elengedte a füle mellett a megjegyzést, Kató sosem volt vallásos vagy hívő. Sárival megbeszélték a jövőt: hetente látogatja, bevásárol, elintézi a hivatalos ügyeket, a lakás ügyeit, az orvosi vizsgálatokat. Minden rendben ment, Sári jó kapcsolatot épített ki a közös képviselővel, néhány szomszéddal, a háziorvossal. Laci a szokásos váratlansággal időnként megjelent, de rendszeres feladatot nem tudott vállani. Kató ezt nem is várta el tőle, minden látogatásának örült, főleg annak, hogy Laciék házasságának viharai csendesültek. Sári bevezettette a telefont Kató lakásába, így a tágabb család tagjai időnként fel tudták hívni. Sárival az egyetlen vitás pontjuk az volt, hogy Kató nem szerette bezárni a lakásajtót, ha kiment a közös WC-re, Sári pedig erőltette az ajtó kulcsra zárását. Az idős asszony egészen addig hajthatatlan maradt, amíg egyszer arra érkezett vissza lakásába, hogy két férfi próbálja leakasztani Karcsi képeit a szoba faláról. Kató felkapta a piszkavasat a konyhai kályha elől és kizavarta őket. Azután már bezárta az ajtót, de mélységesen bosszantotta, hogy ezt kell tennie. Mérgében előkereste a Karcsitól kapott egyetlen virágcsokrot, pontosabban kosarat, amelyen egy nagy kék, megfakult és rémesen rút hortenziacsokor kornyadozott. A kosarat kitette a meglepett Sári elé, vidd ki a temetőbe és tedd le Karcsira, kérte, látni se bírom, olyan ronda! Miért pont most, kérdezte Sári, mire Kató kifejtette, hogy Karcsi miatt van az egész, hogy neki zárnia kell az ajtaját és már a képeit sem szereti. Sári kivitte a virágos kosarat a temetőbe, kereste a megadott parcellában a sírt, de nem találta. Már vagy harmadszorra járta végig széltében és hosszában, amikor egy inda fonódott a bokájára és az asszony a kosarat eldobva és két tenyerét maga elé kapva egy sírkőre esett. Karcsi neve volt a legalsó név a háromból. Nem esett nagyot, inkább viccesnek találta. Erről ráismerek, mindig ilyen aljas volt, ezért nem akarom, hogy egy sírba temessél vele, mondta Kató, amikor Sári elmesélte neki. Teltek az évek, sokat beszélgettek, Kató egyre nehezebben látta el magát és Sári szerette volna, ha idősek otthonába költözik, de nem volt hajlandó mozdulni. A tágabb család tudomásul vette Kató akaratát, mi szerint a betétkönyve Lacié legyen, a 17 négyzetméteres, komfort nélküli lakása Sárié. Kató megígértette Sárival, hogy neki nem lesz sírja, szórják szét a hamvait. A tudomásul vétel azt hozta magával, hogy a innentől senki sem kereste, senki sem látogatta még húsvétkor és karácsonykor sem. Sári gondolatban berendezte a kicsi, de száraz és nagyon világos lakást, eltervezte, hogy a jelenlegi lakását kettőre cseréli a fiainak és mindenkinek lesz egy kicsi, de önálló lakása. Gyerekeim még kamaszok, szóval, nem sürgős, gondolta. Egyik alkalommal a beszélgetés során megint Kató első férjénél kötöttek ki, Sárit érdekelték az akkori házasodási szokások. Kató elmesélte, hogy megismerkedtek, sétálni jártak, egyre jobban tetszettek egymásnak, tervezgették a jövőt, de a lakhatásuk kilátástalan volt. Már korábban megesküdtek volna, de nem tudtak albérletet fizetni, amikor is azzal várta őt a vőlegénye, aki a második férjéhez hasonlóan Misi volt, hogy mégis lesz esküvő, mert elviszik a Lujza utcából a zsidókat és akkor kiigényelhet egy lakást. Sári megdöbbent. Kató folytatta a történetet, kivárták, amíg elviszik onnan a családot és megkapták a lakást, ami földszinti, sötét, nyirkos volt, de ők boldogok voltak benne. De az a mások lakása volt!, nem gondolták, hogy visszajönnek, hogy azt elvették valakiktől?, kérdezte halkan az ötvenes éveiben járó Sári. Jaj, hát mi közöm nekem ahhoz, az a politika dolga, válaszolta Kató. Az asszony nézte nénikéje arcát, amin a kilencvenedik év felé közeledve is meglátszott egykori szépsége, amely arc kedvesen, őszinte szeretettel fordult felé, és zavarba jött. Nem értette, hogy lehet ilyen, egyszerre jó és rossz, hogy volt képes írástudatlanul is jól elnavigálni az életben és közben ennyire nem érteni, nem tudni súlyos történésekről. Hazafelé

eldöntötte, hogy ennek mindenképpen utána fog járni, ezt a témát Katóval még kivesézik. Reggel Sárit telefon ébresztette, Kató kórházba került, kisebb agyvérzés érte. A kezelés egy hete alatt Sári bejárt, egy barátnője segítségével mosdatta, etette Katót, aki viszonylag jól volt. A kórházi személyzet nem látta el, mivel az első napon egy sorkatonai szolgálatát alternatív formában teljesítő fiatalember mosdatta volna le, aki segédnővéri teendőket látott el a durva nővérhiánnyal küzdő osztályon. Na, Katókám, szét a lábat, megmossuk a nunit, kiáltotta a fiatalember a kórterem ajtajában, kezében a vízzel teli lavórral. Katót elöntötte a szégyen és a düh. Mozogni nem tudott, de kiabálni igen. Nem egy bokorban találtak minket, fiatalember, kikérem magamnak ezt a hangot és engem férfi nem mosdat le!, harsogta. A fiatalember sarkon fordult, elment és más nem jött mosdatni. A reggelijét és az ebédjét úgy tették az ágya melletti asztalkára, hogy nem érhette volna el akkor sem, ha tudott volna mozogni. Délután Sári bement a barátnőjével, lemosdatták, megetették. Beszéltek a kezelőorvossal, a fiatal doktornő megértő volt, próbál tenni valamit, mondta, de a nővérhiány miatt az alternatív katonák sok segítséget jelentenek és Kató elég nehéz természetű. Megbeszélték azt is, hogy Katót hazaengednék, ha otthon valaki segítsége lenne, mert az állapotán, amit lehetett már javítottak. Kató azt kérte, hogy Sári költözzön hozzá, a fiai már elég nagyok ehhez, de lehetne kétlaki is. Ebbe a doktornő beleegyezett, elég az, hogy minden nap valaki mosdatja Katót és a keze ügyébe teszi az ételt. Sári bevitte Kató nála lévő kulcsait a kórházba és leadta a doktornőnek. Másnap, a hazaszállítás napján Sári bement a kórházba, ahol Kató azzal fogadta, hogy a főorvos nem engedi haza, mert Laciékhoz kell költöznie, majd a főorvos közölte a meglepett asszonnyal, hogy Kató nem beszámítható és az őt ellátni képes rokonokhoz viszi a betegszállító. Ezek után Sári telefonon érdeklődött Kató állapota felől, de ezek mindig rossz szájízzel végződő beszélgetések voltak. Laciék nem vitték oda Katónak a telefont, röviden azt mondták, jól van és most nem zavarja, mert alszik vagy tévézik és hagyja már őket békén. Pár hónappal később a közös képviselő felhívta Sárit azzal, hogy Laci bejelentette, hogy az övé Kató lakása, bemutatott egy több évvel korábbi dátumozású szerződést és a közös képviselő szívesen elmegy tanúskodni, ha Sári pert indít, mert az a szerződés hamis. Családtaggal nem pereskedek, válaszolta Sári keserűen. Katóról több hírt nem kapott, nem tudta meg, mikor és hogyan halt meg. Amikor csak Katóra gondolt, visszatért a téma, amit ki akart bontani, hogy mi is történt az első lakással, azzal, amiből elvitték a zsidó családot és eszébe jutottak anyja szavai Kató első férjéről, aki Anna szerint szerencsés volt, hogy meghalt, különben kivégzik a háború után, mert nyilas volt. Akkor nem gondolta jelentősnek ezt, hiszen anyja történetei nem állták ki az igazság próbáját, ahogy finoman szokta mondani, nem teret engedve a durva ténynek, miszerint anyja bizony hazudós. Most eszmélt rá, hogy a korábbi vágy a kis lakás után teljesen kikopott belőle, már nem akarta, hogy bármi köze legyen hozzá. Ahogy ezen egyre többet gondolkodott, úgy szippantotta be a holokauszt és a zsidó kultúra iránti érdeklődés, az érzés, hogy ezzel neki még dolga van.

KARAFFA GYULA

Tulajdon…

miközben tudom
hogy meztelenül születtem
és egy szál ruhát viszek majd magammal
ha meghalok (kivéve ha hamvasztanak)
boldogsággal tölt el néhány dolog birtoklása

azt gondolom például
ha a könyveket összehordom
egy hatalmas halomba házam szobájába
akkor azokkal magát a tartalmukat is
birtokolhatom ha néha-néha megsimogatom őket

egyszer már írtam
most megismétlem mert
ismételni kell százszor vagy akár ezerszer
nem sajnálom a soha el nem olvasott könyveket
a csillagokat sem tudom megszámolni sohasem

mégis-mégis mennyei
boldogságot mondhatni békét
és nyugalmat egyfajta orgazmust élek meg
amikor végighúzom szememet és kezeimet
a könyvek gerincén és két ujjal beléjük nyúlok

mintha átáramolna
minden betű minden mondat
anélkül hogy elolvasnék egyetlen sort is
magamévá válik a könyv minden tudása
és a megírójának minden egyes szándéka

mennyei boldogság
csak a könyvespolcom látványa
még akkor is ha tudom hogy elporladásom
után talán ezek a könyvek semmi egyebet
nem adnak majd másoknak csak problémát

bajban lesznek
hogy mit is kezdjenek velük
nyűg lesz a nyakukon legalább olyan
mértékben mint amilyen öröm volt nekem
mindig a könyvek halomba hordása házamba

meztelenül jöttünk
erre a világra és üres fejjel
egyedül csak a tanulásnak az olvasásnak lehet

köszönni azt hogy jobb emberré neveltük magunkat
vagy nélkülük megmaradtunk ösztönlényeknek

volt egy barátom
sokszor dicsekedett azzal
hogy életében csak két könyvet olvasott
mindössze az anyakönyvét és a munkakönyvét
jó ember volt ennek ellenére a maga helyén

már nem él de
sokszor eszembe jut amikor
arra gondolok hogy „boldogok a lelki szegények”
bár ezek szerint az hogy kié lesz a mennyeknek országa
nem az elolvasott vagy el nem olvasott könyvek függvénye

törekszem a jóra
altruista vagyok vagy azzá
tett a hátam mögé sorakozott eddigi 59 évem
tapasztalata szenvedése öröme és a megélt
hétköznapok rutinja mások életének szemlélése

nem akarok már
sokat elérni az életben
mert az élet egyébként sem arra való hogy sokat
elérjek benne hanem arra hogy élvezzem azt
hogy élek és luk van a seggemen (szerencsés vagyok)

a könyveim nekem
ehhez hogy ezt felismerjem
segítséget adtak már azzal is ha gerincüket
megsimogattam és két ujjammal belejük nyúltam
ÉLEK emberek ÉLEK és BOLDOG VAGYOK látjátok

MOLNÁR EDIT textilfigurái

GUTI CSABA

Távol, ott a padon

Krisztina a padon ücsörög egy parkban. Évente egyszer mindig kijön ide.

Szél fúj, beletúr a hajába, és pimaszul megrántja, majd bebújik a pulóvere alá, hogy aztán végigszaladjon a testén. A nő megborzong, majd összehúzza a kabátját. Megszokhatta volna már, hogy errefelé a tenger közelsége olykor viharossá korbácsolja a szelet. Nagyot szippant a sós levegőből, majd némán hallgatja a fenyők suhogását, és a tobozok puffanását, ahogy azok földet érnek. Mintha láthatatlan kezek dobolnának, nehogy megálljon az élet.

Lehajol, és ujjaival megcirógatja a füvet. Imádja az érintését; a gyermekkorát juttatja eszébe. A mezítlábas, legelőn nyargalós nyarakat.

Itt is szép a tavasz, nagyon szép. De nem olyan, mint otthon. Hogy is lehetne, hisz itt semmi nem olyan, mint amott, egy fél világgal arrébb.

Krisztina hamar beilleszkedett, elfogadtatta magát, a munkáját mindenütt nagyon dicsérték. Magyar volt, megélt a jég hátán is. Szerették itt, ahogyan ő is szeretett mindenkit. És persze szerette ezt a vidéket, de mégsem tudta teljesen magáénak tekinteni.

Mindig is keménynek tartotta magát, nem is gondolta volna, hogy ilyen hamar rátör majd ez a gyötrő, szívet hasogató érzés.

Becsukja szemét, és hagyja, hogy a szél megsimítsa az arcát. Elképzeli, hogy odahaza, vajon milyen lehet a tavasz? Ott nem fenyők állnak, hanem virágba borult akácfák, melyek mézédessé varázsolják a levegőt. Méhek hada zümmög, amolyan nappali altatót zengve. A rigók szünet nélkül énekelnek, és olykor felhangzik egy harkály dobolása.

Aztán egy pillanatra elnémul minden, mert vidám gyerekzsivaj veri fel a pipacstól pirosló határt.

Két testvér.

A lány szalad elől, a fiú utána. A fiú nagyobb, könnyen utolérhetné a lányt, mégsem teszi, mert örömét leli a huncut, gyöngyöző nevetésben. Mire elérik a tisztás közepét, mindketten kifáradnak, és a térdükre támaszkodva lihegnek. Majd a fiú lehajol, pipacsot tép, és odaadja a lánynak.

– Tessék! Boldog szülinapot! – mondja.

Testvére örül neki, elveszi, és a hajába tűzi azt. Nem tudja, hogy ez az utolsó szál a bátyjától.

Krisztina lehajtott fejjel ül a padon, távol attól a mezőtől. A szeme még mindig csukva, fél kinyitni.

Hirtelen valamit neki fúj a szél az arcának A nő odakap, és megnézi, mi az. Némán peregni kezdenek a könnyei. Az ujjai egy virágot szorongatnak, nagy, piros szirmokkal.

Születésnapja van.

Megj.: az Irodalmi Rádió, *Bevallani a bevallhatatlant* című antológiájában.

GŐSI VALI

Emlékkönyv*

Részlet

Különös, hogy abban az időben sem a születés, sem a halál körül nem voltak tabuk. Gyakoriak voltak az otthon-szülések, és falun természetes volt a halott siratása, a végső búcsú valóságos megélése is, amelyek emlékei, a gyermekként való megélésük bizonyára segített a felnőttkori traumák, az embertelen próbatételek lelki gyötrelmeiből való épülésben.
Akkoriban minden a maga spontán valójában, csak úgy megtörtént, és természetes volt, hogy ezek legtöbbjének hamar részesei lehettek a gyerekek is, persze azért némi korlátozással. Emlékszem többek között a születő kiscsikó nedvesen csillogó, remegő érkezésére, a gyengeségtől vacogó kis állat kitartó, szinte azonnali lábra állási próbálkozásaira, már a finom szalmaágyra pottyanását követően. Tanúja lehettem első sikerének, amikor diadalmasan szembenézett az érte és fegyelmezett hangon szenvedő-nyögdécselő mamájáért aggódó emberekkel: itt vagyok, világ! Sikerült! Mi, gyerekek pedig boldogan válaszolgattunk későbbi látogatásaink idején is barátságos nyerítésére, amiről pontosan tudtuk: ez az ő csikónyelven történő boldogságának kifejezése, a gyerekhad üdvözlése, válaszul a sok figyelemre. Ilyen és hasonló élmények hatására történhetett, hogy gyermekkorom legelső, ma is feledhetetlen versélményei közé tartozott ezután a nővérem által számtalanszor felolvasott, megható Simon István vers, a Mirza, amely elkísért iskoláimon, életemen át: mindig hatalmas öröm, taps, megható könnyek kisérték, ahogy mély átéléssel megosztottam másokkal.
Gyermekkorom meghatározó élményeit segíti életre kelteni, ahogy a sok-sok későbbi vers és irodalmi élmény is, amikor hiányzik az otthon melege, eltávozott szeretteim, vagy boldogság közelít, érkezik a lelkembe. Itt kezdődött, hogy a vers, az irodalom mindennapjaim részévé vált. Nap nem telhetett el felnőtt koromban sem úgy, hogy vers nélkül tértem nyugovóra. Imádságom is volt a vers és maradt hűséges társam, vigaszom és útravalóm egész életemben, és hamar rátaláltam azokra az emberekre is a családon túl, akik szívesen társultak hozzám ebben a világban, amelyben szinte megszállottként létezem azóta is.
Egyikük a feledhetetlen, kedves jó Laci bácsi, a tanár, az Ember, akinek sok évvel ezelőtti üzenete, ami azóta gyönyörű relikviaként tűnik fel újra és újra; a csoda, hogy ő, aki elindított ezen az álomszép úton, évtizedek távlatából is így emlékezik, gondol rám, és vetette papírra gyöngybetűivel, átível az időn, a távlatokon, és örökké él a szívemben:
„… És újra láttam egy angyalarcú kislányt, aki mély átéléssel szaval a kiscsikóról, aki gyönyörűen mondja szerepét Az égig érő fa csengő soraiban, s aki a magyar órákon mindig a legszebb feleletet adta.” És én is láttam és látom ma is, újra Őt, a drága embert, a nagybetűs tanárt, és látom az angyalarcú kislányt – magamat –, aki ma az olvasás gyönyörűségén túl verseket ír, és megoszthatja azokat mindazokkal, akik szívében nem szűnik a vágy a szépre.

---

* Megjelent Gősi Vali ***Emlékkönyv*** című élettörténete.
„A 2022. évi Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon egykori rádiós munkatársam, Gősi Vali dedikálta legújabb könyvét. Valit ismerjük hiperérzékeny verseiről, de most prózát írt, nem is akármilyet... Egy időben előrehozott életregényt.
Kiss T. Anna, a BlueCyg. Publishing kiadó tulajdonosaként egészen különleges szépségű könyvet adott az olvasóknak. Jó szívvel ajánlom ezt a kívül-belül szép, EMLÉKKÖNYV címet viselő kötetet! »Habent sua fata libelli« – tartja a mondás, de ebben a könyvben a sorsoknak is különös sorsa van...” – ajánlja az olvasók figyelmébe **Simkó János**.

Emlékszem persze mélyen szomorú és sejtelmes, ám mégsem annyira félelmetes valóságokra is abból az időből. Olyanokra, amelyek a felnőttkori traumák megélését talán valamivel elviselhetőbbé tették.

Különös kontrasztja a létezésnek, amit már kislányként megtapasztaltam, amilyen kíváncsisággal álltam a szomszéd bácsi halottas ágyánál is, aki napokkal azelőtt még annyi szépet mesélt. Furcsa, hogy emlékeim szerint félelem nélkül fürkésztem a csendben imát mormoló asszonyok előbb könnytelen, majd hangos, szívet-tépő fájdalmát kifejező, megváltozott arcát, titokban összehasonlítva a mozdulatlanul nyugvóéval. Az elmúlást persze ekkor még nem érthettem, hiába engedtek egyre közelebb szüleim a lét-nemlét valóságaihoz. Talán mégis ezért lehet, hogy sokáig félelem nélkül voltam képes élni, a világ végeérhetetlennek tűnt, és a halálélmény, gyermekként való megtapasztalása ellenére a létezés természetes része volt. Talán, mert úgy tűnt, az ott élő felnőttek is így voltak ezzel. A gyász napjai után ugyanolyan mederben folyt tovább az élet, mint azelőtt. Újra hatalmas játszótérnek tűnt minden, állandó fény volt köröttem, mosolygó gyermekarcok, játék és varázslat.

Fotó: GŐSI FERENC

SZ. PŐRDY MÁRIA

Ringlispíl

A földszinti lakás nyitott ablakában copfos, feje tetején hurkába tűzött hajú, kötényruhás, 5-6 éves kislány kereste a kimászáshoz legjobb pozíciót. Kétségbeesett arcocskája elárulta, életében először próbálkozik ilyesmivel. Hasonló korú gyerekek segítőkezei nyúltak feléje.

– Gyere, Iza! – biztatták kórusban. – Ne félj! Megfogunk.

A nem túl sikeres utcára érkezést a lábaszárán kisebb horzsolással megúszta. Sírásra görbült szájjal nézegette a kiserkedt vértől piros foltot.

A fiúk tanácstalanul a földet bámulták és némán topogtak mellette.

– Ne félj! Mindjárt nem fog fájni! – mondta a másik kislány.

Átszaladt a házzal szemben nyíló utcába. Egyenesre vágott, füle alá érő, puha selymes haja futása ritmusára röpködött körülötte. Az árokparti fűben keresgélt egy ideig. Aztán visszafutott, kezében lapulevelet lengetett. Szoknyája oldalán végigsimította, majd leguggolt Iza lábához, nagyot köpött a levélre és tenyerével a horzsolt bőrre tapasztotta.

– Le ne vedd! – nézett fel erélyesen Izára. – Ez majd begyógyítja a sebet. A nagymamától tanultam.

Ő megszeppenve forgatta a fejét, mintha segítséget akart volna kérni. A fiúk buzgón helyeseltek.

– Higgyél Pirosnak! – vigyorgott Szipcsi. – A mamája tényleg ismeri a gyógyító füveket. Nekem is használt – tette hozzá bizonyságul.

– Jól van – mondta beletörődve, de az arcáról nem tűnt el a kétkedés.

Az öt fős kis csapat nekiindult és szaporán szedte a lábát.

A hőség óriási harangszoknyaként terült szét a városon, nem engedve maga alá egyetlen rezzenetet, apró fuvallatot sem.

A délelőtt az asszonyoké volt. Aki tehette házuk udvarának árnyékos felén húzta meg magát. Kis sámlikon ültek, félkörben és miközben sebesen járt a kezük, tovább adták a piacról hozott reggeli pletykákat. Kötényükből fejtették a borsót, kaparták a tálban áztatott új krumpli héját, tisztították zöldségeket az ebédhez. Délben az asztalon kellett gőzölögnie az ebédnek. Ez a szokás járta a Napfény városa külső negyedeiben.

Az apró népség az udvaron talált magának elfoglaltságot. Incselkedő röptű lepkéket, fémes-kék színű szitakötőket, fürge gyíkocskákat üldöztek, vagy a kis homokozóban dagasztották a frissen belocsolt homokot. A nagyobbakat elnyelték a környékbeli utcák. Biztonságban lehetett kint, a szabadban játszani, az utakon csak nagy ritkán tűnt fel egy-egy biciklis vagy árut szállító, ponyvával letakart lovaskocsi. Bandukolva járt az idő, semmi és senki nem sürgette. Ezért tűnhetett úgy, hogy a nyár végtelen hosszúságú.

A hosszú, egyenes Tavasz utca végét éppen csak sejteni lehetett a távolban.

Az öt fős kis csapat szótlanul, szaporán szedte a lábát.

Az út a temető kapujához vezetett, amelynek két szárnya felett a „FELTÁMADUNK” felirat hirdette a túlvilági reményt.

A gyerekek ügyet sem vetettek temető bejáratára, befordultak a kerítésével párhuzamosan kanyarodó utcába. Leültek az árok partjára, hogy szandáljaikból kiszórják az úton megült port.

Árpi, akit mindenki Szipcsinek hívott, állt fel elsőként. Klottnadrágja vastag combja feléig ért, átizzadt, ujjatlan pólója erős testére tapadt. Nemcsak fizikai felépítésben haladta meg a másik két fiút, de szellemi irányítója is volt a csapatnak. Persze, az összehasonlításban a lányok szóba se jöhettek. Három bátyjától tanulta, hogyan boldoguljon a felnőttek és gyerekek

közegében egyaránt, hogyan védje meg magát a nagyobbakkal szemben, és ha alul marad, soha ne sírjon a győzők előtt. És ők tanították meg, olykor goromba módszerekkel az igazmondásra, hogy pontosan megítélhessék, ha tépetten, összekarmolva, véresen jött haza, valóban igazságtalanság történt-e vele, amit jogosan meg kell torolniuk.

Kezét felfelé emelgetve nógatta a többieket.

– Kezdésre oda kell érnünk! Akkor nem kell fizetni.

– És ha mégis kell? – kockáztatta meg a kérdést a szöszke, mogyoróbarna szemű, sűrű, pöndörödött szempillájú Toncsi.

– A bátyáim csak tudják! – horkant fel.

Lenéző pillantást vetett a pilinszka fiúra, akin, ha nem kantáros nadrág lett volna, akárha lánynak is nézhették volna. Tény, hogy a fiúkkal ellentétben, jól elvolt a lányok társaságában is. Piros vagánysága hatással volt rá, jelenléte merészebb vállalásokra sarkallta.

– *Tudják*! – Testvérei védelmében Szipcsi jól megnyomta a szót. – Már voltak ott. Többször is. És…. – habozott, hogy mondja, ne mondja. Aztán csak előrukkolt. – Tegnap elvittek magukkal, de elkéstünk. Hát, ezért mondom, iparkodjunk!

Még egyszer annyi út állt előttük.

Az öt fős kis csapat egyre fáradtabban szedte a lábát.

A rét szélén megtorpantak. Szemüknek be kellett fogadnia a látványt. A szélesen elterülő zöldből kiemelkedő színes csodát. A ringlispílt. Csúcsos tetejét égkék-sárga csíkos, cakkos szélű ponyva borította. Alatta indulásra vártak az aranyhajú angyalokkal repített fehér hintók. És közöttük a vágtató falovak. Nyergük barna vagy padlizsánlila, a nyeregtakarón, kantárjukon, a széles hámon színes virágok, barokkosan kunkorodó indák, sallangjaikon virágfűzérek, sok pirossal, kékkel, sárgával, tintazölddel.

A forgófedélzetre körben négyes lépcsősor vezetett fel. A közönségtől a póznákra erősített karikákba fűzött vastag kötél választotta el.

A hintától nem messze állt a céllövölde bódéja. Fekete fatábla fedte a lőtér nyílását. Ma még nem nyitott ki.

A réten már gyülekeztek a gyerekek. Ide-oda ténferegtek, az esélyeiket latolgatták, miközben szemükkel izgatottan vártak a mutatványosra.

Szipcsiék csatlakoztak hozzájuk. Szótlanul méregették egymást, mint a küzdőtérre eresztett bajvívók. Marad-e mindegyikük számára megnyergelni való ló? És egyáltalán, a mutatványos felengedi-e őket ingyen a kezdő menetre?

A figyelmesebbek vették észre a rét túlsó felén álló lakókocsiból kilépő nagy darab, bajuszos ringlispílest. Kék-fehér csíkos trikója szinte világított napbarnított bőrén. Két kamaszkorú gyerek követte. A fiai lehetetek, mert olyanok voltak, mint három tojás.

A gyerekhad mozgása megszűnt, mindenki a közeledőkre vetette a szemét. Tekintetükben ott fészkelt a remény és a vágy, hogy nem hiába várakoznak.

A gyerekek közül megszólalt egy bátortalan hangocska.

– Csókolom!

Majd kicsit bátrabban egy másik is.

– Csókolom!

Aztán egyszerre harsant tizenvalahány gyerek szájából a köszöntés.

A mutatványos arcán elégedett vigyor terült szét, miközben felmérte az előtte álló csapatot.

– Jól van! – nyugtázta félhangosan. – Szeretem, ha tudjátok, mi az illem.

Közben egyik fia elindította a gramofont. A tér megtelt a harsogó zenével, még a környező utcákba is befurakodott. Hívogatta a hintázni vágyókat.

A másik fiú szétkapcsolta a kötelet a lépcsőfeljáró korlátja előtt. Várakozva megállt mellette.

– Egyesével mentek fel a fedélzetre! – kezdte erélyesen a forgóhintás. – Aki tulakodik, nem ülhet fel a játékra. Elhagyja a ringlispílt! Értve? – nézett szigorúan a gyerekekre.

– Igeeeen! – harsogták kórusban.

– Aki nem tud egyedül felülni, megvárja, míg odaérünk. Amikor megáll a hinta, a leszálláskor is segítünk. Értve?

– Igeeeen! - zúgták az izgatottan várakozók.

– Nincs ingyen második menet. Azért már fizetni kell. Értve?

– Igeen! – érkezett a kevésbé lelkes válasz.

– Indulhattok! – hangzott el a régóta várt engedély.

Misi gyorsan maga elé engedte Szipcsit. Biztosan tudja, merre kell menni, gondolta. Ő volt a legkisebb növésű hármójuk közül. Barna, mandulavágású szemében ott ült a bizonytalanság, mint legtöbbször, ha döntési helyzetbe került. Az országot késes-köszörűs iparosként járó apját őrjítően bosszantotta fia tutyi-mutyisága. Misi rettegett állást foglalni bármiben, mert soha nem tudta, apja éppen milyen választ vár tőle. Ha nagy volt benne az alkohol nyomása, vállánál fogva ordítva rázta, hogy a véleményét mielőbb kikényszerítse. A gyerek életében a nyugalmat apja távolléte jelentette.

Mikor minden gyerek megtalálta helyét a lovakon vagy a hintókban, a mutatványos megkongatta érces hangú harangját. Aztán elindította a meghajtó motort és a hinta forogni kezdett. A fiúk diadalmas képpel lovagoltak paripáikon, szilajon markolták a függesztő rudakat, a lányok a hintók oldalába kapaszkodva boldogan kacagtak.

A mutatványos közben felmérte a gyülekezőket. A távolban is látott feléjük igyekvőket. Úgy döntött, gazdaságosabban tudja feltölteni a hintát a következő menetre, ha még két perccel meghosszabbítja a menetidőt. A gyerekek teljesen átadták magukat teljesült vágyuk örömének, a hintázás, a forgás, a suhanás mámorító érzésének, amely hosszasan kitartott, mintha soha nem érne véget.

Aztán lassulni kezdett a szerkezet és a hinta hamarosan leállt.

A mutatványos fiai súgásokkal jártak közben, hogy apjuk megelégedésére itt is, ott is, hol halkabban, hol erőteljesebben hangzott el a „Köszönjük”.

Szipcsi félrehívta a csapatot.

– Figyeljetek ide! – A szeme hamiskásan összehúzódott, miközben titokzatos képet vágott. – A nagy testvéremtől kaptam pénzt két menetre – mondta és előhúzott nadrágzsebének mélyéből egy forintot. – Mit gondoltok? Felenged ezért mindnyájunkat? Megkérdezzem?

Piros és Toncsi rögtön rávágta, hogy igen. Misi leszegte a fejét, majd bólintott. Iza elfordult a távoli hang irányába. Delet harangoztak.

Szipcsi eliramodott.

– Haza kellene menni! – nézett Iza a mellette álldogálókra. Arcát félelem árnyékolta be. – Ebédidő van. Biztosan keresnek.

A hintázás utáni vágyakozás pillanatok belül elillant mindegyikőjükből. Csak hüppögtek, de magukban igazat adtak Izának.

Szipcsi diadalmas arccal jött vissza.

– Azt mondta, hármunkat felenged. Válasszuk ki magunk közül!

Misit kérdezte először.

– Akarsz hintázni?

Ő a szandálja orrával kaszálni kezdte a füvet.

– Nem. Én inkább nem – nézett fel, de a vágy szikrája még a szemében ült. – Menjünk haza!

– Én sem – szólt kéretlenül Iza. – Haza szeretnék menni.

A másik kettő is hallgatott.

Szipcsi öröme kezdett elpárologni.

– És ti? – csalódottan csapta fel a fejét. – Jöttök?

– Inkább menjünk haza! – bökte ki Piros.

Toncsi is bólogatott.

–Elvettétek az én kedvemet is! – Úgy nézett a társaira, mintha rögtön fel akarná nyársalni őket. De, bennük már megtelepedett a félsz, és egyre a hazafelé irányba tekingettek. – Jól van, menjünk! – dünnyögte kedvetlenül és olyan sietősre fogta lépteit, hogy a csapat alig érte be.

– Biztos vagy benne, hogy erre kell mennünk?– kérdezte Piros.

– Őszintén!? Semmi sem ismerős! – válaszolta a társa. – Az utca neve viszont stimmel. Csak a neve. A házak egyike sem. Akár merre nézek, egyik sem.

– Mikor jártál erre utoljára?

– Legalább negyven éve. – A hangja komorrá vált. – Kimondani is sok. Kész sokk! – próbált viccelődni. – Lehet, hogy még annál is régebben? – nézett kérdőn Pirosra.

– Engem hiába kérdezel. Visszatekintve olyan, mintha az életünk gyorsvonatként száguldott volna velünk. Amikor egy-egy állomáson összetalálkoztunk régi ismerőssel, a családon és a munkánkon kívül más említeni valóra nem jutott idő. Dolgoztunk és örökké rohantunk. Ha a covid oltásra várakozva nem akad össze minduntalan a tekintetünk, nem méregetjük valahonnan ismerősként egymást és nem elegyedünk szóba…– elhallgatott. Mókás grimaszt vágott.

– Akkor nem derül ki, hogy te a Piros vagy – fejezte be hahotázva a férfi –, én pedig a Tóni.

– És nem utaztunk volna ide, emlékeink nyomát kutatva – folytatta tovább az asszony.

Tóni megállt és az asszony felé fordult.

– Mintha az idő kerekei visszafelé forogtak volna. – A hangja ellágyult, szinte simogatott. – Ugyanazt a tudálékos, pimasz kis arcocskát látom magam előtt, mint gyerekkorunkban.

Piros elégedetten somolygott. Tovább indult és évődve visszaszólt.

– Ugye ma még oda akarunk érni?

Nézelődve haladtak tovább. Hallgattak. Mindketten a maguk gondolataiba mélyedve. Arcukról lerítt, hogy az emlékeiket sehogy sem tudják azonosítani az utcaképpel.

– Reménytelen! – fakadt ki tettetett haraggal Piros.

Tóni derűsen felnevetett és élénken helyeselt.

– Így gondolom én is.

Pirosnak eszébe jutott, mit akart feltétlenül megkérdezni.

– Apropó! Te emlékszel, hogyan jutottunk haza a mutatványosoktól? Mert az én emlékezetemben csupán elmosódott pillanatkép él a hazafelé útról. A ködös alakokban magamat sejtem anyával és Iza apukájával. A többiek nem tudom hol vannak. Nem látom őket.

– Én meg arra emlékszem, hogy anyukád időnként megáll, a derekára teszi a kezét és hátrahúzogatja a karját. A többi a feledés kútjába merült.

– Másnap hajnalban, két héttel korábban megszületett a testvérem. Ezt a sokszor emlegetett családi legendáriumból tudom. De soha nem hangzott el, hogy mindez a be nem jelentett kirándulásunk miatti izgalom következménye volt.

A Tavasz utca végében megálltak.

Ötszintes, piros és szürke tetejű társasházak álltak a valamikori temető kerítése mentén. Távolabb, a házak mögül, újabb szürke és piros tetők bukkantak ki. Összenéztek és szótlanul bólintottak. Elkanyarodtak jobbra. Egy darabig még követték a házak sorát a Körtöltés utcában. Utána már csak a szemük futott végig a temető szélét követő Makkosházi körút mentén sorakozó, ugyanolyan típusú lakóparki házakon.

– Itt a vége! – jegyezte meg Piros lakonikusan.

– Miért lenne vége? – értette el szándékosan a férfi. – Nem ez volt gyerekkorunk egyetlen nagy dobása. Lenne még néhány látogatni való hely. Volna kedved hozzá? – Éber, figyelmes tekintete szöges ellentétben volt mosolyával.

– A mai nap után te sem gondolhatod komolyan, hogy bármelyik helyszínre úgy találunk rá… – kezdte az érvelését Piros, majd hirtelen elhallgatott. – Te most randizni hívsz? – Elképedve, félrehajtott fejjel fürkészte Tóni arcát.

– A nosztalgia út elfogadhatóbb?

Az asszony arcán meleg mosoly terült szét, aztán elnevette magát.

– Szeretek utazni – válaszolta még mindig nevetve és közelebb lépett a férfihez.

Fotó**: DARVAS JUDIT**

DEDIK JÁNOS

Üzenet

Én azt mondom a világnak!
Legyen Béke minden ember fiának.
Acsarkodtunk eleget.
De ne pusztuljon a szeretet.

Én azt mondom a világnak!
Ne öljük egymást.
Tanuljunk meg tisztelni.
Hogy legyen mindig kit szeretni!

Én azt mondom a világnak!
Hogy éljünk jobban mindnyájan.
Ehhez az kell, hogy legyen egyesség és munka elég,
Mert e nélkül az élet – mit sem ér.

Én azt mondom a világnak!
Ha meg születtünk ne legyünk hiába.
tegyünk érte eleget.
És győzzön már a szeretet.

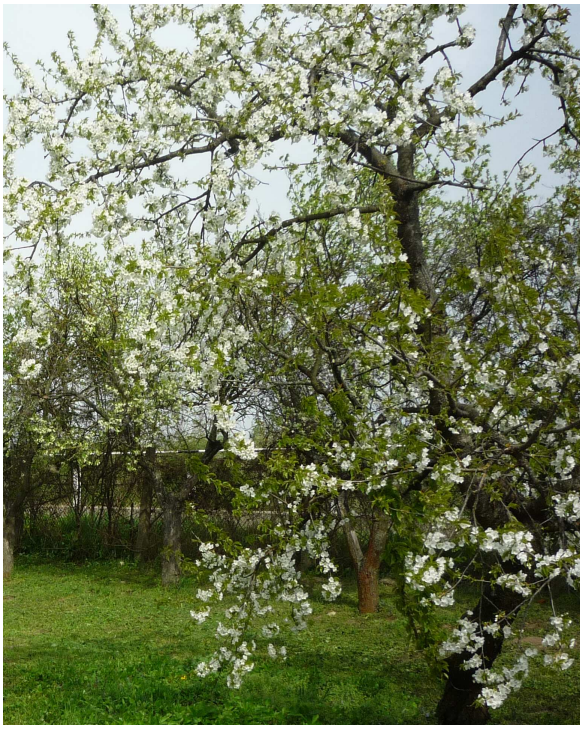

Tavaszi kertben…
Fotó: **DARVAS JUDIT**

ELFELEDETT KÖLTŐK – FODOR JÓZSEF

FODOR JÓZSEF
(1898-1973)

Az első világháború, illetve az azt követő forradalmak utáni években fellépő és egyebek közt a Nyugatban is megjelenő költőket, akik a századforduló körüli esztendőkben születtek, szokták gyűjtőnéven a „Nyugat második nemzedéké"-nek nevezni. Megjelenésük az irodalmi életben közvetlenül megelőzi, némiképpen elő is készíti a ha marosan utánuk jelentkező József Attilát és a már nemsokára nyomában felsorakozó ún. „Nyugat harmadik nemzedékét". Ez a „második nemzedék" már csak serdülőkorban élte a kiegyezéstől csaknem fél évszázadig tartó polgári fejlődéskorszakot, amelyet idővel gúnyosan is, nosztalgiával is „békebeli béké"-nek neveztek, az ő kialakulásukra döntő élmény a háború évei és megpróbáltatásai, a forradalmak reményei, majd az ellenforradalom rémtettei voltak. Humanizmusuk és kultúrájuk kötötte őket folytatásul a Nyugathoz, habár alkatilag is, későbbi fejlődési útjukban is, de költői stílusviláguk szerint is nagymértékben különböztek egymástól. Aligha vitatható, hogy ennek a nemzedéknek három legkiemelkedőbb költői egyénisége, születésük sorrendje szerint: Fodor József, Szabó Lőrinc és Illyés Gyula.

A legtöretlenebb baloldali utat Fodor József járta meg közülük. Ő még a múlt századvég szülötte, a világháború alatt még az osztrák-magyar „közös" hadsereg katonája, az olaszországi tűzvonalban személyes élménye van a háború valóságáról, majd vöröskatonaként a tanácsköztársaság összeomlásáig harcol. Utána néhány évig nem is kapott rendes megélhetést biztosító állást, alkalmi munkákból élt, ahogy lehetett.

Erdélyi fiú volt. Tordán járta ki a gimnáziumokat, hogy az érettségi után azonnal fegyverrel küldjék a harctérre. De a kisnemesi múltú, polgári műveltségű otthon és a jó iskola eleve jól megalapozta kultúráját, és a tengődés éveit is szívós magaművelésre fordította. Az elszánt kitartás, a kemény akarat, a jellembeli szilárdság, a lankadásra és bármilyen megalkuvásra való alkati képtelenség kezdettől végig jellemző volt egyéniségére. Ha rágondolok, mindenekelőtt az jut az eszembe, hogy nála tisztességesebb, szókimondóbb embert aligha lehet elképzelni. Okozott is éppen elegendő bajt magának ezzel a belülről követelődző, hátsó gondolatok nélküli őszinteségével.

Kora ifjúságától fogva verselt, de szokatlanul erős önkritikával addig nem is jelentkezett a nyilvánosság előtt, amíg szigorú öncenzúrája nem ítélte úgy, hogy most már megtalálta mindenki mástól különböző költői hangját. Pontosan felmérhető irodalmi családfája, ő maga is tisztában volt vele. Az első és alapokat vető hatásokat Berzsenyi és Vörösmarty költészetének élményei adták. Közvetlenül erre következett Ady. A Petőfi-Arany-nemzedék, amelyet hódolattal tisztelt, majd az Adyn kívüli Nyugat-nemzedék, amelyet nagyra tartott, valójában nem vagy alig-alig hagyott nyomot költői lelkében. Annál döntőbb hatású volt az angol irodalom alapos megismerése. Igen jól megtanult angolul, Shakespeare - akit fordított is - képalkotó gazdagságával, s olykor brutális erőteljességével a moderneknél is sokkal közelebb állt hozzá, de nála is nagyobb hatással formálta a Fodor-stílus kialakulását Milton, akinek szüntelen feszültségét, lázongó indulatait mindig igen közel érezte magához. Ez a lázongó indulat lehetett az oka, hogy olyan mélyen szívta magába az angol romantika főalakjait is: Byront, Shelleyt, Keatset. Ahogy gazdag nyelvkészletén mindiglen is érzett a Berzsenyi-

Vörösmarty-Ady-előzmény, úgy formavilágán mindvégig nyomot hagyott az angol klasszikus költészet verselési élménye. A legmodernebb eszmevilág kifejezésében is mindvégig megmaradt tudatos klasszicizálónak. A nagy századoktól örökölt, de főleg angolul átélt szonett, stanza, terzina természetes kifejezési rendszer maradt egyre táguló, gazdagodó költészetében. A század divatos szabad verselése pedig valójában idegen volt ettől a szigorúan önfegyelmező lélektől. Olykor próbálkozott vele, de nem bizonyult nekivalónak.

1923-ban - tehát már huszonöt éves korában - vitte el verseit az Est-lapok irodalmi diktátorához, a kitűnő ízlésű Mikes Lajoshoz, aki a Nyugat stílusdiktátorával, Osvát Ernővel versenyezve kutatta az igazi új tehetségeket. Ebben az időben az új költőket, ha igazán méltók voltak a költői rangra, vagy Osvát vagy Mikes fedezte fel. És akit az egyik amúgy istenigazában felfedezett, annak a másik is azonnal teret adott a maga hasábbi irodalmában.

Fodort Mikes fedezte fel, és a Nyugat egyik fő tekintélyű költője, Tóth Árpád - aki egyébként maga is az Est-lapok újságírója volt, akárcsak Mikes - írt róla először elragadtatott kritikát. Tehát egyszeriben elismert költő lett. És nemsokára az Est-lapok munkatársa, akinek verseit a Nyugat is szívesen közölte. A hírlapírói gyakorlatban azonban hamarosan az is kiderült, hogy Fodor amolyan „használható ember", ugyanolyan jó publicista, mint könyvkritikus, de ha riporterre van szükség, ehhez is van szeme. S minthogy ráadásul nyelveket tudó, sokmindenféle ismeretkörben jártas, és ami nem mellékes: rendkívül lelkiismeretes ember, tehát még külföldi tudósítónak is nagyon jól megfelel; volt is egy ideig a lapok berlini tudósítója: ott találkozott az expresszionizmussal is, ami bátrabbá tette gondolattársításait; de ott találkozott a készülődő fasizmussal is, ami megerősítette harcos baloldaliságát. Igaz, mire Berlinből visszajött, pártfogója, Mikes már nem élt, és az igen óvatos Est-lapoknál sokan féltek Fodor politikai kérdésekben véka alá nem rejtett, egyértelmű véleményeitől. A harmincas években, a Bethlen-féle álliberalizmus elenyészésekor Fodor indulatos publicisztikája veszélyesnek látszott. Egy ideig állástalan is volt, szellemi szükségmunkákból élt, regényeket fordított, de versei megjelentek, többek közt a Népszavában is. Egyre közelebb is tudta magát a munkásmozgalomhoz, majd megtalálta kapcsolatait az illegális kommunista párttal is, amelynek hű és tevékeny szövetségese lett, hogy majd a felszabaduláskor azonnal be is lépjen a pártba, amely hamar felismerte benne a polgári baloldalnál haladóbb költőt.

De ha az Est-lapoktól elkerült is, hamarosan lektor lett az Athenaeum Kiadónál, amely egyazon nagyvállalat volt az Est-lapokkal. Rendkívül lelkiismeretes lektor volt: ha olyan kézirat került a kezébe, amelyet igazi értéknek ismert fel, de úgy találta, hogy nem kell a túl üzleti szempontú Athenaeumnak, addig nem nyugodott, míg valamelyik másik kiadót rá nem beszélte a kiadásra. Mintha örökölte volna az annyira tisztelt Mikes Lajos szerepét: szenvedélyes tehetségfelfedező, a fiatal írók, költők hatásos pártfogója lett.

Baloldali érzelemvilága azonban egyre nyilvánvalóbb volt. Híres költeményét, *A paradicsomok és a kert* címűt minden értő olvasó a kor legharciasabb antikapitalista politikai versének tekintette, bár ő váltig állította, hogy csupán egy természeti képet akart versbe foglalni. De a szimbólum túl világos volt: a paradicsomok a kert egyéb növényeinek rovására, a többi növény elsorvasztásával híznak: „Körül a növény-népség / Sorvad a földre dőlve. / Kiszítták minden vérét."

Fodor költészete már a felszabadulásig is képekben, témákban romantikusan gazdag, humanizmusa csikorgó indulatossággal árad a soraiból. Van egy egészen sajátos módszere a feszült indulat kifejezésére: a temérdek egyszótagú szó halmozása. Lehet, hogy ez is angol hatás, hiszen az angolban több az egytagú szó, mint bármely más európai nyelvben. De

magyarul ez a halmozott, olykor hosszú sorokon át áradó egyszótagosság szinte lihegővé teszi a verset.

A felszabadulással új fejezet kezdődik költészetében is. A kommunistáknak eddig is lélekbeli szövetségese, de ettől fogva egyszeriben nemcsak az irodalmi élet középpontjában áll mint makulátlan múltú, vitathatatlanul első vonalbeli költő, aki töretlenül hozza magával a Nyugat legjobb hagyományait, hanem az új időkben új szelleművé vált Új Idők szerkesztőjeként az irodalom egyik gazdája, aki korlátlanul élhet tehetségfelfedező szenvedélyének is. A felszabadulás egyik legszebb költeményét, a felszabadító hősöket gyászoló elégiát, a *Piros fejfák*at megírva, mintegy példát ad arra, hogyan lehet őszinte érzéssel a politikai költészetben is elkerülni a szólamokat, a sablonokat, a vezércikkhangot. Pedig a következő években költészetünk nagy részére jellemző lett a „sematizmus". 1949-ig Fodor a magyar kommunista költészet főalakja. Hanem amikor elkövetkezik a személyi kultusz kora, a se hazudni, se hallgatni nem tudó kemény férfi, éppen kommunista hite és meggyőződése alapján, példátlan bátorsággal bírálja az eltorzult kultúrpolitikát, pontosan tudva, hogy „kegyvesztett" lesz. A hatalom egyszerűen kirekeszti az irodalomból: állása sincs, verseit se közlik. De nem alkuszik, nem „gyakorol önkritikát", inkább megint sanyarúan honorált regényfordításokra fanyarodik. De az idő, amelyet ki tud várni, őt igazolja. 1955-től már az Írószövetség vezetőségében ül.

1957-től kezdve végre elfoglalhatta méltó helyét az irodalomban. Ritka kivételként annyi küzdelem után idős korára elérte a dicsőséget és az emberi boldogságot. 1957-ben megkapta a Kossuth-díjat, amely valójában az elsők közt illette volna meg. Ettől kezdve újra szerkesztő, költészete bővebben termő, mint valaha is, bravúros formaművészete korlátlanul érvényesülhet, önéletrajzi műve egy félszázad magyar irodalmának dokumentuma és nélkülözhetetlen forrásanyaga. És az élet ajándékaként hetvenéves kora körül érkezik el egy új, nagy szerelem. Ez a harmadik házassága, amely végre szakadatlanul lángoló boldogságot és a lélek végre megtalált harmóniáját is megadja az örökké indulatos férfinak.

Sohasem öregedett meg. A legifjabb költők is szinte magukkal egykorú, csak nagyon nagy múltú jó barátjuknak tudhatták... amennyiben tehetségesek voltak. Mert a legtisztelőbb hívének is szemébe mondta, ha rosszat írt, vagy pongyolán írt, vagy éppen őszintétlenül mert írni. Mindhalálig ő volt a testet öltött művészi tisztaság és a szigorú esztétikai formaigény. Szakszerűbben talán így is mondhatnám: megvalósította a humanista tartalom és klasszicizáló forma egységét.

Forrás: https://mek.oszk.hu/01100/01149/html/

A versek írásmódja az alábbi kötet szövegközlését követi:

FODOR JÓZSEF: *Szertelen ünnep*, Válogatott versek, 1922–1962, Bp. 1963.
(1055 oldalt tartalmaz a Válogatott versek kötet.)

ELFELEDETT KÖLTŐK – FODOR JÓZSEF

SÓHAJTÁS A FÖLDHÖZ

Oh, áldott agg erdők és buja földek,
Rovaraikkal; s vizeik, mik ássák
S öntözik; s gyöngéd, hajlékony palánták,
Míg testükből szöknek s testükbe dőlnek
Pihenni! Oh, nyugodt, isteni ölnek
Hűse, s mik útjukat rebbenve járják,
Tisztaszemű állatok s a sudár fák
Lakói, és a légég, mely kiterjed
Mindenütt! – Én e halk zsongás-levésnek
Csöndjét már elvesztettem, ég a lélek
Bennem; és öledtől rossz szenvedelmek
Vittek el, föld: De hogy boldogtalan-vad
Vagyok: és hogy e világon nyugalmat
Nem találok többé – anyám, te, halld meg!

NÉP

Mint pillér tartod a Történelemnek
  Nagy játékát; pompák és rangosok
  Élő-dísz-ívét, dús alakzatok
Ormát, tornyozó dühe közt e nemnek!

Vad harcok kavarognak, s égve tünnek;
  Mint lázálom, villannak nagy napok,
  Hős-gar, dús vonulások, kúsza sok
Hulláma: kábulatai a szemnek.

Mint óriások égtiporni zugtak,
  Fénylik, dörög, bomlik a büszke utnak
  Gőgje hajlott tested hídja felett –

Világtartó Atlaszok maradéka:
  Oh, Nép! – S mi lesz, ha a tánc már elég: ha
  Megúnva, válladat kiemeled?

HÁLÁS VERS A SZERETETÉRT

Be nyúltok értem, tarttok, míg megyek,
Mézes szivek, meleg szók, szép kegyek,
Tapasztva az élethez, mely szalad,
S már itt velem, hol állok, perc alatt –
(És álomszerűen és badaron
Visz, láthatatlan, a bűvös karom,
Afelé, mit kimondok: s ámulok,
Míg egyre közelébb e köd-dolog;
Elnyelte ezt is azt is körülem,
Óh illó élet, furcsa rejtelem;
Be sajgok, élek, forrok, izzadok,
S míly halálos szép láz, mi itt lobog;
Sovárgás, kín, öröm, és gyötrelem,
S be jó, hogy más szív játszik itt velem,
S a létben, még mint egy, teszek, vagyok;
Száz inger, szép, melytől szállok, rogyok;
Óh, vonzás, hév, közelség, jó szavak,
Csak jőjjenek, szívvel simítsanak;
Utánam villant pillák és kezek,
Miket hálával ölelek, viszek;
Lázas, részeg élet, csak símogass,
Szavak becés hangja, szem, sugaras,
Áramló láng, száj –, vér –, s élet – közel,
Lágy tapadás, hű, ne eresszen el;
Csak nyújtsd, élet – nézd, mennyi int, csal ott! –
Karod még, fogd a messze indulót;
Szemek, szivek, arcok, szavak, szavak,
Támolygó belsőm, boldog, kúsza, vak;
Életnek gyűrűi, lágy, fűllt napok,
Késő forró fénylés, mit így kapok:
Üzenem mind a jóknak (üzenem,
S kedvem küldi, szivem, hálás szemem
S idegeim, a boldog zsibbadók,
S életben, hévben fürdők itt, e szók):
Köszönöm mind e lángot, lágy szelíd
Örömöt, hév valót, mely úgy telít,
Tartó áramba fogva szűntelen,
Új, értt, dús ízt éreztetőn velem,
Míg vén utam halk esti pírba vág,
S hogy furcsa bár: mély, szép, szép a világ!

ELFELEDETT KÖLTŐK – FODOR JÓZSEF

EGY ELENGEDETT MADÁRRA

Eridj, madár, itt a te birodalmad,
Fák font köze, hűvös avar, szabadság,
Nyúlt törzs hegyét nagy ég szelei mossák,
S varázs von itt óvó határt, hatalmat.

Meddig a tág szem ér, vagy szárnyad elhat,
Minden tiéd: s ha zárt a röpke rabság,
Hogy óvó gondot tört röptöd gyógyítsák –
Jobban nekem fájt. Most szállj! Szűnt tilalmad.

Az édes és halk végtelen nagy élet
Zsongásában tűnj, menj. A nyárnak éledt
Tengere hív, halld, mint lágy láncot oldok –

S kezemen hagyva tollad lágy puháját,
Szívemben egy bohó bú futva fáj át,
Míg boldog tüntödön ujjong, a boldog.

PACSIRTA

Aranyba kapcsolnám a szád,
Folyékony mézbe szíved!
Fönn az égben lenne hazád,
Ott fújd, fújd az éneked!
Te, édes hangod gyöngyöző,
Te, szívet-nevettető!
Alattad a fél-zöld mező,
És fönn, fönn a kék tető!

BÁNAT

Milyen jó búban zsongani,
Bús, belső dalban bongani,
  Legjobb, ha fáj, mi fáj.
Min gyűlt seb, hogyha megered,
Halk enyhülésre nyít teret,
  Könnyülsz, ha szól a száj.

Mint lágy hullámban, bánatod
Lelkedben zsongva hányatod,
  Be jó, mint reng belűl!
Könny-ült gyereknek kínja mély,
Könnyben ringatja méla éj,
  Halkul a bú s elűl.

A VIZEKEN BORZONGANAK A HATTYUK

A vízeken borzonganak a hattyuk,
A hószín hattyuk szürke-zöld vizen,
Száradtan éles levelek sziszegnek,
December int már táncos-szelesen;
Telet vár e vihar-végzetü csillag,
A fél föld: nyár-kánkán a másikon;
Reszket az őz, a nyúl, vad csőre fordul;
Merev tél itt – túl forró fájdalom.

Te is, ki hordod éveid palástját,
Tarkált sávval, sokterhü hátadon,
Álmok bolondja: merre visz a szél már,
Boldog bolondság vállalt súlya nyom;
Meddig bírsz még a fagyból hőt lehelni,
Zűrből zenét kivonni részegen,
Hogy durva zaj közt éljen a szép, összhang –
S nagy életet, túl minden életen?

ELFELEDETT KÖLTŐK – FODOR JÓZSEF

MÉG LAKLAK VILÁG!

Boldog szédülések évszaka,
Száll a szélben a fűvek szaga,
Száll a szívben tenger érzelem,
Bú és szerelem.

Már hány éve itten élek én,
Bolygó vándor e tág földtekén,
S frissek bennem még napok, csudák,
Még laklak világ.

Forró bánat és forró öröm,
Dac, mely túllép szürke szűk körön,
Tett és hév, amely csak nagyra tör,
Lét: kín és gyönyör.

Gyűlnek, folynak földi napjaim,
Én csak lépek, mint sok hajdanim;
Mint múlásom, törvényen kívül,
Friss lelkem, hevül.

Még annyi terv álom és jövő,
Még annyi fagy és száz drága hő:
Mintha most indulnék az uton,
Vársz lét, szép vadon.

Zsongó nyárban, nyárnak szép delén,
Száll a fűszag, illet ing felém –
Szálló illat, ifjú-nyári rög,
Ifjú és örök!
(1962)

HŰ TÁRSAD: ÉNEKED

Lágy, bús rímeidbe fűzd, ami bánt, ront,
Szenvedni jó neked!
Testvéred, barátod, szerelmed, szorosan font
Hű társad: éneked.

E világon egyedül vagy, magadban,
Avval is, aki van,
S mit rímben társz, abban telik ki, abban
Életed boldogabb.

Hideg s ijesztő a világ: s mi boldogíthat,
Hang: csak szód, dallamod,
Csak evvel szűnik az űr: s hol ez nincs, vad
Magány és kín van ott.

Hát verd ki, szenvedés, nagy Jóm: a versem,
Világ, te: légy kereszt.
Csak ha véreddel váltódsz: élsz, különben
Hullsz. Az nyer, aki veszt.

S az vagy, kivé magad szűlöd, Nap és Hold
Adjon bár vért, nemet:
S jaja, ha nem szűlöd! Léted bús, fölös, holt,
S üres jód, örömed!
(1962)

ELFELEDETT KÖLTŐK – FODOR JÓZSEF

MILY NAGYOT MERTÉL

József Attila halála 25. évfordulójára

Kerteken, erdőkön, völgyeken, dombokon át
Száll a november;
Fényben, esőben, ködben, bús ragyogásban
Szárnyal a télnek.
Eszembe jutnak évek, régi napok,
Eszembe jutnak,
Mikor még éltél, s harcban álltunk a jobbért. – Korán vitt el a vég
Egy kora télben!

Míly nagyot mertél! És megtorlatt a rossz;
S egy kicsi szirten
Álltál te – és körül a gond, nyomor, baj, –
Óh, be nehéz volt!
S lázas szívvel, mint megszorult vívó utolsó
Hősi csapást ont:
Irtad a verset! – Kietlen volt harcod: s kietlen,
Durva a véged.

De híred megváltottad: örök hírt,
Mártiri élet
Árán! Ám keserű s bús e hír nekünk, kik
Láttuk a Pályát –
S mondjuk: becsültek volna jobban, míg élsz,
Idők, s az élők:
Ma olcsón ünneplők! Drága e hír: ám ma ott vagy
Néped szivében.

Vallanak a dolgozók: s vallanak mind, akik
Nagyra teszik föl
Az életet! Utmutató, csillag és példa vagy!
Mert nyomor és gond,
Balga, szűk-szívű s irigy próbál, míg itt élsz,
S küzdesz a Téren: –
Ám élve-halva győz a Nagy: s az Eszme él,
Hőse nevével!
(1962)

DUDÁS ÉVA

Sziklakápolna

Még csak 3 hónapja jártak, de a fiú már unta. Úgy, mint a többi lányt. Jóképű volt, izmos, nagy barna szeméből életerő sugárzott. Azt a lányt kapta meg, amelyiket csak akarta. Hamar rájuk unt. Egy-két izgalmas randi volt, amikor elmesélték egymásnak az élettörténetüket, aztán jöttek a szürke hétköznapok. A lelkét egyik sem érintette meg. És ő sem volt kíváncsi a lelkükre. Az viszont fontos volt neki, hogy csinos legyen, mert élvezte, ha az emberek megnézik. Minden kapcsolata a saját hiúságának és a külvilágnak szólt. Mintha a lányok egy gyűjtemény darabjai lennének.

Közeledett a Húsvét. Szokatlanul meleg volt. Péternek hívták. A lány kérte, hogy menjenek fel a Gellért-hegyre, az olyan romantikus. Onnan látszanak a város fényei. Máskor is voltak már ott. De ő nem szeretett romantikázni. Hamar felébredt benne a gondolat: „Mit keresek én itt? Hogy szabaduljak ebből a kapcsolatból?" Mindegyik sírt, amikor megmondta nekik, hogy vége. Ó, hogy unta ezeket a nyüszítős-sírós, vagy sokszor kiabálós jeleneteket. Több lány is nőcsábásznak nevezte, volt olyan, aki meg árulónak. Minél előbb túl akart lenne a szakítás kínos percein. Másnap már új lány után nézett vagy olyan is volt, hogy már ekkor elkezdett egy másikkal járni.

Vera talán nem volt olyan bombázó, mint a többiek, de elsőre mégis érdekesnek tűnt. Persze, elsőre szinte mindenki érdekesnek látszik, hiszen az első randin sokat meg lehet tudni valakiről. Más sors, más világ, az élet olyan, mint egy színes virágoskert, gondolta. Leszakítod a virágokat, még egy kis ideig élnek, aztán elhervadnak.

Vera nem sokat beszélt, és – az eddigi lányokkal ellentétben – semmi színjáték nem volt a viselkedésében. Általában valami történetet mesélt, többnyire híres emberek életéről. A fiú először unta, alig figyelt oda, Ugyan, kit érdekelnek távoli vidéken, évtizedekkel vagy évszázadokkal élt emberek élettörténetei? A mában kell élni, gondolta. Ami elmúlt, azon már úgysem tudunk változtatni. Furcsa módon mégis sok részletre emlékezett ezekből a történetekből. Egyik nap például egy jómódban élő európai orvosról beszélt, aki Afrikában kórházat épített és ott élte le élete nagy részét.

Kaptattak a gellérthegyi Sziklakápolna felé, a fiú a szokásos szakítási szövegén törte a fejét. „Túl jó vagy nekem, nem érdemellek meg…". „Jobbat érdemelsz nálam…" Kongtak az üres, semmitmondó kifogások a fejében. Vera épp egy Helen Keller nevű nőről mesélt, aki két éves korában egy súlyos fertőzés következtében elvesztette a látását és a hallását.

– Képzeld csak el, milyen kétségbeejtő lehetett a szüleinek. Úgy nőtt az a kislány, mint egy kis vadállat, rúgott, harapott, tombolt. Leszállt az egyébként jómódú szülők házára a sötétség. Az a sötétség, amiben a gyermekük élt. Aztán egy nap megérkezett hozzájuk egy fiatal hölgy, az egyik intézetből küldték. Ma úgy mondanánk, hogy egy gyógypedagógus, egy korai fejlesztő. Nagy türelemmel, kitartással és következetességgel megtanította a kislányt az ujj-ábécére. Mikor elkezdett a környezetével kommunikálni, áttört a napfény a sűrű, sötét felhők közül. A fiatal pedagógus-zseni egész életében vele maradt. Helen lediplomázott, az előadásokat a nevelőnő „morzézta" a kezébe. Olvasott, intelligens felnőtt lett belőle.

Odaértek a kápolnához. Nyitva volt az ajtaja, gyertyafény szűrődött ki. A fiú hirtelen megállt és a lány felé fordult. Hangja szokatlanul elvékonyodott, mintha kicsit remegett volna.

– Mondd, miért tartod fontosnak, hogy *éppen* ezeket a történeteket meséld el nekem.

Vera nyugodt hangon, szokásos természetességgel Péter szemébe nézett.

– Tudnod kell, hogy vannak emberek, akik egész lényükkel, egész életükben a mások üdvére tesznek. Az orvos, a nevelőnő is ilyen volt, fényt vittek a sötétségbe.

Péter meghatottan nézte a lányt. Átölelte és halkan mondta:

„Te olyan jó vagy. Túl jó, nem is érdemellek meg. Szeretném, ha tudnál szeretni. Sokáig, nagyon sokáig.”

Alattuk a zúgott a város. Meleg volt, ahhoz képest, hogy még csak Húsvét volt, szokatlanul meleg.

Fotó: FŰZY-MOLNÁR ZOLTÁN

AMBRUS JÓZSEF

Füstifecske barátaim

(Az első fecskék)

A mesélő

Palotás legöregebb házában él egy fura figura. Kovácsolási bemutatókat tart Egertől Budapestig, máskor meg gyerekekkel tapossa a sarat vályogvetéshez, vagy épp' vesszőből készítenek kerítést. Kúszva-mászva összehozott fotókon, videókon mutatja be a környező természetet, 72-évesen teljesíti a távot a Tókerülő futáson, megjavítja a mások által javíthatatlannak ítélt dolgokat, s a lista korántsem teljes! Ha „olyanja van", jeleneteket ad elő, énekel, verseket mond. Utóbbi időben amolyan igaz-meséket is, amik iránt úgy tűnik, komoly érdeklődés mutatkozik. Nos, ez a „fazon" én vagyok, a mai mesém pedig az „első fecskékről" szól. De ahhoz, hogy képben legyünk, utazzunk vissza a múltba, az '50-es, '60-as évekbe!

Az előzmények

Még csak sugaras hálózat volt kiépítve, így az erőműtől közvetlenül kaptuk az áramot. Gyakran volt üzemzavar, áramszünet. Persze, nem lettünk depressziósak, hogy nem működik a számítógép vagy a televízió, mert nem volt semmi ilyesmink, sem másféle elektromos háztartási eszközünk. Meggyújtottuk a gyertyát, esetleg a petróleumlámpát és annak a fényénél olvastunk, tanultunk, beszélgettünk. Természetesnek vettük. Ám, amikor megjött, az sem jelentett fényözönt a vezetékét feltekerve gerendára akasztott, vagy félméternyire lelógatott zománcozott, fém tányéros lámpatest, az izzószálas, 15-25 wattos égőjével. Még nem voltunk az áram „kiszolgáltatottjai".

A helyszín

A Tanácsházától a Csurgó felé haladva, az Apci-part után az első épület a falu egyetlen kocsmája volt. Azzal átellenben laktunk egy régi, háromosztatú parasztházban. Nálunk ez annyiban módosult, hogy volt még egy szoba az első mellett, amit a ház tulajdonosa időszakosan használt, nem a sajátunk volt. A falu legszegényebb családjai közé tartoztunk. Hattagú család egy keresővel, és ebből még lakbért is kellett fizetnünk, ami faluhelyen nem volt jellemző. Mindez nem panaszképpen, mert boldog gyerekkorom volt, és a háztulajdonos is korrekt úriember módján viselkedett velünk.

A nagyszoba

Gyakorlatilag itt zajlott az életünk. Édesapám szabómester volt, így középre került a nagy szabóasztal, az ablakok közé a lábhajtásos Singer varrógép. Körben a fal mellett öt ágy, egy ruhásszekrény és az elmaradhatatlan vizesvödör. No, meg az ajtó melletti „kultúra-sarok", egy embermagasságú stelázsi formájában, tele könyvekkel. Télire bekerült még egy Jancsi-kályha is. Ez már padlós, a többi döngölt föld, az a bizonyos „mázolós" fajta.

A mindenes

A középső helyiség a szokásosnál nagyobb méretű. Itt volt az egyetlen bejárat, az alul fa, fölül három üvegtáblás, meg egy teljesen zárt külső ajtóval. Utóbbi jó szolgálatot tett a téli időszakban, de jelzés értékkel is bírt. Ha be volt csukva tudták, hogy olyankor nem illik zavarni, ha pedig elmentünk valahová, a szomszédok nagyobb figyelmet fordítottak a portára. Többféle funkciót is betöltött. A bejárat mellett fogas, ruhakefék tehát előszoba. Itt kapott helyet a behajtható, háromszárnyú állótükör, ahol a kuncsaftok leellenőrizhették Édesapám munkáját, ezért próbaterem is. Két nagy faszekrény töltötte be a ruhatár szerepét, a teteje meg a

spájzét, mivel a tele voltak házi készítésű befőttekkel, lekvárokkal, paradicsommal. A szilvalekvár szilvából, a baracklekvár meg barackból készült, nem kellett hozzá zselé, ízfokozó, térfogatnövelő, meg egyéb adalékanyag. Télen nem lehetett friss gyümölcsöt beszerezni, így itt tároltuk az ősszel megvásárolt két nagy szénáskosárnyi starking almát, melynek kellemes illata bejárta az egész lakást. Kamraként is funkcionált, mert egy állványra került a néhány zsák búzánk, vagy a már megőrölt liszt, korpa, ocsú. Első műhelyemként is ez szolgált, ahol a kezdő, kisebb barkácsolásaimat elvégeztem.

No, és a fecskék?

1968-at írtunk. Két bátyám már családot alapított, elköltözött, a harmadik Budapesten dolgozott, Édesapám hol szanatóriumban volt, hol otthon, így Édesanyámmal ketten intéztük, amit kellett. Pásztón, a „gépállomáson" dolgoztam, délután öt óra körül értem haza. Április vége, május eleje lehetett. Édesanyám széles mosollyal fogadott.

„Te Jóska! Képzeld, figyelve vagyunk!

– A kocsmával szemben lakunk. Titkolnivalónk nincs. Ha valakinek nincs jobb dolga, hát figyeljen!

– De bentről!

– Bentről?! ... Beengedtél valakit, akit nem kellett volna?!

– Nem kérdezett, csak bement."

Megpezsdült bennem az ifjúkori hév, de az arcán lévő huncut mosoly elbizonytalanított. Finoman megfogta a kezemet, lassan az ajtóhoz vezetett, és a mennyezet egyik pontjára mutatott. ... A gerenda oldalába ütött szegen ült egy fecske. …

Bizalomépítés és az eredmény

Megpróbáltam vigyázva, óvatosan bemenni, de mivel ismeretlen voltam számára, természetesen kirepült. Tettem-vettem, közben többször is visszajött. Valóban figyelte a ténykedésünket, persze a saját szempontjai szerint. Ezek után már én is. Ha észrevettem, megálltam mozdulatlanul, majd halkan beszélni kezdtem vagy dudorásztam, jelezvén, hogy itt vagyok. Rájöttem, hogy ez bizalomerősítő a számára, mert aki rossz szándékkal közelíti meg, az igyekszik észrevétlen maradni. Kezdtünk összebarátkozni. …

Jó, van egy fecske, aki idejár pihenni. Érdekes, de többre nem igazán gondoltam. Eltelt néhány nap. Munkából jövet Édesanyám ugyanazzal a huncut mosollyal fogad.

„Te Jóska! Már ketten vannak!"

Döntési helyzetbe kerültünk. Ha ketten vannak, az már egy pár, akik építkezni szándékoznak. Ha elutasítjuk őket, azt most kell megtennünk, hogy esélyük legyen másutt próbálkozni! Ha viszont engedjük, hogy építkezzenek, felelősséggel tartozunk értük. Akkor vállalni kell, hogy takarítunk utánuk, biztosítjuk a szabad ki-be járást, és még több mindent!

Édesanyám okos, művelt, nagy élettapasztalattal rendelkező, mondhatni bölcs, emellett áldott jószívű teremtés volt. A környékbeliek sokszor kértek tőle tanácsot. Mindenkinél jobban tiszteltem, így természetesen megkérdeztem, mi a véleménye?

„Én úgy gondolom: ha már nekünk nincs saját házunk, legalább nekik hadd legyen!"

A kérdés el lett döntve, maradtak. Nem bántuk meg! Rengeteg élménnyel lettünk gazdagabbak. Hihetetlenül intelligensek, szolgáljanak példaként erre az alábbiak!

Fecskéül, emberül

Mikor az első éjszakát bent töltötték, kissé izgatott voltam. Vajon nem fogja-e megviselni őket, nem esnek-e pánikba, ha korán kimennének, de zárva az ajtó? Reggel negyed öt körül keltem, az ajtó nyitva, a fecskék kint. Kérdeztem Édesanyámat, hogy történt?

„Szóltak, hogy szeretnének kimenni, én meg kiengedtem őket."

Hamar megtanulták: ha „szólnak”, nyílik az ajtó. … Jó idő volt, közel a patak, mint sarazó hely, hamar felépítették a fészket. … No, de hova?!!!

Hát az előzőekben említett lámpatest fém tányérjára, beleépítve a karikára tekert vezetéket. Mindezt a helyiség közepén, kézzel elérhető magasságban! Maga az építkezés is egy kisebb csoda. Életre szóló élmény látni, ahogy letapasztják a csőrükben hozott sarat, beleigazítják a fűszálakat és egyéb kötőanyagot, aprólékosan berendezik a bútorként használt nagyobb és az ágyneműként felfogható pihetollakkal.

Már elkészült a fészek, amikor egyik nap alkonyattájt el kellett mennünk valahová. Anyóka bent ült, de Apóka még kint vadászott. A kocsmával szemben vagyunk. Az ajtót mégse hagyhatjuk nyitva, de az is rossz üzenet lenne, ha kizárnánk a családfőt! Az idő fogy, már csak tíz percünk van indulásig. Mit tegyünk? Gondoltam egyet, félig becsuktam a külső ajtót. Anyóka, huss, kirepült, két perc múlva a párjával tért vissza. Zárhattunk.

A lakbér

A füstifecskék nyitott fészket építenek, ezért szinte mindent figyelemmel kísérhettünk. Azt, ahogyan Anyóka gondozza, melegíti, forgatja a tojásokat. Azt, ahogy az elgémberedett tagjait egy közeli dróton kinyújtja, megtornáztatja, rendbe szedi a tollazatát és már megy is vissza. Azt, hogy az élelemszerzésre is csak perceket fordít, mert az utódok mindennél fontosabbak.

A fiókákat mindkét szülő gondozza. Etetnek, takarítanak, igazgatják a tollakat. Külön fejezetet érdemelne, ahogy eljutnak a kicsik a repülésig, sőt a vadászatig. Megfizethetetlen élmény, hogy élvezve a bizalmukat, mindezt közvetlen közelről végignézhettük.

Váltás

A következő évben eladták azt a házat, elköltöztünk. Micsutka Jóskaék vették meg, lebontották, újat építettek a helyére. Mi egy szerencsés véletlen vagy a Jóisten közreműködése révén, jutányos áron hozzájutottunk ahhoz, ahol most lakom. Légvonalban talán száz méterre van onnan. Akkor, kissé romos állapotban volt. Megroggyanva az eleje, a vége, de végre a sajátunk! Nagy lelkesedéssel fogtunk hozzá a felújításához.

Meglepetés

Az első évben, mikor még javában tartottak a munkálatok, „bekérezkedett” egy fecskepár. Ugyanazok voltak-e vagy mások azt nem tudom, de a történtek után a kérdés, hogy bejöhetnek-e, fészket rakhatnak-e, természetesen fel sem merülhetett!

Sok munkával, a stílusát megőrizve rendbe hoztuk az öreg lakot, ők meg felépítették benne a sajátjukat. Ma már Palotás egyik kedves színfoltjaként emlegetik ezt is, azt is. A

testvéreim a családjaikkal együtt rendszeresen visszajártak, ez lett az igazi otthonunk, mindannyiunk közös családi fészke!

Fotók: AMBRUS JÓZSEF

Lapunk 2020.márciusi számában szintén olvasható Ambrus József egyik korábbi fecskés írása, a szerző fotóival illusztrálva.

https://irodalmiepreskert5.hu/EPRESKERT_2020_MARCIUS.pdf

PÉTER ERIKA

Karneváli gondolatok

Siklanak még
fekete gondolák
a Rialtó-híd alatt
és a város látványától
káprázik még a szem,
de galambok helyett
sirályok lepik el
a Szent Márk-teret:
a Mózes-gát csak kalmár-álom.
A pusztulás markába zárt
paloták léte ingatag.
Patkányok rágják
Velence lábát.
A harangok
vészjóslón konganak.
Keserű dallamuk beakad
a tenger-marta partba.
Komorul a súlyos ég
a karneváli maszk alatt.

Virágzó mandula
Fotó: **SZABÓ MÁRTA**

KULCSÁR TIBOR

Változatok a szerelemre
I.
(Ha elhagytad a kedvesed)

Ha elhagytad a kedvesed,
olyan vagy, mint anyátlan árva,
mint az, akinek nincs hazája,
mint kiragadott idegen.

Ha elhagytad a kedvesed,
vagy jégverte fa kopár ága:
idő előtt hullt le virága,
s nem nyílik már ki sohasem.

De ha mégy tovább utadon,
mert nem lehetsz gyönge, se gyáva,
te, a teremtés koronája,
mert másnak lenned nem szabad,

s így csak maradsz, aminek látnak:
te vagy a nagy, a hős, a bátor,
s már annyi erőd sincs, barátom,
hogy szégyellni tudd még magad.

Forrás: Kulcsár Tibor: *Arcképünk tükörben*, Madách Könyv- és Lapkiadó, Bratislava, 1986.
A költő jogörökösének, Kulcsár Zsuzsának engedélyével közöljük a verset [szerk.]
https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_(k%C3%B6lt%C5%91)

SITKU RÓBERT

A HALÁL ÉS A HAZUDOZÓ

– Ki vagy te? – kiáltott fel a férfi és a következő pillanatban már az ágyon állt, a falnak vetve a hátát.

– Ugye ez nem komoly kérdés – válaszolt a Halál és egyre közelebb siklott az ágyhoz.

– Az nem lehet! – sikított hisztérikusan. – Hagyj engem!

– Ebbe a dologba nincs beleszólásod, barátom – folytatta nyugodtan a Halál és már az ágy mellett állt. – Neked már semmibe nincs.

– Nem igaz, tévedés! – tapadt a falhoz a férfi.

– Hallgass! – dördült a Halál hangja. – Semmit nem tehetsz és semmi értelme bármit is mondanod. Nézz már le, te nyomorult.

A férfi lepillantott az ágyra és saját magát látta ott. Az arcára valamiféle görcs vagy fájdalom rajzolódott fel, egy torz fintorrá változtatva a vonásait. Nyála a szája szélén lecsordult és a nyakán folyt végig. „Infarktus" – hallotta a Halál hangját.

– Az nem lehet, nem. De hát itt vagyok...

– Teljesen mindegy – szólt újra a vendég. – Itt már nem tehetsz semmit ezért a testért. A döntés megszületett és te beleegyeztél.

– Én? – hördült fel a férfi. De aztán az villant át rajta, hogy hogyan hallhatja a saját hangját, ha még teste sincs. És mintha egy pillanat alatt megnémult volna ettől a felismeréstől.

– Gyere! – intett neki a Halál.

A következő pillanatban mintha meghajlott volna a tér, cseppfolyóssá vált, úgy hullámzott, akár a tenger, a színek pedig mintha halványodni kezdtek volna, hogy aztán egészen szokatlan elevenséggel rikító, éles színekké alakuljanak. Aztán lassan már egy tágas tér lett kivehető, talán egy rét, mélyzöld árnyalatokkal, a távolban egy erdő rajzolatával. A Halál egész pontosan a férfi előtt állt.

– Tudod, hogy miért fordított neked mindenki hátat? – kérdezte a Halál. De a férfi alig hallotta a hangját. Lefelé figyelt, ahol a lábainak kellene lennie, és valami apró mozgást követett a tekintete.

– Épp ez a válasz erre – folytatta a Halál. – Mert nem figyeltél igazából senkire.

A férfi lehajolt és áttetsző kezeivel a fűbe túrt. Majd felegyenesedett, és akkor már mindketten láthatták, hogy egy kis bogár kaptat a mutatóujja vége felé. Felemelte, majd szinte megbabonázva nézte, ahogy a bogár széttárja a szárnyait és elröppen. „Még sose láttam ilyet" – súgta maga elé.

– Igen – szólt nyersen a Halál. – Még sose láttál senkit és semmit így. Olyannak, amilyen valójában. Erre ment rá az egész életed.

A bogár egyre apróbb ponttá vált, majd a térbe enyészett a férfi tekintete elől. Zavart volt a pillantása, mikor a Halálra nézett.

– Ezt hogy érted? – szólt halkan.

– Úgy, barátom, hogy az egész életed legfontosabb dolga az volt, hogy mások gondolatait manipuláld. Azt, hogy milyennek lássanak téged. És mialatt ezzel töltötted az időd, nem lett se személyiséged, se egyéniséged. Mert csak hazudoztál. Ha őszinte vagy magaddal, akkor életed sincs. Mert ez így nem az.

– De hisz éltem. Ettem, gondolkodtam, cselekedtem, mint mindenki más is – De a Halál ekkor felnevetett. – Te azt nevezed életnek, hogy nem vállalod a felelősséget semmiért? Vagy ha elkerülöd azt, aki máshogy emlékszik valamire? Szerinted ez az élet? Hogy tagadni

készteted magad, hogy egy olyan történetet találj ki, ahol a másik benne sincs, csak valami gonosztevőként? Ez az élet? A hazugságok?

– Az nem hazugság, ha... – próbált felelni a férfi, de a Halál közbevágott: – Csend! Az életet szellemi törvények irányítják. Te ezekkel soha nem voltál tisztában. Esélyt se hagytál rá, hogy az élet megmutathassa neked őket. Csak összetákoltál a fejedben egy történetet, hogy neked ezért rossz vagy azért. És közben észre se vetted, hogy mennyi fájdalmat okoztál másoknak. Azt mondod, hogy bántottak? Biztos? Vagy talán csak ők se voltak tisztában a törvényekkel. És mivel ez eszedbe sem jutott, megszületett benned a gyűlölet. Vakok ártottak neked és te is vakon ártottál másoknak. Ez az alap. A többi már csak a folyamat többi rétege. Az egész életed egy hazugság. Nincs valódi alapja. Alap nélkül pedig mit lehet építeni? Csodálkozol, hogy a fiad húszévesen elment és hallani sem akar rólad?

– A hálátlan...

– Te hálátlannak nevezed azt, aki látott téged? Aki látott téged, mert ne tudtad elvakítani hazugságokkal? Aki úgy döntött, hogy nem engedi, hogy tovább nyomorítsd a tudatát, a szívét, az önbecsülését?

– De amiket mondott..,

– Amiket mondott, az a valóság volt. Az az igazság volt. Amit te egész életedben kerültél, ami tagadtál, amiért feláldoztad ezt az életet. Akiket nem tudtál manipulálni, azok kikerültek az életedből, nem vetted észre? Akiktől tanulhattál volna, őket megsértetted, kigúnyoltad. Akik a szellemi törvények felé tudtak volna terelni, azok csak rövid ideig voltak az életedben. Felismerted őket, mert annyira más emberek voltak, mint akik körbevettek. De csak egy ideig voltál képes velük lenni, mert csak eljátszani tudsz dolgokat. Hamar kiderült mindig, hogy valójában üres vagy.

A férfi nem mondott semmit. Tompa sajgást érzett a tudatában, ami aztán az egész lényében továbbterjedt. Szinte elöntötte őt az a forró, facsaró érzés, ami egyre csak erősödött. Szólni akart, ellentmondani, tagadni, de nem volt képes rá.

– A többit majd ő elmondja – mutatott a Halál az ég felé.

Egy nagy madár tűnt fel nem messze, de ahogy közeledett, szokatlan formát öltött. Mintha valamit húzott volna maga után, talán egy farkat, és a szárnya is feltűnően nagy volt. És mintha két feje lenne. De nem. Nem két fej, hanem valami más. Inkább valaki.

A sárkány nagy huppanással ereszkedett le melléjük. A férfi nem bírt mozdulni; ahogy a lénye, úgy a kiterjedése is szinte kővé dermedt. A sárkány az arca elé tolta hatalmas fejét, szemét a férfi tekintetébe fúrta. És az a pillantás... a visszafogott erő, az uralt hatalom, a megzabolázott düh tekintete. Rámordult a férfira.

– Ne bántsd – hallatszott ekkor. Aki a sárkány hátán ült, már akkor ott állt. A férfi lényét ekkor szomorúság és heves, fojtó érzelmek öntötték el, nem volt képes semmire, csak állt a sárkány és a lovasa tekintetében. És az a két tekintet nem csak átjárta a lényét, hanem egyszerűen megsemmisítette.

– Azt hiszem, hogy már nincs több dolgom itt – mondta a Halál, aztán a két jövevényre nézett. – Tudom, hogy nem akarjátok bántani. De amit meg kell látnia, az pont olyan lesz.

ÖTVÖS NÉMETH EDIT

Perc

Kívül a fény,
én bent vagyok,
varjú károg,
itt jó a csend,
a halk szavú,
a kedves,
frissen mosott hajú,
zenél ajkán a semmi,
öröm az ölében lenni,
kucorogva, puhán,
míg szilánkosra nem hull,
egy elhaladó autó nyomán.

Csillámló köd

Csendes este, csendes éjen,
nevetgél egy csillaglány,
Hold ölében kucorog,
majd hajnal pírján, táncot jár.
Sárga fénye csorog földre,
kincse néki, boldogság.
Napsugár kél, aludni tér,
elfáradt árny, álmot vár.

Szakadék

Vád a tanú, nincsen béke,
hamu hullik a mélységbe,
szerte széjjel fújja a szél,
pihekönnyű álmot remél.

Esti pompa

Kőkockákra csorran cseppje,
aranyfesték csókja csattan,
beburkolja jó kedvével,
jó éjszakát suttog halkan.

Rokonok

Szellő vagyok fent az égen,
a napsugár lábnyoma,
mosolyommal hintem széjjel,
a boldogságot bárhova.
Dúdol a szél, énekelget,
hosszú haja földig ér,
bárányfelhők fonják néki,
varkocsába pipitér.
Duhaj vihar a nagyapja,
szeme villan, csatatér,
megszelídül azon nyomban
ha felesége csókot kér.

Ennyi volt...

Elfogytak a szavak, világgá mentek az igék,
az elme alulmaradt, elveszítette hitét.
Évfordulója van az írásnak, számvetés illendő,
hangok szaladnak vénámban megszólalt a vészcsengő.
Kudarcra ítéltet a jó, a kedves kukába jut,
ami erre utaló, nincs saját akaratuk.
Lehet jobb lenne a fióknak írni,
jó szagú faillatot magamba szívni.
Merülni valómban ahol nem tapad rám
a szutykos hóharmat. Halkulnak a hangok,
apadnak a vágyak, mosolyog arcom, de
szívem gyűrötten nézi a hervadt rózsákat.
Kutató szembogár pillázza csodám
szeme foncsorán, neki ez kísérleti tartomány.
Mennyit bírok, mikor lesz az elég,
agyam titok, kattognak a relék.
Éles sugarával kiöli a vágyat,
sáros kalucsnival kerülöm a pocsolyákat.
Nap szívja hajamat, eső ütlegel erősen,
lassan betakar a teljes csend
bensőmben.

PETHES MÁRIA

Február

nyugaton az alkony galériája. az örökké
utánzatát tükrözi a kék óra. sziluettjében
hallgat a város. borostyánok levelén ólom-
súlyú esőcsepp világít. feltűnik és elillan

egy arc látomása. a messzeségben hátukat
púposítják a hegyek, hogy eggyé váljanak
a mennyországgal. aztán kelet felől kiválik
a horizontból a türelmetlenség. a Tó vizén

egy madár röptének súlytalan árnya, beleolvad
a világ elmosódó grafikájába. a hétfőt feltámasztja
egy hajnali búcsúzás. az ölelkezők vállára

csillagpor szitál. halhatatlanok nevét sorolja
az ég. tapintható a többesszám első személy-
ben fogalmazott szavak távolsága.

ez a kor a tanított tudatlanságé. a tehetség
lebecsülésével biztosítja a középszerűek
uralmát. ki tudja, hogyan váltja magát valóra
a várakozás. az élet így is úgy is visszatér

önmagába, hiába lő légvédelmi ágyúval
az ostobaság a gyermekkor papírrepülőgépére,
vállaljuk a kockázatot, hogy meg kell tanulnunk
sírni, pedig nagy hőstett a gyengéd viselkedés.

kell valami, ami mindennél fontosabb, amiért
élni képes a szülőföld felé tapogatózó ember,
mert a biztos talaj a nehézkedési törvény

ellenére ingatag. az örökös panaszkodás nem
hozza közelebb a vágyak teljesülését. csak azok
szóljanak a keservekről, akik ismerik a boldogságot.

ibolyák könnyében mosdatják tisztára bánatukat
a fák. egy szív alakú vérfoltot gyászol az erdő.
senki sem emlékszik a vadász nevére, de az őz
testének rándulását egyetlen fűszál sem felejti

el. a látás mágneses terében ma siratódal a fény.
vadkankalinok állják körül a corpus delictit, most
találkoztak először az elmúlással. a kövekben
felnagyítódik a szabadság, minden részlete látható.

öröknek lenni nem azt jelenti, hogy bekerülsz
egy szótárba, pláne, ha a meg nem történteket
elhallgatod. ott van számodra az elérhetetlen.

beszélj arról! égessen a sóvárgás sebtől
sebig! és hagyd hogy fájjon, amíg
álcájából felfedi magát a megfelelő szó.

Fotó: **DARVAS JUDIT**

JÓNA DÁVID

Rövidzárlat

A boldogság nem más, mint jó egészség és rossz memória.
(Albert Schweitzer)

Hogy is hívják a Fradi középpályását, na, tudoood?
Máskor: azt a skandináv-szőke srácot, akivel a gimiben járt a húgod?
Nem jut eszembe, hova is jártatok fagyizni Óbudán, régen?
Ki az a magas pali, akivel találkoztunk anno, a Béke-tüntetésen?
És az a diplomata, a kopasz, aki a Kiscelliben alattunk lakott?
Az a vicces fiú a tévéből, a debreceni, aki a múltkor úgy megkacagtatott?
Abban a francia filmben játszott, amit anyáddal néztünk még a telken?
Mi is az a mexikói cucc, amitől szétégett a nyelvem?

Melyik az a gyógyszer, tudod, az a zöld dobozos?
Erdélyben, ahol a gyerekekkel voltunk, valamilyen sziklaszoros?
Mi is volt a hajó neve, tudod, a Níluson, igen!
Valami Mary, de nem jut eszembe, hogy milyen…
Hogy is hívták a doktort, aki a veséddel kezelt?
És azt az idegenvezetőt, aki intézte nekünk Londonban a hazajövetelt?
Mi volt a kertésznek a neve, a ballonkabátos, abban a filmben, a nyomozósban,
az, amit még a Spielberg csinált hatvannyolcban?
Jaj, mondd már, hogy is hívják, azt a hogyishívjákot!
Azt a szót, azt a nevet, azt a zeneszámot,
azt a filmet, azt a könyvet, azt a görög táncot…
Mondd már, hol is ettük azt a finom pisztrángot?

Rövidzárlat - úgy hívják, ezeket mind!
Tompaság, bénultság, leesett vércukorszint.
És van pillanat amikor nem jut eszedbe semmi…
Kell néhány perc a senkiföldjéről visszazökkenni,
s az idővel a beszélgetés csak rövidebb lesz, a csend hosszabb,
vigasztalásul mondom, a mostaninál lesz ez még rosszabb!

A családi albumot mikor nézed, és néha sejlik, rémlik valami,
bazalttömb fejedben csak a gyerekhangod hallani.
Az idősíkok összecsúsznak, nem tudod, hogy melyikőtökkel történt, vele vagy veled?
És már azt sem tudod, hogy az imént, a reggelinél, bevetted-e a gyógyszered?

A nyelveden van, határozottan emlékszel (mire?),
az egész lényegtelen és apró részleteire,
pörgeted az ábécét, ez a nyugalmad legfőbb érdeke,
egymásnak üzenget a bal és a jobb agyfélteke,
de nem fog kiegyezni hamar,
ne haragudj magadra, sokszor épp Téged véd a szent memóriazavar.

Aztán eszedbe jut, mikor épp viszed ki a vázát:

„Somália” - így hívják a Fradi középpályását,
s e napi diadal hírével felhívnál valakit,
csak az nem jut eszedbe, hogy kit akartál felhívni az előbb,
most épp az nem, hogy kit…

Fotó: **DARVAS JUDIT**

TÁTRAI S. MIKLÓS

Februári emlékezés

Somospuszta utolsó házánál az országút éles kanyarral balra fordul, és nagy lendületet véve szalad tovább. Valószínű a patakot keresi, amely néhány kilométerrel ezelőtt ráköszönt, azután hol eltűnt, hol pajkosan csatlakozott hozzá. Csalogatta a mély völgy felé, ahol majd az öreg fák alatt újra találkozhatnak. A falu után nem sokkal, egy keskeny földút indul el a bokrok között, és könnyedén kapaszkodik az enyhe emelkedőre. Jobb oldalán erdő, balra mezőgazdasági földek, amelyek több hónapon át terített asztalt kínálnak az erdei állatoknak. A viszonylag közeli országút zaját megszokták, az autók sem zavarják őket, sötétedés után gyakran távolodnak el a biztonságot adó fák közül. Eleinte úgy tűnik, hogy a földút csak a földeket szegélyező merőleges bokorsorig tart, azonban ahhoz közeledve láthatóvá válik a mögötte lévő, nem túl nagy, csaknem négyszögletes tisztás, amelyet aztán újabb sűrű bokrok, cserjék követnek. Egy fedett magasles áll kitűnő helyen, az erdő és a bokros rész találkozásánál, a tisztás távolabbi sarkában. Előre és balra jól látható a füves terület, lővilágig a jobb oldali első bokrok közötti mozgás felfedezése sem esélytelen, de később ez már egyre reménytelenebbé válik.

A magasles öreg padján magányos vadász ült egy a február végi délutánon. Szeretettel nézte a bágyadt nap igyekezetét, amellyel erejét próbálja, de gyenge még a tavasz varázslatához. A hó jól tartotta magát. A füvesen, és a bokrok között ugyan volt már néhány kisebb sötét folt, azonban még azok is - a tél gyermekeiként – fagyos földet takartak. A havat, az erdő fái őrizték meg legjobban, alattuk bokáig ért a fehér takaró. A vadász nagyon szerette ezt a helyet, gondolatai mindig messze kalandoztak. A közeli kis temető távoli ősei nyughelye, akik erdészként, vadőrként, erdei munkásként éltek és dolgoztak. A családi történetek és legendák több mint háromszáz olyan évről szólnak, amelyek Somospuszta környékéhez, és a vadászathoz kötődnek. A történelem valósága és mesébe illő találkozások varázslatos keveredése alakította az ősök életét. Nagymamája, a faluban élő főerdész idősebb, eladósorban lévő lánya volt, amikor a nagyapa pályakezdő fiatal erdészként dolgozott a grófi birtokon. Odakerülését különös események előzték meg. Testvére, az első világháború egyik véres ütközetéből élete kockáztatásával mentette meg súlyosan sebesült parancsnokát, a grófi család egyik tagját, aki hálából maga mellé vette és testőrévé, vadászává fogadta. A nagypapa rövid időn belül megismerte, és megszerette öccse munkáját. Feladta eredeti szakmáját, megtanulta az erdészet mesterségét. Munkát a grófi család másik birtokán kapott, véletlenül, vagy sorsszerűen, pontosan ott, ahol élete párját is megtalálta. A főerdész, a későbbi dédapa, különböző feladatok miatt többször hívta, vagy küldte lakására beosztottját, ahol a fiatalok találkoztak, és egymásba szerettek. Nem csoda, hogy a vadászt, az itteni erdőket járva gyakran megérinti az ősök szelleme. A magányos lesen ülve sokadszor játszott el a gondolattal, hogy milyen jó lenne találkozni velük, milyen jó lenne, ha most, a csak fényképről ismert erdész dédapja, nagyapja, vagy a nagymama erdész fivérei felbukkannának, és végigsétálnának a vadászösvényen. Olykor beszélt nekik, és segítségüket kérte, még akkor is, ha ezt meseszerű játéknak tekintette. Sokszor érezte óvó, szerető tekintetüket és segítségüket, amikor egy-egy vadászatán számára kedvező, váratlan események történtek. A véletlen műveként magyarázta másoknak, de valahol belül, nagyon-nagyon mélyen, megborzongott és évszázados, talán évmilliós titkokat sejtett meg az öröklődés csodálatos világából. Olyanokat, amelyek léteznek, de örökre rejtve maradnak előttünk. Most is az ősökre gondolt, akárcsak nyolc nappal ezelőtt, amikor először látta meg a termetes vadkant.

Délután két óra körül járt akkor az idő, a nap is sütött egy kicsit, ezüstösen csillogott a jeges ágakon. A falu szélén hagyta autóját, és gyalogosan ballagott a magasles felé. A földútra merőleges bokorsorhoz érve, a kis tisztás szélétől már óvatos léptekkel haladt tovább, amikor a füves túlsó

sarkában meglátta a vaddisznót. A felfedezés és a meglepetés kölcsönös volt. A kan egyetlen pillantásra méltatta a korai betolakodót, majd beugrott a bokrok közé. A vadász azóta kétszer is visszatért, öt-hat órát várakozott a lesen, de a vadkan nem mutatta magát. Észre sem vette, hogy gondolatai közben sötétedni kezdett, már nem sok lehetett hátra a lővilágból. Az erdő felől lépések zaja hallatszott, ami visszahozta a valóságba. Két őz, egy suta a gidájával sietett ki balról a fák közül, és indokolatlannak tűnő gyorsasággal igyekeztek a szemben lévő bokrok közé. A vadász elmosolyodva nézte őket, és akkor sem lőtt volna, ha lassítanak, vagy megállnak.

Kellemes nyári emlék jutott eszébe, amikor ugyanezen a lesen ülve őzbakra várakozott. Hajnali négy órakor érkezett meg, a sötétben csak a csillagok világítottak. A kereső távcsőben sem lehetett sokat látni. A derengés beköszöntével lassan javult a helyzet, bár a tisztás egyes részein párásodni kezdett. Már lővilág volt, amikor jobbról, a bokros részből, egyre erősödő zörgés hallatszott, majd - az addigi csendhez képest – „óriási" robajjal kirohant két őz. Elöl a suta, mögötte a bak! Nagy köröket leírva kergetőztek, kétség sem fért szerelmi játékukhoz. Amint másodszor szaladtak el a les előtt, a vadásznak Czifferszky István novellája jutott eszébe, amelyben arról ír, hogy a kergetőző, az úgynevezett ördöggyűrűben, vagy boszorkánykörben lévő bak kilövése megharagítja Dianát, és balszerencsét hoz az elkövetőre. Hitte is, nem is a legendát, fegyverét mégis leengedve várakozott. Az ördöggyűrű egyre szűkült, egyre közelebb került a leshez. Végül a tőle alig harminc méterre lévő szénabála köré koncentrálódott. Egyszer csak megálltak mögötte az őzek, és olyan hangok hallatszottak, amelyeket talán nem is illik kihallgatni. A suta minden bizonnyal bevárta a bakot! Együtt jöttek ki a bála mögül, de már nem rohantak, nem siettek. Lassan andalogtak a tisztás közepe felé, mint az igazi szerelmesek. Megálltak, elfeküdtek, majd nem sokkal később újra megindultak. A bak már lőhető helyzetben és pozícióban volt, a fegyver mégis néma maradt. A vadásznak az lett volna az első bak életében, mégis elengedte a szerinte elábrándozó, és minden óvatosságról megfeledkező legényt. Úgy érezte, sohasem lenne őszinte az öröme, ha erre a trófeára nézne, mert nem sikert, hanem könnyű prédát látna benne. Különleges élményt kapott, ami nem adatik meg minden vadásznak, különösen nem a vadászévek elején. Az események felidézése közben még az is eszébe jutott, hogy ez a kis őz akár a nyári emlékek folytatása is lehet.

A suta és gida távozása után talán negyedóráig teljes csend lett, majd egyértelmű neszezés hallatszott abból az irányból, ahonnan az őzek kiváltottak. A halk zaj rövid időre megszűnt, de valamivel később és erősebben újra jelentkezett. A keresőtávcső már fájóan nyomta arcát, hiszen le sem vette a szeméről, csak olykor-olykor becsukta azt egy-két másodpercre. Sokszor tapasztalta már, hogy ilyenkor a fáradtság, a feszültség és a különleges fényviszonyok képesek megtréfálni az embert. Szarvas alakját öltik fel a nagyobb bokrok, vaddisznóvá válhatnak tuskók, fűcsomók, sötétebb foltok. Semmiképpen sem akart lámpát használni, ezért feszülten várt és figyelt. Bízott a füves megmaradt havában, amely segítséget adhatott a mozgás felfedezésében. Türelme sikerrel járt, mert hamarosan egy nagy vaddisznó kontúrját fedezte fel azon az ösvényen, ahonnan nemrégen még dédapját várta. Úgy tűnt egyedül van, háttal állva turkált, vagy nézelődött. Nem lehetett pontosan megítélni szándékát, de a baloldali bokorsor felé távolodó mozgása aggodalomra adott okot. Váratlanul megállt, keresztbe fordult, majd egy pillanat alatt eltűnt. A vadász nem tudhatta, hogy bement-e e bokrok közé, vagy csak azok sötét hátterét kihasználva csendesen szöszmötöl a tisztás szélén. Hallani és látni semmit sem lehetett**.** Most már biztosan hitte, hogy ezt a vadkant várja napok óta. Ösztönei azt súgták, a kan nem ment messzire, várnia kell. Nem érzékelte az idő múlását, rövid másodpercek, vagy hosszú percek teltek-e el, amikor önmagát is meglepve felsóhajtott: „Papi, ezt nem teheted velem!" Mosolyogni sem maradt ideje, mert a hold hirtelen kibújt a felhők közül és sápadt fényével sejtelmes világot teremtett a havas tisztáson. Olyan volt, mintha mesekönyv nyílott volna ki az eltévedt éjszakai vándor történeténél. A fák és a bokrok árnyéka élesen kirajzolódott a hóban, az út egyik fele fekete, a másik csaknem fehér lett. A tisztás középső területe egészen jól láthatóvá vált, de a jobb oldali sarkok csalogató menedéket ígértek. Minden bizonnyal a vadkan is így érzékelte, mert még kint volt, és ki tudja miért kedvelhette jobban a tőle legtávolabb lévő sarkot, de lassú kocogással indult meg annak irányába. A vadász fegyverét tűzkész állapotba helyezte. Pontosan látta, hogy a mozgó vadnak, ha

tartja ezt az irányt, akkor a les előtt hetven-nyolcvan méterre kell elmennie, a les vonalába érve pedig két-három lépés megtétele után a biztonságos takarásba ér. A céltávcső ekkor már a kant kísérte, a piros pont félelmetes biztonsággal mutatta a kívánt célpontot. A vadász hirtelen elhatározásra jutott. A piros pontot a vaddisznó fejmagasságában előre vitte, és amikor a következő másodpercben a kan feje odaért, eldördült a lövés. A becsapódás hangját nem tudta megítélni, de azt még látta, hogy a vadkan, farkát felcsapja és berohan a közeli bozótosba. Reménykedett a találatban, és tudta, annak sikere már nem az ősapákon múlott. Vadkan vadászatban kevés tapasztalattal rendelkezett, izgalmát és türelmetlenségét képtelen volt féken tartani. Az ilyenkor illendő legalább negyedórát sem várta meg, lejött a magaslesről, és a rálövés helyét kereste. Semmit sem talált, ezért a bokrokhoz ment, ahol eltűnni látta a vadat. Nem hiába kutatott, mert a lámpa fényében a földön vércseppeket talált. Két lépést tett előre, amikor a közelből mozgást és horkantást hallott. Bizony inába szállt a bátorsága, és elképesztő gyorsasággal érte el a magasles létráját, amelyen felkapaszkodott a megnyugvást jelentő magasságba. A találatban, a sebzésben biztos volt, de abban is, hogy a sötétben egyedül nem meri folytatni a keresést. Mobiltelefonon kért segítséget öreg vadőr barátjától, akit már azelőtt ismert, hogy ő maga is vadászni kezdett. Közösen tekintették meg a vércseppeket, amelyeket több méteren át követtek az egyre sűrűbbé váló bozótosban. A vadőr nem otthonról érkezett, ezért úgy döntött, hazasiet kutyájáért és nagyobb fényerejű lámpájáért, mert a vért kevésnek, a beljebb lévő bokrokat túl sűrűnek ítélte. A kiérkező kutya azonnal felvette a szagot, nehezen lehetett fegyelmezni. Az erős lámpa fényében már jól látszott, hogy a földön valóban kevés vér van, a bokrok ágain azonban bőségesen. Hamarosan megtalálták az elfekvés helyét, ahonnan minden valószínűség szerint a türelmetlen vadász mozdította ki a súlyosan sebesült állatot. A vadőr most már biztos volt a sikerben, mégis szemrehányóan nézett barátjára a teljesen felesleges azonnali keresés miatt. Arra kérte, térjen vissza a magasleshez, tegye le felszerelését, és csak akkor menjen segíteni, ha hívni fogja. Ő pedig kutyájával elindult a bokrok sűrűjébe. A vadász bűntudattal lelkében visszafelé ballagott. Nem akart újabb hibát elkövetni a vérnyomok összetaposásával, ezért rövid tanakodás után, ha nem is torony-, de „lesiránt” indult el az ágak között. Alig haladhatott húsz-huszonöt métert, amikor csaknem belebotlott az élettelen vadba. A vadőr is ezekben a pillanatokban észlelte, csak jóval távolabb, hogy a sebzett vad félkörben visszafordult és a nyomok a tisztás irányába mutatnak. Mint utóbb kiderült, a vaddisznó mintegy nyolcvan métert mehetett előre, azután valóban visszafordult, és így történhetett meg az a ritka eset, hogy a kifelé tartó vadász hamarabb találta meg az elejtett vadat, mint a véres nyomokat követő kutya. A siker immár teljes volt, az őszinte gratulációt a töret átadása követte. Az alaposabb szemrevételezés csak ezután történt. A vadásznak harcias legényt sikerült elejtenie, gyantás szőrzete helyenként valóságos páncélt képzett testén. Törött baloldali agyara is nagy csatákat sejtetett. Jobboldali agyara ijesztően élesre fenve még most is tiszteletet parancsolt. A vadőr bármekkora összegben fogadott volna, hogy ez a félelmetes fegyver kifőzés után meghaladja majd a húsz centimétert, de ki vitatta volna ezt a jelenlévők közül. A vadász öröme és meghatottsága az egekbe szökött, és bizony nem öreg barátjára gondolt, amikor úgy fogalmazott: „sikerült elejtenünk ezt a gyönyörű vadat!”

A falu szélén elváltak útjaik. A vadőr a hűtőkamrához igyekezett, a vadászt azonban más kötelesség hívta. A somospusztai kis temető felé tartott, és a sötétben sem okozott gondot megtalálni dédapja sírját. Meghatottan állt meg a fejfával szemben, majd lassú mozdulattal levette kalapját, és a töretet a sírra tette. Sokáig állt ott elérzékenyülve, és némán mondott köszönetet a távoli ősöknek, akik ezen az estén végérvényesen befogadták abba a nagycsaládba, ahová mindig is tartozni akart.

ELI MEON

Cunami kisasszonynak

(Egy lányos anya gondolatai)

Még a szívem alatt éreztelek, már tudtam LÁNY vagy. Honnan? Ki tudja? Talán megérzés, sugalmazás, vágy, hit… És így lett, KISLÁNYnak születtél. A szülés fájdalmaiért érkezésed első pillanatában kárpótoltál. Megláttalak és minden gyönyörű lett… Az egész világ, a lét minden mozzanata új értelmet nyert. Aki szeretettel várt már gyermeket, tudja, milyen eufória keríti hatalmába a nőt, mikor meglátja azt a pici életet, aki miatt ezelőtt néhány perccel még a csillagos eget messzinek és sötétnek látta.

A gyermekkel én magam is ujjá születtem. Lányos anyuka lettem. A rózsaszín babaágy, a hófehér takaró, a legszebb babakelengye mind, mind megtelt élettel. A piros tulipánok a vázában mosolyogva vártak minket haza. A szeretet kétszeresre, mit kétszeresre, ezerszeresre nőtt szívemben.

Az átvirrasztott éjszakák, a sírások megfejthetetlen dallamai, a csetlő-botló tipegések, az első gügyögések, melyek hamar szavakká formálódtak, mintha tegnap lettek volna.

Nem tegnap voltak. Húsz éve. Ez a húsz év visszatekintve, olyannak tűnik, mintha csak egy mélyebb álomból ébrednék fel. Az első kopogós cipő, a pörgős szoknya, a pillangós csattok a hajadban, megannyi tündérálom. A gyerekversek játékos rímei, az Égszínkék nyulacska rongyosra olvasott mesekönyve, a regény felolvasások esténként, az állatkerti séták, csodálkozás a lepkekertben, a hegymászások az Osztrák Alpokban, a fázás a Szegedi Szabadtéri Színházban, vonatozás a világ egyik legszebb cseppkőbarlangjában, az engedetlen betűk és számok írása, a kétjegyűvel való osztás el nem felejthető bonyodalma, mese az első szerelemről…

Ó, mennyi szép emlék, mennyi közös öröm, közös sírás... Olyan szálak ezek, melyek láthatatlan köldökzsinórt fontak, örökre összekötötték anyát és lányát.

Mindig azon gondolkodom, mit adhatnék még többet Neked, amit magadnál tartasz mindörökre, amit egy megoldóképletként elő tudsz kapni, ha valami több ismeretlenes egyenletté bonyolódik az élet. Van ilyen megoldókulcs? Valószínűleg nincs, de mégis mondom, hogy a sokszor csak hegyibeszédnek vélt monológokból szűrd le a lényeget és ez a lényeg, a megfelelő pillanatban legyen alkalmazható a hétköznapokban.

A legfontosabb, hogy a boldogságot úgy találd meg, hogy közben jó maradj. Az élet minden helyzetében a legjobb döntést hozd meg. Ne várd a holnapot, csak tervezd. Örülj a mának, ne halogasd a boldogságot. A szépséggel élni egy gyönyörű lánynak szabad, de visszaélni nem. Soha ne mondj le az álmaidról! Valósítsd meg önmagad! Használd a titkos szlogent: póréhagyma leszek. Mert tudod te mondtad, milyen okos növény ez a póréhagyma, hogy tudja, mikor melyik levélnek kell ráborulni az előzőre. Csak természetesen, egyszerűen. Mert úgy nagyszerű! Doktor Szöszi készül már…

Az első húsz is egy villanásnak tűnik. A babából igazi nő lettél. Cunami kisasszony még nem higgadt le. (Jól is van ez így.) De figyelj, a következő húsz is visszatekintve egy villámcsapás lesz. A légkört azonban Te alakítod, a nagyfeszültséget jól összpontosítsd!

Lányos anyának lenni a világ legnagyszerűbb ajándéka.

TÓTH-KURTZ MÁRTON

Semmivé

Szótlanság után a sötétségbe bújt,
Egy elképzelt világba, mi menedéket nyújt.
Feketeség között az egyetlen kis fény,
Az volt, hogy magában sokszor a reményről beszélt.

Szőnyeg alá söpört fájó sérelmek,
Feltápászkodva elkezdtek dolgozni benne.
Az elpazarolt idő, nagy hallgatásokba dőlt,
De a fájó igazságokra soha nincs késő.

Most mondd el, ha vannak még erős szavak benned!
Most mondd el, ha kimondani is mered!
Most mondd el, mert már annyi holnap lepergett!
S ha nem mondod, a semmivé lesznek.

--

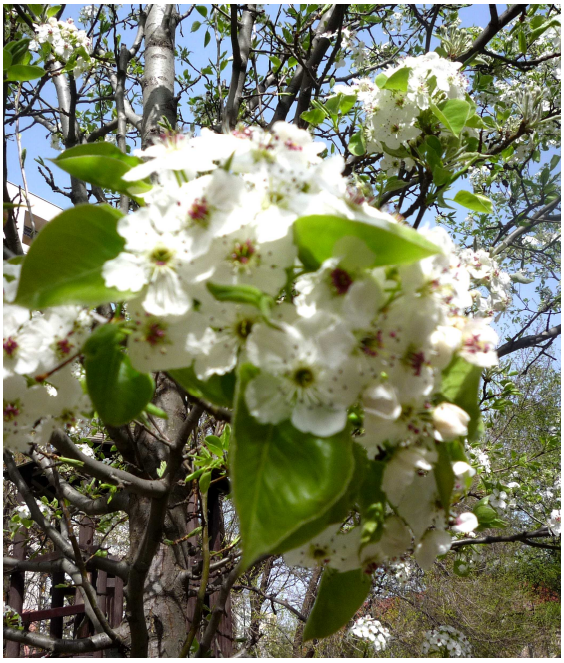

Fotó: **DARVAS JUDIT**

SZOLLÁTH MIHÁLY

Macskafa-erdő mese

a feketemacskafa-erdőben
feketemacskafák állnak
a fehérmacskafa-erdőben
fehérmacskafák állnak
– és ez így van jól – gondolhatnánk

ám a szarkák és más erdei madarak
sőt még az avarban motozó rágcsálók is
össze-vissza szarnak mindenfelé
és elhagyják excrementumukkal
a macskafa-magokat

így aztán
a feketemacskafa-erdőkben itt-ott
fehérmacskafák erednek és a
a fehérmacskafa-erdőkben itt-ott
feketemacskafák erednek

ez így nincs jól – gondolják egyesek
ezeket az értelmezhetetlen csemetéket
tűzre kell vetni
kivágni mind
rendnek kell lenni

közben egy botanikus felfedezte
hogy millióból egy feketemacskafa-mag
fehérként nő meg – albínó ugyanis
és milliárdból egy fehérmacskafa-mag
feketének nő meg – hiperpigmentált ugyanis

árulás – mondták egyesek
kiirtani mind
tűzre kell vetni
kivágni mind
rendnek kell lenni

a macskafa-erdők kipusztultak
az erdei patkányok és szarkák
máshol szartak mások földjét szórták
tele élettel és ahol addig erdők éltek
ott csak por kavargott a szélben

https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/cute-cat-dog-paws-pets-doodle-drawing-collection-vector-44698684

HAJNAL ÉVA

Angyalnak lenni

Az Angyalok sohasem alszanak.
Egyszerűen nincs szükségük erre.
Nem ismerik az unatkozást sem, lételemük az őrködés.
Úgy képzelem,
éjszakánként rólunk beszélgetnek.
Nappal nem jut erre idejük, túl sok a lótás-futás.
Amikor végre elalszunk,
bekuckóznak a lakás legkényelmesebb szegletébe,
kinyújtóztatják megfáradt tagjaikat,
és menta teát kortyolgatnak.
Ilyenkor átbeszélik, ami napközben velünk történt:
minden meredek helyzetet,
a sok kihívást,
a szabad akarat buktatóit,
a bumlis dolgokat.
Meggondolatlan, buta döntéseinkről diskurálnak,
hogy kinek, mikor, hogyan kellett rohannia miattunk,
hogy *meg ne üssük lábunkat a kőbe...**
Végül Égi történetekről nosztalgiáznak,
majd vicces sorozatokat néznek,
és jókat nevetnek, amíg felébredünk.
Aztán kezdődik minden elölről.

Voltaképpen
nem túl macerás Angyalnak lenni.

**Utalás a 91. Zsoltár, 11-12. versére.*

Első közlés

HEPP BÉLA/aLéb

Bolygok

Tudod, egyszerre hiszlek és tagadlak,
egyszer magamtól, és másszor magamnak,
és két lábbal állva egy messzi csillagon
semminek hazudlak, és hittel hallgatom.

Csöndes csillag az, magányos égitest,
nem érhet többet, talán egy fémtízest;
ott lélekig sebző szilánkká törötten
jégszavak forognak gyűrűben köröttem,

s én hajtom az álmaim egyre messzebb
magam ellen, hogy már nem lesz jobb, sem szebb,
és te föl, fölfénylesz távolról, ha baj van,
s a szemem olyankor el kell, hogy takarjam…

Nem vagyok

Nem vagyok, ha őszbe visz a szél,
ha vak nyár perzsel végtelen mezőt
Nem, ha a fagy álomra ítél,
ha szétszakít egy szikár délelőtt,

Nem vagyok, ha vánszorog a perc
az éji csendek sötét útjain,
Nem, ha kínnal akkor is ölelsz,
ha mást kívánnak vágyó álmaim,

Nem vagyok, ha tavaszi vizek
árja várja szikkadt lelkemet,
Nem, ha elmém józanul fizet
és áldozatom más nem érti meg,

Nem vagyok, ha bennem a vihar
gyökértől fordít múlt világokat,
Nem, ha csend van, semmi sem zavar,
ha békét bennem épp hiányod ad,

Nem vagyok, ha karnyújtásnyira
mellettem vagy, és mégis megfagyok
mert büszkeségem hűlni rám hagyod,
ha Te Nem vagy,
én is Nem vagyok.

EPRESKERTI SZERZŐHATÁROZÓ

MESTER GYÖRGYI
(1954)

Budapesten születtem, Vízöntő vagyok, civil foglalkozásom külkereskedelmi üzletkötő.

A külkereskedelmi munkavégzést követően, hosszabb ideig a közigazgatásban dolgoztam, ahonnan 2005-ben nyugdíjba mentem.

A nyugdíjas éveim elején kezdtem el – hasznos időtöltésként, kikapcsolódás gyanánt – az írással foglalkozni.

Főként nagyon rövid, változatos témájú novellákat írok, amelyek számos honlapon megtalálhatók, és különböző irodalmi folyóiratokban – pl. Népszava, Magyar Műhely stb. – nyomtatott formában is leközöltek belőlük.

Meséimből jó néhány a Nők lapja meserovatában, a Breki magazinban, a Szitakötő gyermekújságban, az Irká-ban, a Jó pajtás-ban, valamint a Dörmögő Dömötörben is olvasható volt.

Mesekönyveim – A pillangófa; Kis karácsony, nagy karácsony; Simogató; Mesél a tél; Sugi – mellett, Felnőttmesék címen egy kifestőkönyvem is kiadásra került.

Több írásom a határon túli, magyar nyelvű irodalmi lapokban – az osztrák Bécsi Napló, a romániai Helikon, Székelyföld, Erdélyi Toll, a szlovákiai Opus, Gömörország, Vasárnap – szintén megjelent.

„A pillangófa" című mesémet angol, német, orosz és olasz nyelvre is lefordították, így az megtalálható az USA-beli Óperencia, a német Leselupe, az orosz Detgazeta és az olasz Osservatorio Letterario honlapján.

Az Ad Librum kiadónál ez idáig kilenc, egyenként 50-50, nagyon rövid, változatos témájú novellát tartalmazó – A legjavából; Fehéren, feketén; Tisztítótűz; Haláli (jó) történetek; Vízió; A hatodik; Az élet írta; Állati; 44; című – kötetem, valamint egy három folytatásból álló ifjúsági regényem, a Zizi naplója jelent meg nyomtatásban.

A Zizi naplója kiskönyv I., II. és III. részét a későbbiekben is kiadták. A kötetekben a magyar szöveg mellett, „tükörfordításban" szerepel annak angol megfelelője. A könyvecskék megjelentetésével az angolul tanuló tizenéves korosztály számára szerettem volna az idegen nyelv gyakorlásához segítséget nyújtani.

A Sprint kiadó két, az évszakokhoz, illetve a jeles napokhoz köthető meséket tartalmazó könyvemet adta ki Évszakok meséi, illetve Jeles napok meséi címen.

Köszörűs Anita írói „álnév' alatt jelent meg a klasszikus mesék paródiáit magában foglaló Mese, mese, meskete… című kötetem.

A kiadványok borítóját, továbbá valamennyi írásom illusztrációját fiam, Keglovich T. Milán készítette, aki találó és kifejező grafikáival igyekezett élvezetesebbé tenni az olvasási élményt.

A Mesél a tél című, meséket tartalmazó kötetet lányom, Keglovich Anita természetfotói színesítik, díszítik.

Az említett könyveim borítói az alábbi linken tekinthetők meg:
www.operencia.com/ajanlok/koenyvajanlo/**mester**-gyoergyi

KŐ-SZABÓ IMRE

A 8-as petróleumlámpa

Keresztes Ferenc fia, amint leszerelt a katonaságtól, útilaput kötött a talpára és vidéki otthonát elhagyva, Pestre költözött. Ez egy megmásíthatatlan döntés volt, az élet kényszerítette erre. A messzi fővárostól nem volt munkalehetőség. Keresztes Ferenc fia, önállóéletet kezdett. Ez természetes volt, ebben nem volt semmi különleges, ez így szokott lenni. A különlegesség csak abban volt, hogy szüleit évente egyszer látogatta meg, ez pedig a karácsonyra esett.

Az év többi napjain dolgozott, családot alapított, élte a saját életét, arra nem szakított időt, hogy az öregeket évközben is meglátogassa. Az öreg már pár éve nyugdíjas volt, elfoglalta magát a házkörül, meg a kert adta feladatok végzésével. Néha váltottak pár szót telefonon, de ez sem túl gyakori eset volt.

Mindig a karácsonyra készültek igazából, ilyenkor elhozta családját, feleségét és két fiú unokáját. Volt nagy öröm, az öregek már hónapokkal azelőtt készülődtek a nagy napra, a találkozásra. Sárika néni, a feleség, az édesanyja járta a piacot, a boltokat és bevásárolta mindazt, ami az ünnepekre kellett.

A látogatásnak szánt öt napra felkészült mindenki. Egyelőre vonattal utazott a család a vidéki nagymamához, nagypapához. Mert ugye az unokák voltak a fontosak. A fiúkat látták már elégszer, de ő is fontos volt, főleg az apjának. Ő volt az első szülött fiú, apja sokat emlegette, hogyan teltek a kisfiú napjai a megszületéstől kezdve. Ez a visszaemlékezés, szinte minden karácsonykor előkerült valamilyen formában. Most éppen a szobában a kredenc tetején álló 8-as petróleumlámpa láttán indult el az emlékezés.

– Látom, nagyon nézed azt a lámpát – mondta az öreg a fiának. – Ha mesélni tudna, sok mindent látott már.

– Biztosan – jegyezte meg fia egy kicsit bizonytalanul.

– Amikor megszülettél, pont háború volt. A villanyt akkor még nem vezették be a faluba. Ez a 8-as petróleumlámpa adta a fényt a szobában. Ennek a fényénél sírtál fel először, amikor megszülettél.

Ifjabb Keresztes Ferinek eszébe jutott, tényleg ez a lámpa világított sokáig. Valamikor később, a háború befejezése után volt valami villamosítási program. Akkor gyulladt ki az első villanykörte, a konyhában. Erre határozottan emlékszik. Talán első osztályos lehetett. Furcsa, egyenletes fényt adott, bevilágította az egész konyhát. Később a szobába is bevezették. A 8-as petróleumlámpa nyugdíjba vonult. Ugyan ez a nyugdíjazás átmeneti volt, mert a villany nem úgy működött, mint napjainkban. Elég gyakran voltak kimaradások, hol a távvezetékben, hol a trafóban volt a baj. Ilyenkor a 8-as petróleumlámpa újból szolgálatba lépett. Olyan volt, mintha együtt szolgáltatták a fényt a családnak, némi szükségszerű felváltással. Aztán a villany is megjavult és a 8-as petróleumlámpa, végérvényesen nyugdíjba került.

Egy darabig a kamra egyik polcán strázsált magában. Később került a szobába, már, mint valami dísztárgy. Igen az volt, a lámpa tartója sárgarézből készült, a petróleum, meg a kanóc egy szép, festett, üveg aljba foglalt helyet, ezen a réz tartón volt az üvegből készült lámpaüveg. A számok 6-12-ig a nagyságát jelentették. A nagyobb számú több fényt adott, de a petróleumból, mint üzemagyagból, többet is fogyasztott.

Ennek a 8-as petróleumlámpának esti fényénél írta az iskolai házi feladatát. Ha jobban feltekerte a kanócot, éktelen füstölésbe kezdett. Ilyenkor apja rászólt:

– Ne olyan hevesen, fogy a Petróleum! – mondta mindig határozottan. Ilyenkor visszavett a fényből és folytatta a lecke írását.

– Látod, milyen fontos tárgy volt ez a lámpa. Néha, ahogy itt ülök, mindig eszembe jutsz fiam – mondta elgondolkodva.

Ifjabb Keresztes Ferenc, hirtelen arra gondolt, milyen jól mutatna, ott a pesti lakásba. Ha eljönnek a barátai, eldicsekedne, ilyen lámpa fényénél tanulta meg a betűvetést. Átmúlnának azok a városi fickók, akik ilyet még sosem láttak. Döntött, előrukkol kérésével.

– Apám! – szólította meg az öreget. – Volna egy nagy kérésem.

– Mondjad fiam!

– Elvinném ezt a lámpát.

Csend ülte meg a szobát, ahol ültek. Mindenki az öregre nézett és várta a választ. Hosszabb szünet után szólalt meg.

– Sajnos nem adhatom! – volt az egyszerűválasz.

– Miért nem?

– Emlék ez fiam. Nem szeretnék megválni tőle.

Mindenki csak nézett, a csend teljesen megülte a szobát. Sárika mama szólalt meg egy hosszabb szünet után.

– Ugyan már apa! Fiad kéri, miért nem adhatnád oda. Már nem használod, csak ott porosodik a komód tetején – érvelt és nézte fia arcát, melyet a szomorúság ráncai szántottak át.

Az öreg ült párpercig még az asztalnál, nem szólt csak felállt és kiment a szobából.

Ifjabb Keresztes Feri már megbánta, hogy ezzel a lámpa-kéréssel rukkolt elő. Aztán mégis az jutott eszébe, az öreg meghal pár éven belül és a lámpa senkinek nem jelent már semmit. A szemétbe végzi. A tárgyak is meghalnak egyszer.

Szomorúság kerítette hatalmába, ő sem szólt egy szót sem, várta, hogy lefeküdjenek és vége legyen ennek a kellemetlen, eseménynek.

Másnap reggel a konyhába találta édesanyját, apja az udvarról jött be. Biztosan a jószágokat látta el. Köszönt, fia válaszolt rá. Megállt az ajtóban és annyit mondott:

– Fiam, neked adom a lámpát!

Mind a hárman összenéztek és úgy érezte mindenki, hogy ennek így kellett végződnie.

Fotó: **FŰZY-MOLNÁR ZOLTÁN**

BODÓ CSIBA GIZELLA

Jöjjetek női poéták

Falakat hiába rombolunk le
ha haragból, szavakból,
új falat emel a gyűlölet.

Cibáljuk, – ha van még valahol –
majd magunk kovácsolunk vasfüggönyöket.
Szöges drótból kerítést magunk húzunk,
hogy egészből metsszen két felet,

a feltépett seb mindig frissen vérzik
nem elégít ki a bosszú,
sóval hinti be szenvedésedet.

A harag mint a futótűz terjed
újra és újra támad és harap
ha bensőd bosszú vágytól dühöngeni akar
örökké ezer és egy oka marad.

Támadhatnánk török, tatár ellen,
piszkálhatnánk a vackán nyugvó ebet
Attila hány kilőtt nyiláért vehetne revansot,
ezer év után is, de ki? miért? és minek?

Szaladdin tisztelte ellenségét
a berontó, pusztító kereszteseket
ma más földről támadják, tapossák
idegen bakancsok az imaszőnyeget.

Egyetlen őstől valók vagyunk ma is,
Testvérek! Káinok és Ábelek!
Százezer év is kevés, hogy megértsük
ember farkasa ember – nem lehet!

Jöjjetek női poéták, mesére, imára
szerelmes dalra hívjatok
a háborúkból most már elég volt,
férfiak éljetek, öleljetek, ne harcoljatok!

Budapest, 2007. október 29.

(IR 2007. pályázatán első helyezett volt)

Hajlani elmélkedés*

Nyitott kapu vagyok-e én, vagy
Huzatos ház, melyen átjár a szél?
Képes vagyok-e nyitni másokat,
Vagy szívem rozsdás, kulcs nélküli lakat?

Tudok-e menni, ha menni kell,
marasztalok-e aggódva valakiért?
Vagy csak húzom a falakat, másnap lerombolom,
És siránkozom a romok tetején?

Csak úgy csapódom, mint gazdátlan kutya
Ki rúgástól, simogatástól egyformán fél?
Szabadság, vagy szerelem? – Nem kell választanom,
Mi köt, mi old, mi mennyit ér?

Szabadságom már mindenki visszaadta,
Szerelem hűséggel nem engem kísér,
Csak elmélkedem kicsit még magamról,
Hogy épp most? meg hogy mi végre?

Kint vijjogva fütyül a szél!

Budapest, 2007. november 28.

* a *'7-77* c. kötetből

MESTER GYÖRGYI

Én és én

Már jó órája ücsörögtem a Munkaügyi Hivatal előcsarnokában, kihegyezett fülekkel az égi hangra összpontosítva, mellyel ügyintézésre szólítják a várakozó munkanélkülieket. A Hivatal azonban nyilván úgy véli, akinek nincs munkája, az ráér…

Gondolatban, csak hogy valamivel elfoglaljam magam, a mai napon még teljesítésre váró feladataimat vettem számba. Nem mintha végére jutottam volna, bokros teendőim – bevásárlás, porszívózás, ebédfőzés, esti névnapi vendégek fogadása, stb., – fejben összeállított hosszú listájának, de éreztem, muszáj váltanom.

És persze, mi jutott eszembe? Nyilvánvalóan az élő, tudat alatt is folyton lüktető, valóságos problémám, hogy tulajdonképpen miért is várakozom én itt?!

– Mert nincs munkád – szólalt meg egy belső hang.

– Ezzel nem vitatkozom, ez tény – szögeztem le.

– Na de mi lesz, ha nem akad hónapok, netán évek múlva sem egy számodra felvállalható, jó munka? – próbált meg ismét elbizonytalanítani a belső hang.

– Miért ne akadna?! –replikáztam én.

– Mert válogatós vagy.

– Ezt egyszer és mindenkorra, kikérem magamnak! Miért lennék itt, ha nem keresném a munkavállalás bármiféle lehetőségét?

– Ismerlek, mindent azért mégse vállalnál el. Nincs igazam?

– Mire gondolsz?

– Példának okáért, nem lennél vendéglátós, éjszakai szórakozóhelyen. Vagy rúdtáncos. Vagy traktorvezető. Vagy kidobóember, vagy…

– Ne sorold tovább. Csak nézz rám. Ha nem tudatosult volna benned, nő vagyok, ezért alkatilag a kidobóember, illetve a traktoros állás – ismerve a járművezetéshez való hozzáállásomat – eleve kizárt. A rúdhoz való viszonyomat pedig kimeríti az a tény, hogy rutinos tömegközlekedő vagyok, magabiztosan kapaszkodom a rázkódó buszon és a kanyarodó villamoson.

– Félre a tréfával, azért mindent mégsem vállalnál el.

– Ez igaz. De miért ne lehetnék irodista?! Egész életemben különböző irodákban dolgoztam, bár más– más munkafeladatot végeztem.

– Jó. Akkor vegyünk egy egyszerű példát. Beállsz az ilyen és olyan nevezetű kft– hez, ahol adminisztrációs, ügykezelői munkát kell végezned. Reggel beérsz a munkahelyedre, de a főnököd már bent van, és rákérdez: talán lekésted az előző járatot? Mert hogy náluk, már a munkakezdés előtt fél órával illik megjelenni.

– Akkor majd megmondom, hogy időben beértem, nem késtem el, és azonnal munkához látok.

– Folytatnám. Megszoktad a reggeli kávézást. Főzöl magadnak egy jó erős feketét. A főnököd megjegyzi: látom, ez jól megy magának, ezentúl a maga feladata lesz. A gépírónő úgyis elég pocsék löttyöt készít, már számos ügyfelünk panaszkodott. Vagyis, rajtad marad a kávéfőzés magasztos feladata.

– Na és? Megcsinálom, nem esik le a gyűrű az ujjamról!

– Rendben. Aztán, kezdetnek, számlákat, ügyiratokat kell előkeresned, majd tanulmányoznod, hogy rálátásod legyen a cég munkájára.

– Ez is valami?

– Na, várj csak. Ahogy ismerlek, azonnal kiszúrsz pár helytelen számadatot, elírást, tévedést, határidőcsúszást.

– Miért? Ezzel nem teszek jót, nem lennék hasznára a cégnek?

– De nem ám! Legalább is, nem a kollégáidnak. Mert aki elkövette, azt utólag is elővehetik miatta. A dolog fegyelmit, kártérítési felelősséget vonhat maga után.

– Jó. Akkor ne vegyem észre a hibát?

– De, vedd észre. Aztán raktározd el az agyad egy félreeső zugában, hátha egyszer még jó lesz valamire. Ami már elmúlt, az elmúlt, bolygatni kár… de legalább is, számodra nem járna előnnyel. Figyelj, mert folytatom. Elkezdesz dolgozni. Mivel tisztességes vagy, ezt szoktad meg, jobban, pontosabban, de főként gyorsabban dolgozol, mint a többi, már régebben ott lévő beosztott.

– Az is baj, hogy becsületes vagyok és korrektül dolgozom, a cég érdekeit maximálisan szem előtt tartva?!

– Igen, igen. Ez valóban egy olyan helyzet, amin érdemes elgondolkodni. Mármint, hogy kifizetődő-e szorgalmasnak lenni ...ha a többi kolléga nem az.

– Csak nem „állítanának le”?!

– Nem vagyok biztos az ellenkezőjében. Ugyanis, ha te gyorsabban teljesíted azt a munkafeladatot, amit ők ez idáig, kétszer annyi idő alatt hajtottak végre, abból az sül ki, hogy meg lehetne csinálni jóval rövidebb idő alatt is, de ők vagy alkalmatlanok, vagy lusták. A lényeg az, hogy kompromittálod, kényelmetlen helyzetbe hozod a közvetlen munkatársaidat.

– Azt mondod, legyek lassú, pontatlan és figyelmetlen... vagyis lojális a lusta kollégáimhoz?!

– Ez így túl nyers, ám valahol reális.

– Tehát mit tanácsolsz, mi lenne jó nekem? Ne álljak munkába?

– Ilyent én nem mondtam, de… talán virágárusnak, forgalomszámlálónak, zabhegyezőnek beállhatnál!

– Te nem vagy normális!

– Te sem!

Ebben maradtunk. De legalább egy jót beszélgettem …magammal.

Fotó: **DARVAS JUDIT**

BUDA FERENC

Parafrázisok a Falak könyvéhez

„Ne vádolj, ne fogadkozz”
(József Attila)

1957

KISKÉSEMMEL korunk földjébe ások –
gyökeret vert a dudvás félelem.
Futószalagon szerelt tárgyalások
gépcsarnoka a tárgyalóterem.
Fék csikorog, kiszáll a két detektív:
„XY itthon van? Jön velünk!” –
S a zöld ügyész előtt a ferde, fiktív
vádak ellen hiába érvelünk.
Dagadnak már a hűs fogházfalak,
alul a fém, felül a rossz salak,
s torkokba hűl a tiszta szó rekedten.
De hát sebaj, a búza majd kinő,
s asztalhoz ül az ítélő idő
a földgolyónyi tárgyalóteremben.

+ 56

KISKÉSEMMEL manapság mit hegyezzek?
Rímet? Hajítófát? Netán zabot?
A trendi máma ez: mindent szerezz meg,
vagy legalább mímeld a gazdagot.
Fék csikorog, egy Volvo épp leparkol,
előböhömlik két kigyúrt fazon.
Végigmérnek. A szemük szinte karmol.
Ezekkel jobb, ha nem találkozom.
Hamar elhúzok s vissza sem tekintek.
Kissé odébb kiszúrom épp, amint egy
hajléktalan dereng a fal tövén,
csecsként tapadván egy horpadt palackra.
Ám üres – üdvösség elhalasztva.
Baljós esélyem benne látom én…?

http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000016253&secId=0001222246&mode=html#Buda_Ferenc-Mig_elsz-00740

UMHAUSER FERENC

(P)ARÁNYOK

A gimnáziumban őrületbe kergette a fizika és matematika tanárait. Ha egy számításba apró hiba vagy ellentmondás csúszott be, a tanári tekintélyt semmibe véve rohant a táblához, hogy kijavítsa.

Osztálytársai csak kis Gaussnak hívták s jókat nevettek a lányokkal kapcsolatos, naiv kérdésein. Azt hitte a világmindenség olyan, mint egy egyszerű gépezet – na jó, egy kicsit bonyolultabb – s elég, ha az ember a fizikában és a matematikában jól kiismeri magát s akkor nem érheti meglepetés.

Mire az egyetemet is elvégezte, felépült a MAMI becenevű részecskegyorsító (Mainzban), ennél ideálisabb munkahelyet el sem tudott volna képzelni.

A megszállottak lendületével vetette magát a hadronok, kvarkok, π-mezonok és antiprotonok világába. Több kötetnyit írt egy-egy részecske élettartamáról, perdületéről s különleges tulajdonságairól.

Néha azért felderengett előtte, hogy nemcsak fizikus, hanem férfi vagy legalább is valami hasonló. Suta bókokkal próbálta megkörnyékezni a neki tetsző laboránslányokat vagy asszisztensnőket, akik mint fizikust nagyra becsülték ugyan, de mint álmaik lovagját vagy akár szolid élettársat nem tudták elképzelni.

Egy szilveszter este megsokszorozott erővel tört rá a magány nyomasztó érzése. Bolyongott a város utcáin, mint aki keres valakit vagy valamit. Egyszer csak azt vette észre, hogy színes, zajos forgatag veszi körül és sodorja magával. Mire feleszmélt egy koncertteremben találta magát. Egy felkapott punk együttes adott koncertet.

A zene, már amennyire annak lehetett nevezni, hangos, a szöveg alig érthető és valószínűtlenül obszcén, az énekesnő frivol és kihívó, ruhája inkább kiemelte, mint eltakarta bájait.

Nem tudta a szemét levenni a lányról. Mintha láthatatlan erő húzta volna, elindult felé. Észre sem vette, hogyan került a színpadhoz s hogyan kapaszkodott fel rá. A révületből az zökkentette ki, hogy az egyik testőr ott termett s akkora pofont kent le neki, hogy a szemüvege elrepült, a szemöldöke fölrepedt s eleredt az orra vére. Egy másik gorilla is odafutott, hogy lerugdossa a színpadról, de az énekesnő védelmébe vette. Elhessegette a pribékeket, fölsegítette, átölelte le ne rogyjon s most már kimondottan neki, az ő fülébe búgta a malacságokat. A reflektorfénytől és a szemébe csurgó vértől elvakultan hunyorgott megmentőjére s gerincén és zsigerein jóleső remegés futott végig.

A közönség őrjöngött, azt hitte ez is a jól megkomponált show része.

A koncert végén a lány mint egy élettelen rongybabát, vonszolta magával az öltözőbe. A lány pár perc alatt meghökkentő metamorfózison ment át, a szivárványszínű pillangóból, ha nem is csúf hernyóvá, de szolid, kis szürke, hétköznapi bakfissá vedlett át. Letörölgette a fiúról a vért, sebeit leragasztotta, ruháját rendbe szedte, majd észrevétlen kiosontak a még mindig tomboló rajongók gyűrűjén, akik álmodni sem merték volna, hogy az a jelentéktelen kis béka, az ütődött ipsével, álmaik bálványa, a megközelíthetetlen szex-szimbólum. Még talán akkor is vártak rá, amikor ők már rég a lány lakásában méregették egymást bátortalanul.

– Mit akartál a színpadon? – kérdezte a lány.

– Azt hiszem, meg akartam fogni a fenekedet – felelte szemlesütve a fiú.

– És már nem akarod? – mosolygott hamiskásan a lány.

– Mára épp elég pofont kaptam és különben is...

– És különben is?

– Mintha nem is te álltál volna ott, mintha meg sem történt volna az egész. Talán csak álmodtam és azt várom, mikor ébredek föl.

– Miért? Szeretnél fölébredni?

– Ha álom, akkor nem.

– És különben?

– Hát..., én nem tudom mit kell ilyenkor mondani vagy csinálni. Én most jöttem rá, hogy egy irtó nagy bunkó vagyok. Kiszámolok neked mindent, kapásból megmondom a Jupiter és a Szaturnusz együttállását vagy bármelyik más bolygóét, de ha hétköznapi dolgokról vagy... izé... kérdezel...

– Ezt az izét, ha lehetne bővebben.

– Az érzéseim – pirult el füle tövéig.

– Melegszik, szóval?!

– Szóval én még soha, lányokkal... izé...

A lány nem bírta tovább türtőztetni magát, a szőnyegre esett, úgy rázta testét a nevetés, mintha eszelős lett volna. Alig tudta abbahagyni, végre könnyeit törölgetve felült.

– Hát ez oltári jó! Lehet meg fogsz lepődni, de még én sem, soha senkivel.

– Úgy érted, hogy még te is?

– Úgy bizony és nem tudom mitől, de irtó izgis vagy nekem, azt azért mégse várd, hogy én fogjalak le!

– De amiket a fülembe üvöltöttél?! Még én lánytól ilyen disznóságokat nem hallottam. Honnan vetted ezeket az..., ne haragudj, de nem tudok mást mondani ocsmányságokat?

– Honnan, honnan! Írták nekem. A külsőségekhez tartozik, erre van most vevő. Ennyi hangom van, azt ilyen zenével és ilyen szöveggel lehet eladni. A show része, különben is a szavak csak azt képezik le , ami az életben van s ha az élet ilyen, a szavak igazán nem tehetnek róla.

– Szóval az egész csak szemfényvesztés, csalás?

– Jobb lenne, ha igaz volna?!

– Nem, dehogy!

– Akkor mit vacillálsz?! Itt ülünk ketten a félhomályban, sem közönség, sem gorillák.

Félénken közelítettek egymáshoz, mintha attól félnének, hogy megégetik magukat s volt is benne valami, mert szemeikben s vérükben különös tűz lobbant. (Inkább az lett volna különös, ha nem lobban.)

Ízlelgették egymás hangját, mozdulatait, bőrét, illatát. Bátortalan puszik vadultak csókokká, érzékiség korbácsolta vágy száguldott végig ereikben, döntögetve a szemérem és a beléjük nevelt gátlások bástyáit. Cseppenként pergették a gyönyör édes perceit. Tudták és érezték, megtörtént a csoda.

Amikor a nyilvánosság előtt bejelentették, hogy összeházasodnak, mind a két tábor elhűlt. Egy fizikus s egy punk énekesnő?!

Esküvőjükhöz hasonló banzáj nemcsak Mainzban, hanem egész Európában nem volt még. Ott volt a fizikusok krémje a világ minden részéről s a legvadabb punkok ugyanonnan.

Bizalmatlanul méregették egymást, ám az alkohol oldotta a hangulatot s elégedetten állapították meg, hogy elég hülyék – mármint amazok –, de éppen ezért egész elviselhetőek.

A házasság nem egyformán hatott rájuk. A lány szövegei szelídültek, zenéje is lágyabbá vált, ámde ettől még csak nőtt a népszerűsége.

A fiú viszont, már nem rohamozta olyan vehemensen a tudomány csúcsait s ez az ő népszerűségének ártott. Rájött, hogy az élet nemcsak fizikából és matematikából áll, a lány keleti filozófiák iránti bűvölete, benne is felkeltette az érdeklődést s mint mindent, ezt is csak teljes odaadással tudta csinálni. Így aztán a kutatómunkát elhanyagolta, hogy a „humán” szférát is földerítse. Egy új világ ejtette rabul, helyesebben mondva, nem is egy új, hanem a régi, csak egy egészen más aspektusból. Amikor Jósé Silva agykontrolját is „betéve” tudta,

vagy inkább érezte, mintha egy új kódot kapott volna a részecskék világának megismeréséhez, de legalábbis megsejtéséhez – hiszen igazán megismerni még önmagunkat sem vagyunk képesek.

Úgy lépett be a vezénylőterembe, mintha először járna ott. A kollégákat elhessegette a mikotron irányítópultja elől, kényelmesen elhelyezkedett egy bőrfotelben, izmait és idegeit ellazította, agyát pillanatok alatt alfa állapotba helyezte.

Bántó élességgel rajzolódott ki előtte a műszerfal. Külön-külön érzékelte minden egyes műszer rezdülését és egy időben azok együttesét is. Hirtelen kristálytiszták és egyszerűek lettek az összefüggések. A vezérlőpult nőni kezdett – vagy ő ment össze? Belülről látta az egészet, a tekercseket, a körülöttük pulzáló mágneses tereket, az ionok rendezetlen mozgását, a közel fénysebességgel száguldó elektronokat.

... egyre zsugorodik, sötét, hideg űrben zuhan, valahol apró fények villódznak, majd közeledni és nőni kezdenek, vörös óriás csillagok és fehér, forró törpék száguldanak el mellette, feketelyukak akarják beszippantani, de a szupernóva robbanások továbblendítik, sötét porfelhőket szel át, amelyekben már ott pislákolnak a csillagembriók. Furcsa alakú galaxisokat hagy maga mögött, majd egy egyszerű spirál-galaxist megközelítve lelassul, belseje felé hull, lassan elkülönülnek a csillagok. Némelyik csillagot bolygók veszik körül, az egyik bolygó vonzása csapdába ejti. Mind jobban szűkül az ellipszis. A kék bolygó csábítja, hívja. Zuhan ...

Mintha egy kényelmes bőrfotelban ülne.

– Mi ez? Valami obszervatórium? Igen. Más idő, másik tér, de élek és lélegzek, sőt mi több gondolataim vannak. Akkor feltehetően értelmes lény vagyok. Valami távcsőszerűbe bámulok, de mi a franc az ott?! Egy szupernóva vagy egy üstökös? Nem is az az érdekes, hogy mi, hanem az, hogy hamarosan elsöpri ezt a bolygót s vele együtt értelmes és értelmetlen lényeit, a civilizációjukkal és civilizálatlanságukkal egyetemben s legszörnyűbb az egészben, hogy az a „valami” az elektron, amit én gyorsítottam fel, hogy egy atomból új, eddig ismeretlen részecskéket szakítson ki s én szenzációs dolgokat írhassak, majd a perdületéről, tömegéről, élettartamáról..., élettartam. Persze hogy olyan rövid életűek ezek a részecskék, hisz amit mi élettartamnak nevezünk, az már csak a haldoklási idő, merthogy az egészből kiszakítva már nem ugyanaz! Semmi értelme az anyagot egyre kisebb és kisebb részeire bontani és talán felelőtlenség is, ugyanis mi van, ha a tér azon darabja kerül egyszer a gyorsítóba, amelyen mi lakunk, mert talán egy másik dimenzióban az csak egy részecske?

KORIM LÁSZLÓ

Sötét, oldalak

(avagy szerelem története)

14.
Az élet teli van varázslatokkal, ám legtöbbször nem vesszük észre őket. Az élet túl gyors mozgást követel meg tőlünk. Hogyan látnánk meg a fű növekedését, mikor az úton átmenvén, nap mint nap kis híján elütnek.
Képzeljük el, hogy a Tőzsdén, az üzletkötések hevében a kikiáltó egy Shakespeare szonettet olvasna fel ...
Pedig egy szonett nincsen kettő perc.

15.
Hópelyhek takarják fejünket.
Fehér mindenség, szél, hideg,
fenyő és más fa illata.
Itt-ott sárga és kék virágok
és az emlék: kedvesem öléhez közel ...
Madarak az ablak alatt,
kapaszkodó szederindák,
tüskéikre szúrt hópelyhek,
patak csilingelése ...
forró lehelete nyakamon ...

16.
Szerelem első látásra:
Ha szóltál volna, már akkor jövök, mindenhová gondolkodás nélkül veled megyek ...
Pár nap múlva:

Zárd	tokba	magad,	api	nem	kellesz.

17.
Magyarázom az utózmányokat és az érték fogalmába ütközöm. Van-e időtálló érték vagy nincs? Mi az, ami az emberiség történelme folyamán mindvégig jelen van? A művészet? Barlangrajzok, zene, ének, tánc, szerelem, szeretet. Ezekre az embereknek mindig szükségük volt? Ezek lennének hát az értékek?
Menjünk el egy diszkóba ahová az ifjúság ejtőzni jár, majd úgy éjfél és egy között gondolkodjunk el az emberiség jövőjén. De elég az is, ha másnap hétfő van és munkába kell menni.

18.
Nálam a szerelem nem elkötelezettség, a kapcsolat nem kizárólagos, hiszen a kapcsolat a közösen megélt dolgok halmaza. Ha nincsenek közös dolgaink, akkor kapcsolat sincsen.

19.
Menekülnöm kellett, hol éhes állatok kaptak utánam, hol ingovány próbált elemészteni. Aztán elhagytam a földnek ezen részét. Megmenekültem volna hát?
Békés, nyugalmas táj fogadott s ez gyanakvóvá tett. Egy réthez közeledtem. A réten szeretkező párok vonaglottak. Én a fák mögé bújva lestem őket. Vonzottak. Valami megváltást kerestek egymásban, akárcsak én, hiszen ez tett földönfutóvá. Óvatlanságom felfedte jelenlétemet.

Néhány lány csábítóan, lengén felém indult. Mennem kellett, mert láttam, ha maradok, innen nincsen menekvés.
Nem messze sűrű cserje kínálta rejtekét. Egy lány aludt a cserje alatt, teste a földdel eggyé válva táplálta a zsenge ágakat. Hosszú, selymes haja, mint vizihínár tekeredett a szárakra. Arca gyönyörű volt. Magánya fájdalmasan belém hasított.
– Ne menj a közelébe, veszélyes! – intettek óvatosságra üldözőim. – Gyere, szeressél minket, éljünk közösen, váljunk eggyé örök boldogságban, mi sokan vagyunk.
Nem hallgathattam rájuk. Egy kiszáradt kórót közelítettem próbaképen a cserjéhez, reménykedve a menekülésben, a megváltásban. A kóró amint közeledett az ágakhoz, rügyezni kezdett, majd pillanatok alatt odanőtt az egyik ághoz és gyökerezni szándékozott tenyerembe. Megrémülve engedtem el. Az alvó lány rám nyitotta tekintetét.
– Gyere közelebb ... – susogtak a levelek. Az elhagyott kóróm szőlőkacsként tapogatott felém.
– Félek – fogalmazódott meg lelkemben a gondolat.
– Gyere érezz! Oldd fel magányomat! Adjunk esélyt a szerelemnek! – hallottam ismét a cserje felől. Hívása már-már rábírt a közeledésre. Talán ez a megváltás amit keresek. Az ember nem bolyonghat örökké.
Riadt állat indult el belőlem futva, űzve, el a távolság felé, el a szeretni akaró lányoktól, a hínárhajú lány magányától.
Egy teremben ért utol a zene. Körém fonódott megfoghatatlanul, kiszórta lelkemből a fájdalmat, a töréseket. Az a lány dalával felszippantott, a tintafolt megszűnt. Tépelődéseim csíráit porként fújta szét a szerelem. Egyek voltunk időtelen idők óta. A Mindenség szolgánkká szegődött, a Nap érettünk sütött ...

Most hogy elment, látom hiábavaló volt bolyongásom. Nincsen megváltás. Elértem mindent, megéltem a Boldogságot. Utam véget ért.

20.
Csillogó csomagolás világban élünk. Ha nem vagy harsogó nem vesznek rólad tudomást. Hangosabban. Még hangosabban. No még hangosabban ... Most jó, most már süket vagyok.

21.
Megkérdezte miért vagyok szomorú, pedig én egyfolytában féltem és fájtam. Ott voltam mellette és Ő mégis olyan nagyon hiányzott, hogy az kimondhatatlan. Mikor reggel lementem a parkba, megmutogattam volna Neki a harmatos virágokat, de ehelyett csak elbújtam egy zugban, mint a beteg állatok és zokogtam, hogy a virágok még harmatosabbak lettek körülöttem. Minden olyan szép volt, csillogó, magányos és Nélküle értelmetlen, öncélú.
Gyönyörű idő van és nem merek kimenni az utcára –, tele van szerelmespárokkal.

22.
A következő mese nem biztos, hogy igaz. Vannak dolgok mik azért rendeltettek, amiért. Ha ezek ezt nem veszik tudomásul, akkor vagy a tervező hibázott vagy rossz környezetbe kerültünk és elzüllésünk elkerülhetetlen. Ha tudunk, legyünk gonoszak vagy jók. Az emberek úgysem ez alapján ítéltetnek. Elég ha szeretik Istent és bebocsátást nyernek a mennyországba. A gonoszságaik gyónáskor feloldoztatnak, a jósággal Isten nem törődik.

23.
A madárijesztő sokat szomorkodott.
– Itt vagyok esőben, szélben, fagyban, napsütésben és senki sem szeret. Hát tehetek én arról, hogy madárijesztőnek születtem? – és arra gondolt, ha a madarak leszállnának rá, talán akadna egy barátja, akkor lenne ki meghallgatná örömét, bánatát.

– Mit kéne tennem, hogy valaki idejöjjön, odafigyeljen a szavamra, megszeressen? – fűzte tovább a gondolatát. – Talán, ha megszólítanám, idehívnám magamhoz. Dehát úgy félnek, pedig én nem tudnék senkit sem bántani.
Így is történt. Mikor legközelebb arra szállt egy varjú, odaszólt neki:
– Drága varjú ne félj tőlem, nem bántalak. Gyere szállj rám bátran! Pihenjél meg a vállamon.
A varjú csodálkozva nézett a madárijesztőre.
– Bolond ez vagy csak huncutkodik? – azért óvatosan közelebb szállt. A madárijesztőt boldogság töltötte el, büszke volt, hogy társa akadt. Azonmód mesélni kezdte az életét, hogy a kabát, mely most új életre kelve a testét alkotja, azelőtt hány gazdát szolgált, meg hogy csont helyett seprűnyél ad tartást neki és még egy csomó ilyesmit. A varjú nem értette.
– Ez vagy napszúrást kapott vagy huncutkodik. Azért jó ülés esik rajta.
Ekkor egy darázs repült rá a madárijesztő orrára és szegényt megijesztette. El akarta hessenteni, ám ezt a varjú elértette és gyorsan menteni akarván a tollait a levegőbe kapott.
– Tudtam hogy csak huncutkodik! A disznó! – s bosszúból távoztában rápöttyintett a madárijesztő kalapjára.
Azóta a madárijesztő hiába vár a madarakra, azok nem mernek rászállni, pedig a madárijesztőnek tiszta a szíve és őszintén szereti a madarakat.

24/a.
Elment. Búcsúzáskor úgy ölelt (mint aki örökké ölel), hogy mikor menni akartam, akkor sem engedett el. A zenekar zavartan állt. Ez volt a mi magánszámunk. Egy szerelem vége?
Azt mondta lelki bánata volt-van-lesz. Én nem mertem megkérdeni az okát, féltem azt mondja mint múltkor:
M A G Á N Ü GY.
Bizonyos, nem haltam még meg benne.
Gyönyörű volt, szebb mint bármikor, ha lehet ilyet mondanom, hiszen Ő nekem mindig szép volt, a legszebb.

24/b.
Valami szörnyű félelem szállt meg hirtelen, az elmúlás.
Bizonyosan meghaltam benne ... valójában meg sem születtem. A nők csak akkor szeretnek, ha szülnek (minket-nekünk), de akkor sem minden esetben. Ha lejátsszák magukban velünk a szülést, akkor talán szeretnek. Aztán újra felkel a nap és új remények, új férfit hoznak. Úgy hisszük mindig a legméltatlanabbat, azt aki mást szeret, akihez kedvesünk mégis reménytelenül kötődik.
Láncra vagyunk fűzve!

25.
Csoda volt találkozásunk és elválásunk is, így talán reménykedhetem abban a csodában is, hogy még sincs vége.
Hiányzik. Ennyi. Ehhez nem kell jelző.
Nem mentem ki a vonathoz és nem fogom holnap felhívni. És máskor sem. ... ! ... ?
Arról volt szó tegnap, hogy vége.
Mit kell ahhoz tennünk, hogy azok szeressenek akiket mi szeretünk?

Vége

ZENE, ZENE, ZENE

SZOLLÁTH MIHÁLY

Kurt Cobain, Nirvana

Nemzedékek fénylő ikonja volt. Illetve inkább egy korszaké, aminek még ma sincs vége – és talán nem lesz sohasem.

Élettörténete annyira fájdalmas, hogy amikor olvassuk, nem is lehet egyszerre végig menni rajta, mert nehezen visel el az érző olvasó ennyi erőszakot egy kisgyerek, egy fiatal ember életében:

„A kis Cobaint boldog és ingerlékeny, ugyanakkor érzékeny és gondoskodó gyereknek írták le. Tehetségének jelei már egészen korán megmutatkoztak. Hálószobáját rajzstúdiónak alakította, ahol kedvenc rajzfilmszereplőit rajzolta le…

Kurt életére az is nagy hatást gyakorolt, amikor kiskorában látott egy embert, aki éppen öngyilkosságot követett el. Soha nem beszélt róla a szüleinek sem. Félt és bizonytalan lett.

Szülei akkor váltak el, amikor Cobain 9 éves volt. Szülei válása mély hatást tett későbbi életére. Édesanyja szerint, fia személyisége drámaian megváltozott; Cobain visszahúzódott és dacos lett.

Cobain szülei mindketten találtak maguknak új társat a válás után. Édesapja megígérte neki, hogy nem házasodik újra; azonban, miután találkozott Jenny Westebyvel, megtette, ami miatt Cobain megrémült.

Vér szerinti édesanyja elkezdett randevúzni egy olyan emberrel, aki később megverte és eltörte a karját. Wendy [az anya] nem jelentette fel a férfit és el volt kötelezve a kapcsolatban.”

A folytatás itt olvasható: https://hu.wikipedia.org/wiki/Kurt_Cobain

Igazán az a csoda, hogy mindezek után Kurt Cobain képes önállóan megállni a helyét, anyja kirakja, egy szép napon a cuccai egy dobozban várják az ajtó előtt, mehet, amerre lát. Hajléktalan lesz, a Wishkah folyó partján él, az árapály vízszintváltozása többször eláztatja és a víz el is viszi a dolgait… Két barátnővel is van kapcsolata, ezek részint el- részint fenntartják őt. Miközben önmagát keresi, olykor fel is lép, már zenél, mert 14 éves korában nagybátyjától, születésnapi ajándékként kap egy gitárt, és ez elindítja zenei érdeklődését. Voltaképpen középiskolás korától kezdve folyamatosan zenél, énekel és keresi a stabil kapcsolatot az élettel, zenésztársaival és önmaga valójával. Huszonkét-huszonnégy éves korára ismert név lesz az övé és az együttesé: Nirvana. Már európai turnéra mennek 1994 március elején, de itt a drogfüggőség már visszafordíthatatlan, Münchenben kórházba kerül, négy nap múlva Rómában többnapos kómába esik. Hazarepül Seattle-ba, és április 5-én öngyilkos lesz – halálának részletei a mai napig homályosak. (Lehet, hogy csak azért hisszük ezt, hogy ne kelljen elfogadni a legrosszabbat…?)

Április 10-én hamvait abba a folyóba szórták, aminek a partján korábban csövezett…, élt: 1967-1994 között, huszonhét évesen hagyta itt a világot.

*

Tisztában vagyok vele, hogy tiszteletlenül röviden és gyorsan intézem el Kurt Cobain életrajzát, de nagyon nehéz, még közel három évtized múltán is, szembenézni ezzel a fájdalmas történettel – de a Wikipédia nagyban segít, vagy még sokkal inkább Pintér Miklós: Kurt Cobain háborúja c. írása – ha többre kíváncsiak [link alul].

Amellett nagyon visszataszítónak találom, hogy ezekben az évtizedekben, ’94-től ennek a fiatalembernek és együttesének neve legtöbbször csak a droghasználat kapcsán, mint elrettentő példa kerül elő. Nem sokat hallani arról, hogy a környezete, a családja tette őt tönkre, hogy

valójában mindenki tehernek érezte a problémás fiatalt, senki nem vállalt vele közösséget – és ez rálökte őt egy lejtőre, amin nem volt megállás…

Eltörni egy tízéves kisfiú karját? Utcára tenni egy kamaszt nincstelenül?

Mégis, mire számított a világ? És akkor van, aki mindennek tudatában még ma is megítéli őt? …és a hozzá hasonlókat… nem találok szavakat.

Így kell nézni a felvételeket és hallgatni a zenéjét és olvasni a dalszövegeit – aki másképp teszi, az hagyja abba… és menjen… másfelé.

De azzal sem tudok mit kezdeni igazából, aki nem vesz tudomást a háttérről, aki „csak" a zenére kíváncsi, anélkül próbálja meg élvezni, hogy ismerné a szövegek életrajzi vonatkozásait. Szokták mondani egyes kortárs elemzők, hogy csak a mű számít… ó persze, az, hogy most valahol a Csendes-óceán hullámai közt van feloldódva a szerző, az nem…

Olyan ő nekem, mint egy kései, Seattle-ban újjászületett, majd ismét halálba kergetett József Attila.

*

Kurt Cobain
Fotó: Jeff Kravitz/FilmMagic, Inc., In: Rolling Stone,
https://www.rollingstone.com/music/music-news/nirvana-in-utero-reissue-will-include-complete-live-show-88552/

Zenéje korszakhatár: mondják, hogy az X generáció himnusza a Smells Like Teen Spirit – egyértelmű irányváltás a korábbi sikamlós és könnyű/könnyed poptól a grunge, az alternatív rock felé. Szakítás a rock korábbi erőszakosan macho felfogásával, azért, hogy egy érzékeny, meditatív és intim zenei jelenlétet adjon. Kurt Cobain egyike volt a legnagyobbaknak, abban az igen rövid, 5-6 éves időszakban, amíg szupernovaként feltűnt a zene univerzumában, Bob Dylannel, Bob Marleyval, John Coltrane-nel, sőt! Edith Piaffal ragyogott méltó együttállásban…

*

Most a napokban volt egy csodálatos élményem: a fiaméknál vagyok, beszélgetek az unokáimmal, játszunk, bolondozunk, ahogy kell: nagyapó és a kölykök. Kérdezem a legnagyobbtól, aki elmúlt 14 éves és elsős középiskolás nagylány, hogy mit hallgat, mert a fülesek azok ott fityegnek a fülén. Mondja, hogy Nirvanát. Mondom erre, hogy azt én is nagyon szeretem… – hát, ha még el tudnak képzelni csodálkozó arcot…! Mintha egy dinoszaurusz nézett volna be az ablakon! Az én drága kisunokám (majd Réka lesz e cikkben az ideiglenes neve) felfedezte, hogy a triászkori nagyapó tud a Nirvánáról, sőt, szereti is! Na, ebből született az az ötletem, hogy beszélgetek vele Kurt Cobainről, az együtteséről és a

dalairól – neki mit jelent ez a zene, mit szeret benne. Gondolom, érdekes az, hogy a több, mint öt évtizedes különbség mutatkozik-e, és ha igen, hogyan…?

Nagyapó: Te hogy fedezted fel a Nirvanát?

Réka: Ahogy emlékszem még Apáék mutatták meg egyszer kisebb koromban, először a Smells Like Teen Spiritet hallgattam. Ez elég rég volt, de mintha azt ismertem is volna még régebbről. Aztán újból rátaláltam és mostanában ez az egyik fő kedvencem. Aztán találtam jónéhány más számukat is, persze nem az összeset…, és azóta is szeretem őket hallgatni…

N.: A dalszövegeket is ismered?

R.: Párnak igen, de inkább a dallamok, a zene érint meg. Sok refrént tudok már kívülről…

N.: Mit tudsz Kurt Cobain életéről?

R.: Tudom, hogy eléggé szörnyű gyerekkora volt. Egy másik bandából való nővel házasodott össze. Volt egy gyereke is, egy lánya. És aztán nagyon fiatalon öngyilkos lett. A drogok miatt.

N.: Igen, két barátnője is volt, akikkel viszonylag hosszabban is együtt élt, és az egyiktől lett is egy kisbabája…, akit imádott…

R.: …nagyon zűrös élete volt… sokáig csövezett, kirúgták otthonról, miután elváltak a szülei, a nevelőapja rúgta ki… asszem, el is törte a lábát…

N.: …a kezét törte…, igen. Nekem az a különösen tragikus, hogy az édesanyja nem kelt a védelmére. Ez nagyon fájdalmas, amikor erről olvas az ember. Hogy hat rád a zenéje?

R.: …igen a szövegben is, meg a zenében is vannak olyan utalások, amik elég mélyre mennek, rámutatnak az életének ezekre a pontjaira, ahogy nézegetem a szövegeiket…

N.: Nézegeted a youtube-on?

R.: Igen, pár koncertfelvételt láttam.

N.: Persze, a youtube-on sok felvétel van, bár némelyik hangminősége elég gyenge. A korosztályodban ismerik a Nirvanát?

R.: Igen, mostanában mintha felkapták volna többen… de azt nagyon nem bírom, mikor valaki megjelenik Nirvanás, vagy Cobaines pólóban, mert most az a trendi…, de nem tud róluk semmit… ez nagyon gáz, úgy ne vegye fel, hogy nem ismeri…

N.: Nagyon viccesnek találtam, amikor felfedeztük egymás érdeklődését a Nirvana iránt, akkor Te nagyon csodálkoztál ezen, azt hitted, hogy én valami élő kövület vagyok, akinek fogalma sincs kik ezek… [Réka nagyot nevet…]

R.: …igen, elsőre kicsit meglepődtem, tényleg…

N.: …persze az igaz, hogy nem sűrűn fordul elő, hogy két nemzedéknyi különbséggel egy nagypapa meg az unokája ugyanazért a zenéért rajongjon, persze a komolyzenében igen, de a rockban vagy a popban alig van ilyen. A fiatalok az én korosztályom zenéit alig ismerik. Nekem ez arról szól, hogy a Nirvana egyértelműen klasszikussá vált és örök érték lett.

R.: Igen. Nagyon szeretem.

N.: Hát jó is. És mi mást hallgatsz?

R.: Mostanában rákaptam a metálra, meg a hard rockra. Deftones, Radiohead – bár az nem metál. Meg még néhány metálbanda… azokat lehet, hogy nem ismered: Korn, Slipknot…

N.: …a Slipknottól már hallgattam zenét, bár nem áll hozzám igazán közel, azért értékelem…

R.: Nekem most a Nirvana az első. Imádom!

*

Kurt Cobain Courtney-vel, a feleségével és a kislányával, Frances-szel
https://www.mirror.co.uk/3am/celebrity-news/kurt-cobain-remembered-53rd-birthday-21543482

*

DALOK ÉS SZÖVEGEK
Nirvana – Smells Like Tenn Spirit (Official Music Video)
https://www.youtube.com/watch?v=hTWKbfoikeg
*

Load up on guns, bring your friends
It's fun to lose and to pretend
She's over bored and self assured
Oh no, I know a dirty word

Hello, hello, hello, how low?
Hello, hello, hello, how low?
Hello, hello, hello, how low?
Hello, hello, hello!

With the lights out, it's less dangerous
Here we are now, entertain us
I feel stupid and contagious
Here we are now, entertain us
A mulatto
An albino
A mosquito
My libido

I'm worse at what I do best
And for this gift I feel blessed
Our little group has always been
And always will until the end

Hello, hello, hello, how low?
Hello, hello, hello, how low?

Hello, hello, hello, how low?
Hello, hello, hello!

With the lights out, it's less dangerous
Here we are now, entertain us
I feel stupid and contagious
Here we are now, entertain us
A mulatto
An albino
A mosquito
My libido

And I forget just why I taste
Oh yeah, I guess it makes me smile
I found it hard, it's hard to find
Oh well, whatever, never mind

Hello, hello, hello, how low?
Hello, hello, hello, how low?
Hello, hello, hello, how low?
Hello, hello, hello!

With the lights out, it's less dangerous
Here we are now, entertain us
I feel stupid and contagious
Here we are now, entertain us
A mulatto
An albino
A mosquito
My libido

A denial!
A denial!
A denial!
A denial!
A denial!
A denial!
A denial!
A denial!
A denial!
*
Töltsd meg a fegyvered, hozd a barátaid
Jó veszíteni és tettetni
Ő túl unott és magabiztos
Ó, ne, ismerek egy csúnya szót

Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia

Fények nélkül, ez kevésbé veszélyes

Most itt vagyunk, szórakoztass minket
Hülyének és fertőzőnek érzem magam
Most itt vagyunk, szórakoztass minket
Egy félvér
Egy albínó
Egy szúnyog
A libidóm

Abban vagyok a legrosszabb, amit a legjobban csinálok
És ezért az ajándékért áldottnak érzem magam
A mi kis csoportunk mindig létezett
És mindig fog a végig

Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia

Fények nélkül, ez kevésbé veszélyes
Most itt vagyunk, szórakoztass minket
Hülyének és fertőzőnek érzem magam
Most itt vagyunk, szórakoztass minket
Egy félvér
Egy albínó
Egy szúnyog
A libidóm

És elfelejtem, miért kóstolom meg
Ó, igen, asszem ez megmosolyogtat
Szerintem ez nehéz, de nehéz kitalálni
Ó, nos, mindegy, nem számít

Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia, mennyire mély?
Szia, szia, szia

Fények nélkül, ez kevésbé veszélyes
Most itt vagyunk, szórakoztass minket
Hülyének és fertőzőnek érzem magam
Most itt vagyunk, szórakoztass minket
Egy félvér
Egy albínó
Egy szúnyog
A libidóm

Egy tagadás!
Egy tagadás!
Egy tagadás!
Egy tagadás!
Egy tagadás!
Egy tagadás!

Egy tagadás!
Egy tagadás!
Egy tagadás!

(Ford.: Mesi)
https://www.magyar-dalszoveg.hu/lyrics/nirvana-smells-like-teen-spirit-nevermind

*

The Man Who Sold The World (angol szöveg is)
https://www.youtube.com/watch?v=fregObNcHC8

*

Where Did You Sleep Last Night
https://www.youtube.com/watch?v=hEMm7gxBYSc

*

Íme a 21 legjobb Nirvana-dal, In: fülesbagoly,
https://fulesbagoly.blog.hu/2017/02/25/ime_a_21_legjobb_nirvana-dal

*

Nirvana dalszövegek magyarul
http://nirvana.network.hu/blog/nirvana_fan_klub_hirei/dalszovegek-magyarul

*

Nirvana – emlékoldal
https://simply-keira.gportal.hu/gindex.php?pg=28208676

*

ÉLETRAJZ
Kurt Cobain élete és halála, In: wattpad
https://www.wattpad.com/475413478-kurt-cobain-%C3%A9lete-%C3%A9s-hal%C3%A1la-%C3%A9lete-a-nirvana/page/3
Egy igen kitűnő és részletes írás Kurt Cobain életéről:
Pintér Miklós: Kurt Cobain háborúja; In: Grungery
https://grungery.hu/kurt-cobain-haboruja-2/
wikipédia
https://hu.wikipedia.org/wiki/Kurt_Cobain

*

FOTÓK
1. Kurt Cobain
Fotó: Jeff Kravitz/FilmMagic, Inc., In: Rolling Stone,
https://www.rollingstone.com/music/music-news/nirvana-in-utero-reissue-will-include-complete-live-show-88552/
2. Dave Grohl (dob) Kurt Cobain (vokál/gitár) Krist Novoselic (basszus), In: Loudwire
https://loudwire.com/tags/nirvana/
3. Dave Grohl, Kurt Cobain, Krist Novoselic; Last FM;
https://www.last.fm/de/music/Nirvana/+images/0a24700c31975fbc0badd211ef6a9574
4. Kurt Cobain Courtney-vel, a feleségével és a kislányával, Frances-szel
https://www.mirror.co.uk/3am/celebrity-news/kurt-cobain-remembered-53rd-birthday-21543482
5. A Young Street-i híd alatt élt egy darabig a kamasz Kurt Cobain a Whishkah folyó partján (Aberdeen, Washington)
instagram fotó
6. A Whishkah folyó és a Young Street-i híd – alulnézetből…
instagram fotó
7. Egy igen kitűnő és részletes írás Kurt Cobain életéről:
Pintér Miklós: Kurt Cobain háborúja; In: Grungery
https://grungery.hu/kurt-cobain-haboruja-2/

VERASZTÓ ANTAL

Váróterem a világ

Örsének, persze hogy neki

Látomások pedig vannak!

Hogy is mondják mifelénk, itt az Alföldön? Apja oldalán bátrabb szívvel megy a gyerek éjszaka az erdőben. Én nagyon szeretem, az erdőket az erdőkben csodák történnek. Honnan tudom ezt? Amikor felkavart lombok friss illatát hozza felém a hajnali szellő, egészen biztos, vagyok benne, hogy Angyalok fésülik az erdőt valahol. Legutóbb a régmúltamból visszaérkezett erdei történés felett, elmerengve keringett az emlékezet. Pedig minden így történt, ahogy megvagyon írva; valahol eldöntetett, hogy találkoznom kell vele... Így aztán a tavaszi mezőn együtt haladtunk tovább a párától ködlő erdő felé, de csak a levegőn keresztül éreztük egymást.

Mikor az erdő széléhez értünk rám pillantott azután, mint egy árnyék eltűnt a fák között. Azóta írok meséket, melyeket nem csak jó gyermekek olvashatnak, hanem olyanok is, akik a meséktől akarnak jók, lenni. Az én meséimben nincsenek vadlibát termő fák sem gonosz szellemek.

Az általam járt erdőkben lakik az a különleges csend is, melynek hatására az erdőt járó megáll, és gondolatai elszakadnak a földtől. A szépség légkörében a leszálló nap fényglóriákat von a fák koronája köré, s a bokrok közül szürke mókus képében lopakodik elő a homály. Az erdei csapásokon tett sétától magam is felfrissülök, lélekben megtisztulok, és kissé el is szomorodom. A füvek zöld szőnyegén, az emlékek koptatta foltokat keresem. Mert hiszek abban, hogy mióta világ a világ, egyszer mindenüvé odaállt az ember. Talán azért hiszek abban is, hogy…

Az álmok nem öregszenek!

Miért mondanám, ha nem így történt volna? Tudom milyen egy kísértet, bizonygatta az öreg hölgy, már hatszáz évvel korábban is láttam egyet. Nem nyúlgatyájú embereknek való látvány volt, abban biztosak lehetnek. Az ilyenek úgy elfutottak volna mintha agárzsírral kenték volna be a csizmájuk talpát. Persze, hogy éjjel történt. Egy őszi éjjelen, mikor már a fiastyúk is kezdte szétszalajtani a csibéit, szóval éjfél felé lehetett az idő, hanem utána.

A Holddal a háta mögött jött felém a fekete árny, talán egy lány. A temető kapujában álltam, amikor láttam felém közeledni. Szembejött velem. Első gondolatom az volt, rejtőznöm kellene előle, de meglátott, és szinte belém mélyesztette a tekintetét. Ez volt az a riasztó álomkép, melynek hatására hirtelen felriadtam. Amikor kezdtem magamhoz térni úgy éreztem minden fáj körülöttem. Jobb híján azzal igyekeztem vigasztalni magamat, hogy amíg álmodunk, addig élünk.

Mondják, az előérzeteknek és álomlátásoknak, a legtöbb embernél megvan a maguk hitele. Annak ellenére, hogy a csalóka hűvös tavaszi reggel megborzongatott az álomkép csak megerősítette bennem az érzést, hogy igenis létezik egy természetfeletti világ. Már serdülő koromban is foglalkoztatott ez a kérdés sokat gondolkodtam azon, hogy a minket körülvevő égi semmiben nem a világ vége lakozik, hanem valami folytatódik, csak beleveszik szemünk elől a láthatatlanságba a megismerhetetlenségbe.

Nagy utakról is álmodtam

Ma is Istennek napja van! Az álmok és az emlékek nem öregszenek. Legalább is ezt képzelem apám csendes házának kertjében a sűrű fűben heverészve ahol kék gyűszűvirágok bólogatnak körülöttem. Mindig szerettem volna a világ valamelyik pontján egy

kerthelyiségben, ülni. Magányosan. Valami addig még meg nem történt eseményre várva. Valami szíven érintő pillanatra, amit csodának is szokás nevezni. Mert nem az idő múlik el, hanem mi benne. És az sem lenne utolsó dolog, ha a színhely választana ki engem, lehetnék, mondjuk tengerparti városban, a menü pedig saláta és rák ördögmártással, az lenne a jó! Meg egy szellő finomságú érintésű kéz a kezemben. Az emlékekről aztán pasztellszínű képeket lehetne festeni, ahogy ott várakozom, az árnyékkal terített asztal mellett, nem tudom, hol és kit keressek. Igen abban a kerthelyiségben, ami pontosan olyan, mint amit ébren elképzeltem. Hogyan találtam rá? Egy sikátorszerű szűk utácska szinte kézen fogva vezetett ide, erre a helyre amelyet, valami ősi földi, vagy földöntúli harmónia sugároz körül.

Vágytam rá, hogy itt legyek. Várakozás közben az alábbi sorok jutnak eszembe *„Nincs Múlt s Jövő - Jelen van/ míg élsz, mindig veled van.”* Előbb a cédrusfák lehelete érkezik meg, majd a lány hajából rebbenő keleti illatok. Késő nyár van és szombat. Szeme titokzatos fényekkel telik meg mikor régi dalok vágyat idéző hangján súgja: az én nevem, Tárja. A poharak csengő kacagása a kócos lombú fákig hallik. Forró kenyérlepény, bárányсült, bor, a hegyekből hozott gyengén pezsgő forrásvíz cseppek gyöngyszemei a poharakon. Mondják, eben a városban gyorsan leszáll az éj, mert a szelíd álmok ide járnak pihenni. Lassan úsznak emlékezésem hajói a szirt felé, s ahogy elém tárul az ősi táj, a költővel együtt kiáltom: nincs halál! De én e pillantásnyi emléktől a mindenségbe hallgatózom. Vajon megáll-e a tengerparton, ha eszébe jut, hogy újra szeptember van, s szombat. Különös szépsége is akkor jut el igazán tudatomig, amikor ajkának langyos titkát megosztja velem.

Még soha nem álmodtam ilyen szépet! De hát én nem álom vagyok - mondja Tárja, - az álom az, amit a harangvirágokról meséltél nekem. Majd a szelíd csillagok alatt besétált az előtte álló időbe, s én nem tudtam, hová menjek utána.

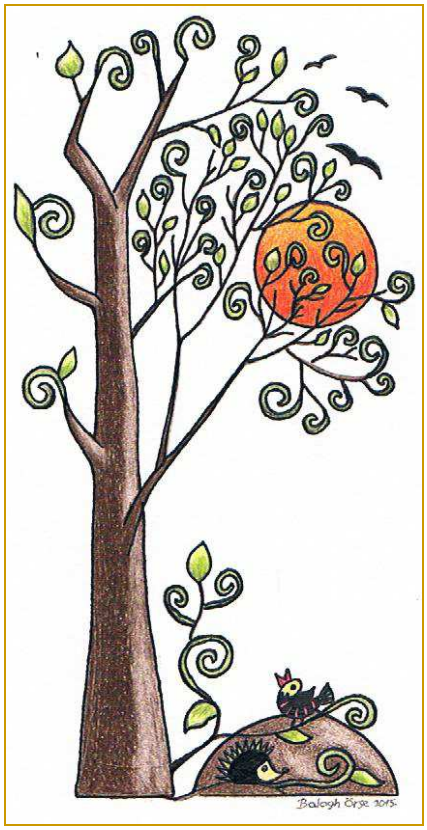

BALOGH ÖRSE: ***Mesefa***, 13,5x25,3 cm, pasztell

†VERRASZTÓ GÁBOR

(1964-2022)

Félperces novellák

Letértünk az erdei útra. A sűrű éjszakában még a madarak sem mertek megszólalni.
A keskeny ösvény hamarosan egy bozótosba torkollott. Leállítottam a motort, lekapcsoltam a fényszórót.
–Valami nagyon hiányzik innen – mondta barátom rosszallóan.
–Gondolom egy női hulla.
–Az. Nem baj. Várunk egy kicsit.

*

–József Attila!– mondja egy ingerült férfihang a recsegő telefonba.
Görcsösen szorítom a kagylót, de nem szólok bele. Évszázadnyi döbbent csend következik.
–József Attila…Kórház! –töri meg ismét a férfihang kellemetlenül a hallgatást.
–Kivel szeretne beszélni, beteggel vagy ápolóval?

*

Egy makulátlan öltönyű úr tapogatja a zsebeit a belvárosi parkolóban. Kulcsait keresi, amit valószínűleg kocsijában felejtett. A közeli építkezésről segíti ki egy munkás csavarhúzóval. Kifeszíti a pillangóablakot, a slusszkulcs szerencsére a zárban lifeg.
–Hálásan köszönöm! –dobja vissza a célszerszámot a ritka szövésű drótkerítésen.
–Viszlát, holnap! – biccent oda vidáman a sarkon posztoló rendőrnek.
Indít és hazaérve felesége furcsa fintorral fogadja. Aznap busszal ment dolgozni.

*

Mintha csak leszaladt volna édesanyám a közértbe tegnap, ennyi tizenkilenc esztendő, néhány fájdalmas emlék csupán, néhány rovátka a falon.
Gyertyát gyújtok, oldalán lecsorog a sárga, olvadt viasz, a hegyes tűznyelv az égre kapaszkodik, és ezen az áprilisi napon csillagként ragyog odafenn, amíg az emlékezés lángja ki nem alszik csendesen.

*

VERRASZTÓ GÁBOR. *Szétszabdalt fényképek* c. kötetéből, Bp. 2005. Napkút Kiadó

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Az utolsó trombitaszó

Minden magnak a saját
Teste, csak a puszta írmag.
Más-más alakban ugyanaz,
Te vagy föld és menny és pokol.

Kik ittak a kősziklából?
Múlt lesz világmagyarázat.
Jaj, fekete álmot láttál,
Isten szántóföldje égett.

Egy belső ember vigyáz rád,
Önnön ábrázatod hordja.
Léte tisztán nyersfordítás,
Lelke kitépett harangnyelv.

Summa

Ennyi volt: vakmadár-röpte,
Isten kihajolt az égből.
Kívül harc, belül félelem,
Egyetlen út, lassú idő.

Megtörténik a pillanat,
Hideg és vörös gömb: a Nap.
A hierachia csődje
Ha csonkoltat és csókoltat.

A gyónás mint szövet,
Nem adja magát a szöveg.
Két jó sorért egy halál sok,
Közbenjáróra nincs szükség.

HOGYA GYÖRGY

Az olvasásról

„Az embernek lehet sikere könyvek nélkül, meggazdagodhat könyvek nélkül, de nem láthatja Istent, nem élhet igazán jelenünkben, mely a múlttól terhelt, és méhében hordozza a jövendőt, ha emberi fajtánk csodálatos naplóit nem ismeri.”

J. C. Powys

Kezemet lassan magam elé nyújtom és ráfektetem az asztal lapjára. A sok költözködéstől kopott éjjelilámpám fénye erősen kirajzolja a kézfejemen dudorodó, sajátos mintájú ereket.

Három, többé-kevésbé párhuzamosan futó eret látok, amint a csuklótól a kis- és a gyűrűsujj, a gyűrűs- és a középső ujj, valamint a középső- és a mutatóujj közötti semmi felé igyekszik, ám közvetlenül az ujjtövek bütykei alatt ezek az erek egy cikkcakkos vonal mentén találkoznak. Itt van vége a rendszernek, innen már visszafelé áramoltatják a véremet. Az ujjak hajszálereivel táplálva szedődnek össze és indulnak „vissza” a könyökhajlat felé. Újra és újra. Amíg a szívem dobog.

Lehetséges, hogy az iskolai biológiaórán tanultunk ezekről az erekről, de ma már semmire sem emlékszem. Sőt, ha valaki pusztán felebaráti figyelmességből fel akarna világosítani arról, hogy a vérellátást az *arteria radialis* és az *arteria ulnaris* kettős hurka biztosítja, értetlenül és szégyenkezve néznék rá, mint aki sohasem hallott ilyesmiről.

Az éjszakai csendben, a lámpa fénykörén túl Erebosz és Nüx sötétsége uralkodik, ám a könyvespolc egy részét éri annyi fény, hogy elolvassam a könyvek megbélyegzett gerincén hivalkodó neveket és címeket. Számtalanszor megszámoltam, hány polcom van, és általában pontosan tudom, melyik könyvemet hol keressem. Most talán száz-százötven szerzővel szemezgetek. Meglehetősen vegyes társaság rajzolódik ki a fényben. „Az élet kódja” és Huntington civilizációk összecsapásáról szóló könyve között egy fekete gerinc sejlik. Nehezen olvasom ki az apró betűs szöveget: Az irodalom szíve. Még halványabb betűkkel: Régi kínai esztétikák. 1984-ben adták ki, nem sokkal ezután vehettem. Tehát még a múlt században.

Kezembe veszem.

A kétszáztizennyolcadik oldalnál nyílik ki, és ott ceruzával aláhúzott szöveg jelzi régi, rossz szokásomat: amit fontosnak tartok, aláhúzom. *„Csak ha képesek vagyunk átfogóan megérteni a bőr alatt húzódó erek rendszerét, csak akkor tudjuk az irodalmi mű részeit olyan magától értetődő harmóniában egyesíteni, mint ahogy az enyv tapad a fára, vagy ahogy a kő magába öleli a jádét”* – írja egy Liu Hszie nevezetű író.

Úgy sejlik, hosszú éjszakám lesz.

Liu Hszie az ötszázas évek elején élt, és a Hsziao Tung trónörökössel való barátságának köszönhetően lehetősége nyílt arra, hogy annak harmincezer kötetes könyvtárát látogassa és az ott talált írásokban kedvére lapozgasson. Nem tisztázott, Liu Hszie hány száz, vagy hány ezer iratot olvasott el a fejedelmi könyvtárban, míg nyilatkozatát az irodalmi mű harmóniájáról megfogalmazta, de feltehetően nem az iratok száma, mint inkább minősége ragadtatta őt ilyesmire. (Megjegyzem, találtam utalást arra, hogy az ezernégyszázas években Jung-lo császár könyvtára, amelyet több mint kétezer tudós állított össze, tizenegyezer kötetre rúgott, és állítólag ennél nagyobb enciklopédiáról nem tudnak a történészek. Nem áll módomban ezeket az adatokat, állításokat ellenőrizni, így fogadjuk el, hogy Hsziao Tung könyvtárában harmincezer kötet sorakozott.)

Liu Hszie az olvasásról, az írott mű értelmezéséről üzen nekem, csak éppen nem tudom, jól értem-e Liu Hsziet? Liu Hszie az olvasó-író, aki naponta olvas és olvasmányélményeiből építkezve ír, azt várja az olvasótól, aki csak alkalomszerűen, és semmiképp sem a hozzá hasonló gyakorisággal olvas, hogy hasonlóképp értékeljen egy adott művet, mint ő?

Tegyük fel, hogy Liu Hszie nem vallásos, nem szakmai és nem elvont filozófiai könyvekről beszél, hanem „egyszerűen" irodalomi művekről! Tegyük fel továbbá, hogy Liu Hszie a mindenkori középosztállyal szemben fogalmazta meg elvárását, vagyis azzal a középosztállyal szemben, amelyet jóval később Szerb Antal a „szophroszüné" osztályának nevezett, és az ember kollektív tudatosságának a lélegzetvételeként jellemzett. Tehát a társadalomnak azt a rétegét célozza, amely felismerte, hogy irodalmi kánonokra szükség van, és szocializációjának eredményeként, olykor fenntartásokkal is, el tudja dönteni, mit értékel az irodalomban. Ki meri mondani, mit szeret olvasni, mit tart jónak és mindezt akkor is, ha véleménye esetleg nem egyezik a hatalom vagy a hatalom kitüntetettjeinek véleményével. Azokra gondolhatott, akik „egymás folytatásai, egyetlen lélekáram részei", s elszántak „eszmélést keresni az élet bozótos Robinson szigetén" (Babits).

Liu Hszie egy harmincezer kötetes könyvtárral a háta mögött bevallja, hogy sok hasznát vette az írásoknak. Ilyesmiket ír: „*Szétvágtam tehát az izmokat is, szétválasztottam az ereket is, mindig csak arra törekedve, hogy megtaláljam a mélyebb igazságot…, azt hiszem sikerült közel kerülnöm a teljességhez."* Mindez természetesen szimbolikusan értendő, miként azok a kijelentései, amelyekben arról ír, hogy a „levelek segítségével kívánja megtalálni a gyökeret", és „az áradásból megérteni a forrást". Mert mi mást jelenthet az izmok szétvágása, az erek szétválasztása, ha nem az olvasott mű elemzését, a „hasznos", továbbfejleszthető gondolatok megkeresését, továbbgondolását és újszerű értelmezését?

Megpróbálom megérteni a helyzetét. Ő az irodalom szívét keresi, amely a tartalmat jelenti és kerülni kívánja a faragott sárkányokat, amelyek üresen lebegnek a levegőben. Óvja az olvasót a könnyű, nem sokat jelentő írásoktól, amelyek nemcsak a hatodik században fenyegettek ellaposodással, ürességgel, hanem napjainkban is. Amikor a továbbiakban azt írja, *„aki nem vág bele a göcsörtös gyökérbe, az sohasem tudhatja meg, elég éles-e ehhez a szerszáma…, aki pedig nem igyekszik megérteni az irodalmi szépség rejtelmeit, az sohasem tudja eldönteni, van-e hozzá elég tehetsége"* – akkor egyre nyilvánvalóbban fogalmazza meg az olvasóval szembeni elvárását. Felül kell emelkedni a spengleri „örök ember" (jó értelemben vett ősparaszt) bizalmatlanságán, óvatoskodásán, ki kell próbálnia a szerszáma élességét!

Ennél a gondolatnál már magára hagyom Liu Hsziet. Leteszem a könyvet. A hajnali csendben, az éjjelilámpa fényénél, írás közben az olvasásról elmélkedem, és olvasás közben az írás kérdéseit feszegetem. Az olvasás szükségességét felesleges bizonyítgatni. Minél többet, változatosabbat és tartalmasabbat. Liu Hszie kijelentése, kijelentésének bátorsága ma már valahogy így hangozhatna: ha rendelkezünk az olvasottság és az egyre népszerűbb „tudomány" kellő alapjaival, csak akkor vagyunk képesek megérteni az irodalmi művek üzeneteit. Ha már a bőr alatt húzódó erek rendszerénél tartunk, meglehetősen bátor kijelentés és elvárás az olvasóval szemben, hogy ennek működésével, titkaival tisztában legyen, mikor majd´ tizenhat évszázaddal később is lehetetlen elvárás az olvasókkal szemben, hogy leírják a véredényeik szerkezetét, összetételét. Sőt, tovább megyek: ugyan mit kezdene a mai olvasó a tudomány génekről és az „élet határán" tevékenykedő szubatomi részecskék viselkedéséről szóló népszerűsítő cikkeivel, amelyek éppoly nehezen értelmezhetőknek tűnnek a mai ember számára, mint a Liu Hszie által kortársai felé megfogalmazott elvárás a bőr alatt húzódó erek rendszeréről?

Elmosódni látszódnak az irodalom és a tudományos irodalom határai?

Ugyan ki várhatja el minden olvasótól, hogy tökéletesen ismerje saját testét, saját sejtjeit, a sejtekben rejlő sejtmagot és az organellumok ezreit, mikor mindez még a tudósok számára

is részben ismeretlen rendszer? Nyilván nem ez a Liu Hszie-i olvasás célja, s az elvárás lehetetlenségével ő maga is tisztában volt.

Valami másra gondolhatott, amikor a harmóniáról beszélt, az írás harmóniájáról, a gondolkodás harmóniájáról, a megértés harmóniájáról, azokról a „spekulatívnak" nevezett felismerésekről, ráérzésekről, amelyek végigkísérik fajunk szellemtörténelmét. Olyasmit sugall, hogy aki saját maga szellemiségének fejlesztése közben „csak" olvas, az félmunkát végez. Csak a faragott sárkányokat láthatja: az ürességet; olvasata visszhang nélkül marad. Az olvasónak előbb fel kell töltődnie tartalommal. Sokrétű, az elmét fejlesztő írások alapos értelmezésének járóbotjával vergődhet át az idézetek, kölcsönvett gondolatok bizonytalan, megkérdőjelezhető szerkezetének, rendszerének ingoványából, csak így szerezhet kellő magabiztosságot, jártasságot az adott témában. Természetes kíváncsisága által vezérelve kell új és újabb csapásokat bejárnia, s miután olvasmányait összehangolja mindazzal, amit olvasott, s ütközteti mindazzal, amit olvasott, felkészültnek érezheti magát arra, hogy: ÍRJON!

Az ilyen olvasó, aki tehát megélt és olvasás útján szerzett élményeit, tudását fogalmazza meg önmaga számára, valóban próbára teheti saját elméjét, saját szerszámát. Jól teszi, ha nem hallgat azokra, akik fásultan legyintenek, mondván, környezetünk nem ismerhető meg, és ha igen, akkor sem tudunk változtatni rajta, s minden kilátástalan. Az az olvasó, aki ír is, fokozatosan jön majd rá, miképp értékelendők azok az írók, akiket addig olvasott, s lassan megszerzi azt a tudást, kialakíthatja azt a gondolatrendszert, melynek segítségével nemcsak olvasás közben képes az adott műről ítéletet mondani, hanem komoly élethelyzetekben is képes lehet helytállni.

Érthető, hogy egyeseket eltántorít a rendszeres kötöttség: az írással kibővített olvasás csak újabb időt és energiát igényel, és a helyzet bizony majdnem olyan, mint amikor valaki rendszeres sportolás nélkül szeretne az élsportolóhoz hasonlítani. Az olvasásához és az íráshoz is gyakorlás kell.

Amikor tehát Liu Hszie azt írja, saját izmaidat, saját ereidet kell szétfeszítened, akkor arra ösztökél, hogy önmagunkban keressük a választ! Nem a közlés vágya kell, hogy hajtson, hanem a megértésé. Az olvasás-tanulás-írás folyamatában anélkül kell megmerülnünk, hogy igényt tartanánk, a „hozzászólásra". Ez a hallgatás iskolája is egyben: ember, magadnak írj!

Írni kell tehát! Naplót, esszét, elbeszélést vagy akár csak széljegyzeteket. Mint Dávila.

Várhatóan a rövid írások kora jön, az olcsó tudás kora, a gyorsan-okossá-válni-akarók kora. Talán, ha nem írok, mit sem ér, ha olvasok? Teheti szóvá felháborodottan valaki. Dehogynem. Ám, akik nem „szenvedik meg" saját egysorosaikat, egyperceseiket, nem fogják kellően érteni és értékelni a másokét sem. Milliónyi kötetből ugyanolyan nehéz „gazdálkodni", mint harmincezer kötetből, vagy akár csak háromszázból. (Egy kortárs író jelentette ki: „Az íráshoz brutális (sic!) mértékű olvasottság kell. Olyan háromszáz könyv biztosan." Bevallom, nem tudom, melyik háromszázra gondolhatott.)

Egyesek úgy vélik, az önmaguk által kiragadott velős mondások adják meg, tükrözik személyiségüket, amelynek próbáját soha nem ejtette meg senki, legfeljebb tetováláskénti virítanak valahol a testükön. Íme, az ember, ott áll a strandon, gyakorlatilag meztelenül s bőrébe vésve saját logója ordítja, hogy ki is ő! Egy egysoros könyv, amelyben benne van minden, amit meg tudott fogalmazni önmagáról és esetleg másvalakihez fűződő viszonyáról. A szemlélő egy pillanat alatt felfedezheti az „alkotó" és környezete lényegre ható alapmintáját, „emberi

fajtánk csodálatos naplóját". Itt aztán nem nehéz felfedezni a faculté maîtresse-t, a legjellemzőbb vonást. (Nem véletlenül írta Dávila: „Miközben a modern gép napról napra bonyolultabb, a modern ember napról napra kezdetlegesebb.") Ők az irodalom igazi halottai. A rövid, kölcsönvett igazságok, mondások felhasználói. Úgy merülnek feledésbe, hogy még önmagukat sem értették meg. A világhálón mindennap olvasható és kölcsönvehető

gondolatokkal egyszerűen megszüntették, felszámolták a magányos alkotószobák termékenységét, és „kifejlesztették” a modern ember szellemi terméketlenségét. Számukra ismeretlen az olvasás és írás Liu Hszie-i öröme, és hol meg nem értve, hol azt félreértelmezve állnak az intrinzikusan nyitott művészettel szemben.

Tehát olvasnia és írnia is kell annak, aki elkötelezettje kíván lenni az irodalomnak! És ez nemcsak az olvasásra és az írásra vonatkozik; az így elsajátított tudás az életre is tanít. Az így elsajátított stílus átjárja és fegyelmezi gondolkodásunkat és viselkedésünket. Sőt mi több, könnyebben eljutunk Liu Hszietől Tacitusig is: „A mesterségesen, erőltetve csinált mondatban mindig meglátszanak az erek és a csontok.” Tudni ereinkről, ám úgy írni róluk, hogy ne kidagadó árnyaikat lássuk, nos, talán itt kezdődik az írás művészete.

Már hajnalodik.

Kezemet lassan magam elé nyújtom és ráfektetem az asztal lapjára. Az ujjaim lassan sorban emelkednek, aztán előbb a kisujj koppan halkan az asztalon, aztán a gyűrűsujj, majd a középsőujj és végül a mutatóujj.

a s d f

Fotó: **FŰZY-MOLNÁR ZOLTÁN**

KOLUMBÁN JENŐ

Elmentél

Nézlek ahogy lépdelsz,
nem mozdulok utánad.
Bénán, leejtett kézzel
csak bámulom a hátad.

Nincs szavam, nem kiáltok,
hogy állj meg, és maradj.
Megcsikorduló foggal állok
szemem kiszáradt patak.

Kezem búcsúzni mozdul,
bohóckodva nevetve integet,
a busz a sarkon befordul,
és én sírok mint egy kisgyerek.

Hiába ének

Verseket fűztem
szép lánccá nyakadba,
de te letépted
itt hagytál magamra.

Díszítettelek téged
ékes szavakkal,
de te mind eldobtad
mit adtam, haraggal.

Nincsen több kincsem
mindent neked adtam,
üres lett a lelkem
magányos maradtam.

Homályosult szemmel
tekintünk egymásra,
nincsenek vágyaink
ezért lettünk árva.

Csillag, nélkülem vagy

Leköpött csillag
búsulva ballag.
Én nem tudom
mikor láthatom
fényes szemmel,
(mint egy ember)
hogy a tejúton
a néma Isten
jön,hogy életem
művére tekintsen.
Figyelném. Fitymálva
biggyeszti ajkát,legyint...,
és magamra hagy
újra,megint.
Kit érdekel a
neve nincs fájdalom?
Ki lát át gonoszul
vigyorgó álmokon?
Leköpött csillag.
Nélkülem vagy.

Voltál

Voltál nekem édes ígéret,
egy kifizethetetlen számla,
talányos kívánás kísérlet,
és szívemben dobbanó lárma.

Voltál nekem majdnem a minden,
(azt hittem hogy révbe értem én)
hagytam szemed belém tekintsen.
Olyan volt, mint egy rossz lányregény.

Te csak néztél, semmit nem láttál.
Nem fejtetted meg a titkokat.
Mindig csak magadra találtál,
amikor kerested vágyadat.

VERASZTÓ A. KÁROLY: ***Erdőtündér***, 21x29,7 cm grafika

KOVÁCS LÁSZLÓ (Kovycs)

Nem születik senki bányásznak

Nem születik senki mindjárt bányásznak
lassan lesz rabja ember a bányának
kénes levegő mérgezi szívét, tüdejét
a szénpor átjárja bőrét és az ő lelkét.
A széncsata mély árkokat rajzol a homlokon
eltávozott pajtások emléke ott van ráncokon
ha lélek elég kérges, nem mutat érzelmet
könnyeket csak a Bányászhimnusz hangja nyitja meg
némán lefolyva arcán, időmart bányászbarázdán
özvegyek, gyerekek könnye, kik maradtak akkor árván.
A búcsúfokos, mit távozáskor kapott
az maradt csak, - érte egy életet adott.
Szomorúan gondol a dicső múltra
nem bánja már, hogy rálépett erre az útra
bányász lett, harcolt, örült, szenvedett
volt csata, mit megnyert, volt, amit elvesztett.
Büszkén köszöni akkor is; Jó szerencsét!
– amikor Szent Borbála fogadja az ő lelkét –
Nem marad más utána, csak fokosa, fejfája
véget ért, befejezett élete novellája.
A függöny legördül vége lett az előadásnak.
Ék és kalapács jelzi a hantját az utókorának.
Bányász vagyok, büszkén hirdette a világnak
pedig ő sem született mindjárt bányásznak.

2016. Oroszlány

EGERVÁRI JÓZSEF

És csak szólt a zene

Ménye Gusztáv állt a Nyugati pályaudvar órája alatt, úgy érezte, boldog, még a szőrszálak is ágaskodtak karján, kirázta a jóleső hideg ettől a gondolattól, a boldogság szinte kézzelfoghatóan megölelte, magához szorította, láthatatlan, ám nagyon is valóságosnak tűnő csókokkal halmozta el. Hatvan éve nem érzett ilyet, tán akkor utoljára, amikor ötévesen megkapta az áhított kisvasutat; ott körözött a feldíszített fenyőfa alatt, melyen a szaloncukrok és csokoládédíszek között világítottak a színes izzók, Jézuska is ott ült a kezelőpanel előtt; ötévesen, amennyire meg tudta állapítani, mégiscsak van Isten, tehát az ima, a könyörgés hasznos.

Nem múlt el úgy egyetlen nap sem, hogy este, lefekvés előtt ne ivott volna meg felesége egy csésze citromfű teát, fő a nyugalom; utána ledobta a bordó kispárnát az ágy elé, rátérdelt, összekulcsolta kezét, imádkozott, többnyire halkan, épp csak suttogva a szavakat – akár egy kolibri szárnycsattogása, mely halk, finom zizegés –, hogy ne ébressze fel alvó férjét. Alvó férje persze nem aludt, sokszor hallgatta mozdulatlan az imákat, néha el is szégyellte magát, mintha megleste, kihallgatta volna felesége titkait. Az asszony olyankor úgy érezte, Isten ott ül az ágya szélén, simogatja a fejét, a megváltás előkészítve, penitencia leróva. Jó embernek hitte magát, aki tökéletesen érti a világot, ismeri saját erényeit és belátja saját korlátait; így csak szép és kiegyensúlyozott lehet az élet, szélsőségektől mentes, semmi izgalom, semmi kilengés, semmi meggondolatlan cselekedet.

Állt a Nyugati pályaudvar bejáratánál, „Hé, te, aki az utcán újságot árulsz...”; szólt az LGT-dal. Nem értette boldogságának okát, csak élvezte a rég elfeledett érzést, mely váratlanul meglepte, akár az első könnyű hó, belepte és eltakarta, elrejtette minden fájdalmát, semmi sem látszódott, csak a mosoly.

A Halál megvetően végigmérte, kezében egy Blikket tartott; igénytelenség, állapította meg Ménye Gusztáv; a Halál befalta hamburgeréből az utolsó falatot.

– Mehetünk – intett valószerűtlenül vékony ujjaival.

– Menjünk.

– Akkor mozdulj.

– Vigyél.

A Halál felhorkant, ekkora pimaszsággal már rég találkozott, elkerekedett szemekkel nézett az idősödő férfire, aki csak állt ott némán, különös mosoly húzta meg ajkát. Semmi félelem sem látszódott rajta, pedig illene rettegni, amikor vége mindennek.

– Pimasz vagy. De akkor sem menekülsz.

– Úgy tűnik, hogy menekülök?

A Halál elgondolkodva nézett a férfi szemébe, megemelte kezét, felé nyúlt, de mintha egy láthatatlan fal lenne előtte, nem érte el. Nem értette. Ilyen még soha nem fordult elő, ő az úr, a végső hatalom, az elodázhatatlan beteljesülés; nem packázhat vele egy halandó. Ismét megpróbálta megragadni, dühösen, erővel, isteni akarattal, de nem bírt vele; szólt a zene, „neked írom a dalt, neked énekelem”; a férfi csak ácsorgott és mosolygott, élvezte a zenét, semmi más nem érdekelte. A Halál összeszűkült szemmel bámulta.

– Visszajövök érted. Hamarosan.

– Azt teszel, amit akarsz. Nem szaladok el.

A Halál bólintott. Tudta, mindennek oka van. Vagy nincs. Egy halandó élete semmit sem számít az isteni játékban, melynek igazi okát, jelentőségét, végkimenetelét senki sem ismerte még ő sem. Ebbe a játékba minden belefér. Minden.

Ménye Gusztáv mosolygott. És visszagondolt életére, mely csak egy szürke színekkel megfestett festményre hasonlított, kispolgárilag korrekt elvárásokkal és megfelelésekkel. Szólt a zene, „neked is írok egy dalt”; érezte a tavasz illatát, élvezte a koszos ablaktáblákon áttáncoló fényeit, és abban a pillanatban azt akarta, hogy álljon meg az idő.

KETYKÓ ISTVÁN

Útszéli kövön

A sebek
gyógyíthatatlan fájdalmát
már mind átéltem -
térdet s fejet
nem hajtok
könnyű kalandok előtt -
jólesne megpihenni már
egy útszéli kövön
s hallgatni
a sok ismerőst ,
ahogy hangosan rámköszön...

Hetedik év

Megértük hát együtt ezt a bűvös számot is-
mondják, hogy a házasság hetedik éve
a legkritikusabb...
Eloldom az emlékezés lovait,
hadd vágtassanak szabadon;
leveszem az égre szegzett szivárványt is
és odateszem szerelmünk asztalára.
Mert nincs ünnep fény és színek nélkül –
ha ezt az évet kibírjuk
és egymás mellett talál
a szilveszteri Himnusz pergő dobszava
nem kell félnünk;
szirmait bontja kertünkben a sok virág
kinyílik szerelmünk is
– összecsukódott lila kehely –
óvjuk hát az évek ajándék-perceit,
mit a sors ad és adhat a jövőben is,
csak észre kell vennünk
a hangyák szorgos munkáját
és a méhek mézpor húzta útjait;
el kell csodálkoznunk egy letaposott fűszál
talpraállásán
és meg kell békülnünk azzal is,
hogy a szél
lassan homokkal fedi el
lábunk nyomát...

KOTASZEK HEDVIG

Homályzöldben

Izzik a kéken úszó csillagok
képe szívem felett, arcomon.
Hőben ringó félhomály
ölel karjaim szorításában:
náthásan csókoló szemeim
megtörnek a bujdokló fényben,
mely utadat, mint hűségem
tiszta fénye záporozza.
Mondd kedves:
jegenyék szorító hűvös
arcára, ha hajtom magam,
mondd láttál-e már?
..akkor
térdig süppedő hóban
jártam szívem nyarának
emlékeiben
Láttál születni anyám arca előtt,
amint kínokat osztottam
apró ujjaimmal?
Látod, így osztod most rám
zengő húrokat tépő ujjaddal
hűvös áramát halálodnak.

Tudod, mohos kesergés
szikrázza múló percekként
pazarló pontjait létünknek.

Öleljük hát semmivé
foszló perceit az árnynak,
mely szívünkbe oly régóta
idegen világot rejtett,
mélyen fekvő homlokunk
fehérvilágos rejtjelébe.
Hozzáérjek, hűvös homlokodba
rejtett gondok zugának
mélységeihez, ujjammal?
Ó ne, hisz
lecsókolod rózsaszín körmöm
félhomályából a holdat is.

Ezentúl hát sötétben leszünk.

KOTASZEK HEDVIG: ***Szerelem*** elektrografika

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

Költészet

Szonett-koszorú
(részlet)

XII.

Vad, darabos szavaid lenyesed, türelem szigeted lesz
hol követed napodat; csakugyan magasan csavarog ma;
nagy feladat köveit viseled s nehezen cipeled fel.

Sok kalapos kritikus szimatol, dühödet lenyeled – nem
baj; kidobod: tipikus matador – szavakon lovagol, ha
lel valamit; megakad, lehajol, tapogat s – csomagol. Ma
sem szereted – tudatuk monoton s beteges tehenet fej...

...nem tagadom: valahogy konokul kaparok, nehezen megy
s nagy köröket szaladok, kutatok, hazudok s kiteszem vagy
sem, porolom s csatolom: szekerem kitolom s hidegen hagy
hogy sivatag kövein s folyamok vizein felelek meg!

Nagy mocsaras talajon hegyeket nevelek mihamar, ha
nem tehetem; kilököm soraim s parazsat keverek fel...
vagy hamujuk lepereg s megülik nevedet, betakar ma.

SÁRKÖZI LÁSZLÓ: *Dedikáció az örökkévalóságnak*, 2005
https://mek.oszk.hu/04200/04270/04270.htm

FORDÍTÁS

GOURMONT, REMY DE

L’exil de la beauté

A N.C.B.

Va, cherche dans la vieille forêt humaine
L’abri que je destine à ta vie incertaine.
Ne tremble pas trop quand le soir resserrera tes veines;
Songe que les chairs fanées ne peuvent refl eurir
Et garde aux coins de ta bouche pâle l’ombre d’un sourire.
Prends un bâton, si tu veux, et aussi une besace,
Marche, en suivant, le long des champs, la trace
Que font les bśufs qui s’en vont au labour
Et les enfants en quête des fl eurs nouvelles de l’amour.
Tu trouveras peut-être l’amour sur ton chemin
Ou la mort, ou des pauvres qui tendront la main
Vers ton cśur ou bien vers ta gorge;
Tu leur donneras ce que tu as, un morceau de pain d’orge,
Mais ils diront des injures
Et des larmes te viendront aux yeux d’entendre des paroles impures.
Ne pleure pas, lève la tête, les dieux,
Quand ils sont en exil, marchent encore dans les cieux.
Dérobe aux hypocrites ta noble nudité,
Sois pour eux la laideur, toi qui es la beauté.

FORDÍTÁS

REMY DE GOURMONT

Száműzött szépség

A N.C.B

Menj, a jobb kort megért emberek erdeiben keress
Menedéket, ha léted kétes, s nem vagy sikeres.
Ne remegj nagyon, ha az éjszaka vénáid görcsbe húzza;
Ne feledd, a tested nem kopott, virágzik újra,
És őrizd meg szád sarkán azt a maradék fakó mosolyt.
Fogj egy botot, ha kell, tarisznyát, hagyd, ami volt,
Menj, mosolyogva mezőkön, erdőirtáson végig
Mint lázadó igavonók, ha hámjuk koloncát tépik,
Vagy miként ifjak űzik - hajtják újabb virágait a vágynak,
Talán szerelemre lelsz, tán jelöltjeire a halálnak
Azt úton, és szegényekre, akik feléd kezüket nyújtják,
Vagy torkon ragadnak, birkóznak veled;
Te szívesen adnád nekik, amid van, egy darabka árpakenyeret,
De ők akkor sértődve neked ugranak,
Szemedben könnyekkel hallod, záporoznak a tisztátlan szavak.
Ne sírj, nézz fel az égre, az istenek is voltak
Egykor száműzetésben, mégis az égben laknak.
Takard el nemes meztelen lelked, álszentek közt ez vétség,
Nekik te a rútságot idézed, te, aki maga vagy a szépség.

Koosán Ildikó fordítása

2011 novembere

FORDÍTÁS

Szent Eulália Kantinlénája

Jóságos szűzleány volt Eulália,
Szép a teste, lelke még szebb vala.

Megtörnék őt az Istent gyűlölők.
Rávennék őt, szolgáljon ördögöt.

Gonosz tanács füléig el nem ér,
Hogy tagadná Istent, ki mennyben él.

Hiába arany, ezüst, ékszerek,
Hiába, ha király kér, fenyeget.

Nincsen dolog, mit elkáprázva lát,
Melyért többé nem szolgálná Urát.

Ezért fogadta őt Maximián,
Ki minden pogány fölött volt király.

…

Benső erejével védte magát
Azzal minden kényszereket kiállt.

Szüzességét mégsem adja oda,
Nagy becsületben halt meg általa.

Hogy megégjen, a máglyára veték:
Nem volt bűnös, nem égett meg ezért.

Pogányok királya alig hiszi,
Kardért küldet, fejét követeli.

Nem szegült szembe ezzel a leány,
Krisztushoz szólhasson, ennyit kíván.

Galamb képében ő az égbe szállt,
Kérjük mind, mondana értünk imát:

Krisztus kegyelme minket elérjen
Halál után eljussunk elébe
Irgalmába fogadjon

Vigilia, 1981. november

Bárdos László fordítása Ó-franciából

https://hu.wikipedia.org/wiki/Szent_Eul%C3%A1lia_szekvenci%C3%A1ja
A ***Szent Eulália szekvenciája,*** vagy *Szent Eulália kantilénája* (franciául: *Séquence* [vagy *Cantilène] de sainte Eulalie)* a francia irodalom legrégibb emléke, mely a 880-as évek elején keletkezett.

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Az út

Megroggyant felhőkön térdepel
a napsugár, míg suhan alattunk
az aszfalt. Te figyelsz, én nézlek.
Arcéled rögzül íriszemen,
felidézi kezdeteinket, a szarvasok
vágtatását, a bíborba öntött hegyeket,
a tenger méla csendjét. Látom a
két vándort a kietlen országúton,
hátizsákjuk súlya gerincroppanásig,
keresztre feszített múltjuk az út
két oldalán. Szemük összevillanása
után megnyílik az ég, s talán Isten ujja mutatja
azt az egyetlen utat, amit együtt járniuk kell.

Nézlek

Talán nem is lehet ecset alá festeni
azt a kéket, ami szemedből sugárzik.
Ezüstbe szövi az ősz napjainkat,
bősz éjszakákban szüreteljük
vágyaink gyümölcsét.

Kint aranyló tüllfátyol a
lombok közé besurranó fény.

NAGY JÁNOS

Krisztus kereszt – (egy útszéli magány)

(tisztelgés a Mesterek előtt)

az éjben sötéten áll a kereszt, mint a Golgotán, bele borzong a kereszt, a kalapács ütései nyomán, majd jött a vándor, megáll, felnéz, csak szögek, csak csonka szárnyú angyalok állnak ott, vigyáznak, árván, magányosan, reggel, a szürkületben csak vízcseppek remegnek a hulló leveleken, de Ő csak áll, vár, és előtte dadogó szavakkal imákat keres, hogy mondjon valamit, valamit, talán szavakat

mert holnapra simára koptatom az imáim sorozatát,
maradok pedig itt ebben az éjben,
ahol tisztázatlan minden szó,
mozdulat és érintés -
egyre vastagabb ez a csend,
bennem beszélő jelen van,
ajtót nyitok rád ebben a világban -
egyszer már harminc ezüstért eladtalak,
csupa csodálkozás volt szemedben,
s nincsen határ hogy megtaláljalak,
mikor keresnélek -
hosszú napok és tárgyak osonnak közénk,
a meztelen égre,
magammal cipellek Mester,
ha nem is tudom,
s a nyugtalan szavak helyén,
csak a szél süvít,
míg én elnémulok -
évek jöttek,
éjszakák és nappalok,
ahogy kerestem benned a vigaszt,
azt idézhetetlent,
én ablak leszek feléd,
hogy újra lássalak
a megtalált úton -
már semmi sem bánt,
a te szökevényed vagyok,
átölel a fény,
majd holnap rád borulok,
székem egyszer majd üresen tátong –

egy cédrus öleli át, ezt a csillagot,
hogy ő, soha ne maradjon egyedül

A. TÚRI ZSUZSA

ne gyere
(gonosz fény)

ne gyere
az égből gonosz fény szivárog
fákat tett keresztbe az úton a szél
kialvatlan szemmel gyűrt
felhőket látok
rémesen csikordul az ablakzsanér
résre nyitott ajtón
a vérhold bebámul
hintázik s az öreg bükkön fennakad
a madáretetőt csillagok szurkálják
madarak holtteste a bokrok alatt

ne gyere
a tetőn óriás lyuk tátong
belógatja lábát a hajnali csönd
korhadó szarufák vonala meggörbül
vihar előtti feszültség odafönt
ne feszegesd osztriga-szívemet késsel
elvesztettem rég a
mesék fonalát
gubanc-hegyeim karéján elbotolnál
megkapnád a közöny
méregpoharát
nincs hely mellettem a
benti magán-éjben
nincs szerelem-lámpás
vagy mi kéne még
nem lesz újabb kezdet
semmiféleképpen
idővel mindenki szíve körbeég
ne gyere
az égből gonosz fény szivárog
fákat tett keresztbe az úton a szél
vén csontokba bújva a
szerelem átok
hogy
benned is csalódjam
annyit nem ér

2022

megj.: Hetedik, 2023.

HOLÉCZI ZSUZSA

Erzsi mama és a mobiltelefon

Erzsi mama nyolcvanadik születésnapjára készülődött a család. Igazi meglepetésnek szánták, nem árulták el neki, hogy mindkét fia, az összes unokája – sőt a Brüsszelben élő dédunokái is ott lesznek. Csak azt tudta, a vasárnapi mise után ne haza menjen, hanem Katiékhoz ebédre. Ahogy a templomajtóban elköszönt Mariskától, büszkén jegyezte meg: ma sietek haza, vagyis nem haza, mert a lányoméknál ebédelek.

A házhoz érve kicsit gyanús volt neki a sok autó, de még ekkor sem sejtett semmit: nem tudta ő azokat a „flancos autókat" megkülönböztetni, rossz szemével nem fedezte fel, hogy bármelyik ismerős lenne. Annál nagyobb volt a meglepetése, amikor a csöngetésre egy kisebb „embertömeg" nyitott kaput, és elsőnek a hároméves Gréta dédunokája ugrott a nyakába. Alig győzte végig ölelgetni őket, és könnyeit törülgetve hagyta, hogy a szobába kísérjék.

– Nem szoktam én hozzá gyerekeim az ünnepléshez – mondta szipogva, nem volt a mi időnkben szokás a születésnapot ünnepelni. Névnapot inkább, de mivel a drága húgom épp Erzsébet napon halt meg a gránátrobbanásban, azóta a nevem napját se szeretem megtartani.

– Hagyjuk ezt most anyuka, majd ebéd után elmeséli – szólt közbe a veje, aki már unta anyósa régi történeteit. Ők laktak hozzá a legközelebb, számtalanszor hallotta már azt a háborús történetet.

A család ezután elhalmozta virággal és ajándékkal a mamát: a kicsik rajzoltak, festettek neki, a mennye egy új kendővel, a lánya – jobb ötlet híján – egy új ágyneművel, majd sorra került Áron, az unokája, aki Brüsszelben dolgozott, és onnan tért haza a családjával a nevezetes napra.

A mama meglepődve bontogatta a kis szögletes csomagot, fogalma se volt róla, mi lehet abban. Tán csak nem valami ékszert hozott ez a buta gyerek – morfondírozott, amíg a díszes csomagolást lehántotta róla. De nem, a dobozban egy okos telefon lapult, amilyet ugyan már látott a fiai kezében is, de hogy hogyan kell azt használni, arról fogalma se volt.

– Jaj kisfiam, hát minek ez nekem? Úgyse tudom megtanulni, hogy kell ezt használni…nem való egy ilyen szép holmi egy vénasszony kezébe!

— Dehogynem mamika, majd ebéd után megmutatom, hogy kell használni! Ne féljen, a dédunokái már egymást verik érte, hogy melyikük játszon az enyémmel – mondta nevetve, és megsimogatta Márkó buksiját. Ugye megmutatod majd a maminak, hogyan kell használni?

– Persze, nagyon szívesen! Addig is lehet nálam?

– Hát persze, kicsim – válaszolta Erzsi mama, és odaballagott az asztalhoz.

Nagyon finom ünnepi ebéd volt, Katika igazán kitett magáért. Erzsi mama kicsit szégyenlősen evett: amióta a Parkinson kór miatt remegett a keze, jobb szerette magában eszegetni a leveskét. Az ebéd alatt folyt némi halk beszélgetés, de bizony egy-egy fogás között hamar előkerültek az okos telefonok, és mire a Jucika emeletes dobos tortájához értek, már mindenki a saját kütyüjével volt elfoglalva. Mekkorát változott a világ – gondolta Erzsi mama szomorúan –, eljöttek ezek a gyerekek többszáz kilométert a kedvemét, aztán ahelyett, hogy megbeszélnék kivel mi történt, vagy elmondhatnám nekik, hogyan is halt meg a szegény húgom a háborúban a másik három vétlen áldozattal együtt, csak a telefonjukat nyomkodják. Végül, hogy megtörje a csendet, megkérdezte Márkot:

– No kisunokám, megmutatod nekem azt a fránya telefont, hogy kell használni?

– Mindjárt mami – válaszolt a gyerek – de most nem hagyhatom abba: ha most kikapcsolom, legalább két éltet elvesztek.

– Micsodát fiam? – kérdezte megdöbbenve Erzsi mama.

– Jaj, hát én most egy háborús játékot játszok egy koreai meg egy japán sráccal, azt nem hagyhatom abba még egy ideig. Egyébként nyerésre állok, most ne zavarj!

Szegény Erzsike így hát csendben üldögélt egy kicsit az asztalnál, nézte az őt ünneplő, de magukba fordult társaságot, azután felállt és elkezdte leszedni a mosatlant. Mire a család felocsúdott, hogy „hát az ünnepelt hová lett”, Erzsike néni végzett a konyhában, és a konyhaszéken üldögélve imádkozott.

Márkó ekkor – apja parancsára – abbahagyta végre a játékot a mama új mobilján, és magyarázni kezdte neki, mi hogyan működik rajta, és mi az a „fészbuk”, ami még arra is figyelmezteti majd őt, ha a fiainak születésnapja van. Erzsi néni - mit sem értve az egészből - azon tűnődött: hová fajult ez a világ, ha már egy ilyen kicsi gyerek is háborúzik, és ha a felnőttek csak úgy üzenetben köszöntik fel egymás a születésnapjukon, de azt is csak akkor, ha a gép figyelmezteti őket.

Amikor eljött a hazautazás ideje, Erzsi mama elővette a mobilt a szatyorból, és Márk kezébe adta: vidd el kicsim és használd, nem kell ez énnekem. Mit is csinálnék vele? Én csak a mamádat, meg Mariskát szoktam telefonon hívni, velük meg biztos nem fogjuk egymást lövöldözni.

Fotó: **FŰZY-MOLNÁR ZOLTÁN**

MAGYARY HUNOR

Új tavasz

Talán nem kéne még, hogy ily hideg legyen,
ahelyett, hogy fürödnék a nap melegében
fázom. Rideg lesz a tél, üres a fekhelyem,
a hideg szélben kihűl, nem pezseg a vérem.

Jöhetne egy új tavasz úgy a böjti szelekkel,
de nem olyan, mint ezek! Valami teljesen más:
táncoljon a széllel, míg bennem égnie kell,
hogy érezzem, milyen volt az ifjúkori varázs.

Csendélet három dimenzióban

Falu
Szikadt mezőn pásztora legelni épp tehenet bőget,
de ha nem terelgeti azt tépett füvön éppen,
úgy kocsmából bámulja a vétlen arra tévedt nőket,
aztán dönt, hogy a pulthoz újabb sörért lépjen.

Város
Ha nyugszik a nap a melós szépen lemossa a fánglit,
sebaj, ha izzadt, malteros ingére rászárad az est,
a kocsisoron pár ezerért asszonyra vadászik,
majd fülig érő szájjal, söréhez legurít egy pár felest.

Városháza
Polgármester a feleségnek folyton azt ígéri szépen:
„Sietek majd drágám” de nem haragszik meg az asszony
mert ha akad bundázható telek még a város szélen,
van esélye rá, hogy abból neki nyakékre maradjon.

FÖLDESDY GABRIELLA

A hosszú élet gyötrelme

Jókívánságaink szerves része a tiszta szívből kívánt hosszú élet. Nem jár megszorítás a kitételhez, miszerint akkor kívánjuk a hosszú életet, ha azt testi, lelki és szellemi épségben élheti meg az, akinek kívánjuk. Szinte mindenki úgy képzeli, a száz év megérése kijár minden földi lénynek, vagy legalább is annak, aki szerintünk megérdemli.

Mindez tele van szubjektivitással, közhellyel, sznobsággal, jól bevált mondataink panellé váltak az idők folyamán, kötelezőnek érezzük ezeket alkalmazni, ha kell, ha nem. Mert ki szeret belegondolni, mit jelent a hosszú élet annak, aki mozgásképtelen, gyógyíthatatlan beteg, szűnni nem akaró fájdalmai vannak, vagy éppen lelki problémái elviselhetetlenek, esetleg öntudatlan, saját helyzetét már nem képes felfogni, kontrollálni, mások gondozására szorul. Makacsul ragaszkodunk a sztereotípiákhoz, kegyes hazugságainkhoz.

Nagyra becsült, szeretett öreg barátnőm, Dénes Éva nemrég múlt százkét (!) éves. Kivételes kedvezményezettje ő annak, amit egyszerűen hol Sorsnak, hol isteni kegyelemnek nevezünk. Egészen sokáig, századik évét is elhagyva, majdnem minden képességének birtokában volt. Ez annyit jelent, hogy lakáson belül ellátta magát, sőt főzött, már nem járt ki az utcára, pici, vékony, madárcsontú lénye a nem egész 60 m2-es lakásban otthonosan mozgott. S mindez semmi a szellemi frissességéhez képest. Éva rendkívüli memóriával rendelkezik, s ebbe nemcsak az olvasott művek történeteire, barátokra, intézményekre, pletykákra, hanem mindezeknek neveire is emlékezik.

Éva aktív életkorában rendszeresen szépirodalmat olvasott, társaságban bridzselt, és klasszikus zenét hallgatott különböző csatornákon. E három területen magas kvalitásnak számított. Mikor szeme egyre jobban romlott, akkor nagyítóval olvasott, a bridzselést abba kellett hagynia, viszont a zenét azóta is tudja hallgatni.

Már a százegyedik évében járt, amikor elesett a lakásban, és nem tudott felkelni. Egyetlen lánya – szintén Éva – a szomszéd segítségével tudta ágyba tenni. A helyzet megpecsételődött, Éva nem tudott kikelni az ágyból, egész napos felügyeletre, ellátásra volt szükség. Bár ő reménykedett abban, hogy maradhat a megszokott otthoni környezetben, alig telt el néhány nap, és egy budai luxus öregotthonban találta magát.

Az élet teljesen megváltozott körülötte. Kiszakadva a megszokott környezetből idegen arcok fogadták, szobája hiába volt barátságos, az ellátás az átlagosnál jobb, neki semmi sem felelt meg. Panaszkodásba fogott, ócsárolta az ebédet, vacsorát, elégedetlen volt a nővérekkel, hiányolta a gyógytornászt, masszőrt, a neurológust, kardiológust, mondván, minek van ő itt, ha nem azért, hogy az egészségén javítsanak, azt maximálisan karbantartsák. Hiába látogatta a lánya, illetve százegyedik születésnapján még élő rokonai is bejöttek felköszönteni: rossz közérzete, elégedetlensége tovább bőszítette.

Fürdeni sem tudott egyedül, az ápoló két karjában vitte ki a fürdőbe és ültette a kádban lévő székre, hogy le tudja a zuhannyal mosni. Ritkán került sor a kerti sétára, mivel ehhez tolókocsiba kellett ültetni, s a lépcsőn levinni a földszintre. Tv-t nem tudott nézni, a telefonján kizárólag egy szám volt állandósítva, a lányáé, minden más telefonszám beépítése problémás lett volna. Egyedül a rádió zenei adásai hoztak enyhülést a végzetes magányban, esetleg, ha egyik ápoló felolvasott, vagy beszélgetett vele. A látogatók is megcsappantak.

Eltelt egy teljes év az otthonban, Éva változatos érzelmi hullámok közepette vészelte át ezt az évet. A lázadás korszaka lassan elmúlt, felhagyott a panaszkodással, az ételekből evett

mindig egy keveset, a többit otthagyta. Saját forrásból volt mindig édesség és pezsgő, vagy vörösbor a hűtőben, ezeket szívesen fogyasztotta. Összebarátkozott néhány kellemes modorú ápolóval, akik megszerették a törékeny idős asszonyt, az öregotthon legidősebb lakóját.

Sőt! Kiderült, Éva szobájának szintjén egy nála jóval fiatalabb orvos lakott, aki súlyos rákbetegségen esett át, gyerekei külföldön éltek. A férfi és Éva felfedezték egymást, sokat beszélgettek, mivel Éva ágyhoz volt kötve, az orvos jött át délutánonként beszélgetni. Az otthonbeli élet kiszínesedett, feldobta az idős asszonyt, arca megszépült, megszelídültek ráncai. Végre megcsillogtathatta különleges memóriáját, vele egyenrangú beszélgetőtársat talált, akinek ugyanúgy jól esett, hogy magányában társaloghat valakivel. Az orvosnak három előnye is volt Évához képest: tudott járni, látással nem volt problémája, és rendszeres naplót vezetett, amely sokat segített a bentlakásos létet elviselni.

A kivirulás nem tartott sokáig. Az enyhülést hozó társ pár hónap múlva eltűnt az életéből. Nem jött többet beszélgetni. Ennél is súlyosabban érintette, hogy két kedvenc ápolója felmondott az intézménynek és máshová ment dolgozni. Az őket felváltó ápolók Évát elkeserítették intrikáikkal, közönyükkel és pikírt modorukkal. Százkettedik születésnapja csendesen, egyfajta lemondás jegyében telt. Már többször elhatározta, hogy mindenféle étel megtagadásával fejezi be életét, de nem volt elég akaratereje. Az a kevés étel, amit megevett, elég volt az élet folytatásához.

A halál eljövetele iránti sóvárgás ez esetben nem provokáció, nem a sajnáltatás vagy az önsajnálat része. Valódi kívánság, a gondolkodó ember tehetetlenségének elismerése, védekezés az értelmetlen lét ellen. A hosszú élet ekkor már nem ajándék, hanem teher. Még akkor is, ha nem jár fizikai fájdalommal vagy szenvedéssel, mintha a sorsunk fonalát szövő Párkák kikacagnák az életét megunt embert: amit korábban kívántál, vagy mások kívántak neked, itt van, élj még, de látod, köszönet nincs benne.

Éva folyamatosan búcsúzik e földi léttől. Bár a művészet által ismeri az emberi lélek minden megnyilvánulását, nem hisz a természetfölöttiben, hanem a teljes megsemmisülésben. A budai öregotthon apartmanjában, ágyához kötve, mindössze egy a plafonból lelógó kapaszkodó áll rendelkezésre, amivel ülő helyzetbe húzza fel magát időnként. Várja a számára megváltást hozó elmúlást.

Így kezdődött meg a százharmadik év Dénes Éva számára.

Fotó: **DARVAS JUDIT**

KÖVES JÓZSEF

Balladaféle tűnt idők poétáiról

Hol vannak a régi fivérek, barátok,
akiket magad is lelkesen tapsoltál,
nevüket rég elfújta valami átok,
ahogy rólad se tudják majd, hogy voltál!
Mi hajdan láng volt, ma hamvadó zsarátnok,
Lassan kitoloncolja az emlékezet,
szomorú valóság ez, nézzük akárhogy -
ritkán felbukkannak régi versrészletek…
Hiába volt a mű hajdan szenzáció.
De hát hol van már a tavalyi szó?

Teremtőjükről levált apró mondatok,
amiket talán még elraktároz az agy -
ennyi az öröklét. Nincsenek olvasók,
a halállal mindenik életmű befagy.
Hol van Garai, az indiánok sarja,
és Váci Miska, a keleti vég fia,
habár menni kell, ha isten így akarja,
de a versnek nem kéne elpusztulnia,
Költészet s öröklét - puszta illúzió.
De hát hol van már a tavalyi szó?

Hol vannak a régi fivérek, barátok?
Réges-rég eltűnt már Soós Zoli, a bicskás
s vele tűntek el a gorombakovácsok,
országcsavargó Ladányi helyén sincs más.
S hol van Ratkó Jóska, szegények költője?,
elment miniszterasszony nagynénje után,
égi mezőn libeg kopott felöltője,
nem tudják, ki volt ő, bár idézik sután.
Minden mi volt, múló produkció.
De hol van már a tavalyi szó?

Hol már Csukás gordonkahangú versei,
Bella Pista Istentől rég mattot kapott,
Nagy László csikóját égmezőn nyergeli -
amíg velünk volt ő - egy országra hatott.
Magyarország – tudjuk - a költők hazája,
persze hogy van belőlük ma is rengeteg.
s nincsen az elmúltnak antológiája,
a líra hiába mindennél kedvesebb,
feledékeny a kevés olvasó.
És hol van már a tavalyi szó?

http://megezmegaz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=1229526&fbclid=IwAR31huCbyA2wkeObjPZQzsuSZJLst4lcRs2PxKpYxXCPMclb_4GG-65suQI

Fantasy

MÁNDY GÁBOR

Időutazás

Fred Wilkinson húszévesen nősült. Menyasszonya, Linda Beckett elbűvölte a szépségével, valamint azzal a ténnyel, hogy könnyű volt meghódítani. Csak később derült ki, milyen rossz természete van, mennyire veszekedős. Fred élete pokollá vált.

Rossz házassága elől a munkájába menekült. Zseniális mérnök lévén alig múlt harminc, amikor sikerült megvalósítania nemzedékek álmát, az időgépet. Elhatározta, hogy visszarepül az időben, hogy elkerülhesse a rossz házasságot Lindával.

Beleült a masinába, beállította a koordinátákat, nagyot sóhajtott és megnyomta a gombot. Minden tökéletesen működött. Sikerült visszajutnia húszéves önmagába.

Sajnálatos módon azonban akkori énje mit sem tudott az időgépről, és arról sem volt tudomása, hogy mit hoz számára a jövő.

Amikor megismerkedett Linda Beckettel, elbűvölte a lány szépsége és az a tény, hogy könnyű volt meghódítani. Elvette feleségül, és csak azután derült ki, milyen házsártos természetű. Fred a rossz házasság elől a munkájába menekült. Zseniális mérnök lévén alig múlt harminc, amikor sikerült megalkotnia az időgépet. Elhatározta, hogy visszarepül az időben, húszéves önmagába.

Visszarepült, megismerkedett Lindával, elbűvölte a lány szépsége és az a tény, hogy könnyű volt meghódítani, és csak később derült ki, hogy milyen házsártos.

Nem szaporítom tovább a szót. A történet újra és újra megismétlődött. Fred a számítógépesek terminológiájával szólva egy végtelen ciklusba került. Mindig feltalálta az időgépet, de mindig ugyanazt az életet élte le és ugyanazt a nőt vette feleségül, mert a 20 éves eszével nem tudta felmérni, hogy ez milyen hibás döntés.

Én sejtettem, mire készül, de mire megmondhattam volna neki, hogy vállalkozása reménytelen, már mindig úton volt.

Forrás: Mándy Gábor: *Már itt vannak*

https://mek.oszk.hu/20600/20641/20641.htm#

:))

NYAKÓ ATTILA

Itt tapíros

Bozót mélyről les a tapír,
keresi őt egy csapat ír
állatkerti alkalmazott.
Várj csak, Harry, az nem az ott?

Kérdezzük meg! Remek ötlet,
de rögvest, mert jön ott öt lett
rigorózus, marcona arc,
ha ebből harc lenne fikarc-

nyi esélyt sem adnék nekünk,
szedjük hát a lábat, gyerünk!
Rigában is nemrég lett zoo,
elhappolják még itt, let's go!

Hello sir, are you a tapir?
Nem értem mit mond, pár papír-
zsepit kérnék, hogyha lehet,
mert csak ázott falevelet

és írottat szereztem én,
de fényes volt, no meg kemény,
kikészíti ez az embert,
s a kaparós sorsjegy sem nyert.

Betyár szakma, sok bajjal jár,
bár mondják, nem hajt a tartár.
Hajtok tovább, fő a mozgás,
Pista voltam, Pestről, postás…

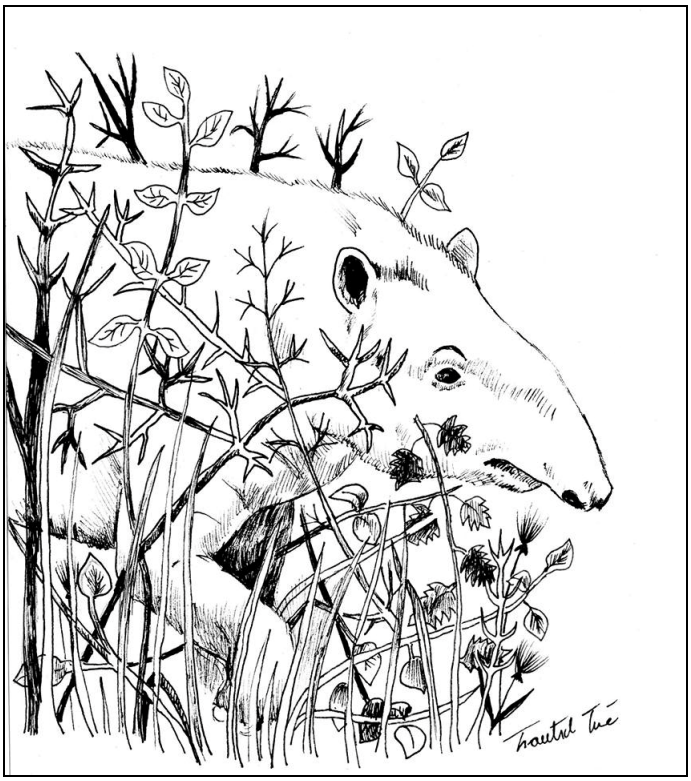

TRAUTSCH TÍMEA grafikája

http://nyakoattila.blogspot.com/2016/02/telapo-itt-van.html

GAÁL ERNŐ

Valóság és képzelet

Fürkész szemem az ablakon kitekint
Vajon milyen időjárás lehet odakint
Ónszürke felhők úsznak szomorú égen
Vigasztalanság uralkodik sivár vidéken

Idebenn a rózsaillatú hálószobámban
Magam ücsörgök a diszkrét félhomályban
Nem történik semmi ami izgalmat jelentene
Meggyötört szívemnek nincsen zúgolódni kedve

Ingerszegény környezetben a rádió is hallgat
Semmi sem zavarja az édeni nyugalmat
Élek mint Robinson a „rejtelmes szigeten”
Gondolkodom róla a mai betevőm mi legyen

Kérdések özöne zúdul felém e szokványos napon
Alig fér meg medrében erős indulatom
Viruló oázist teremtek képzeletben
Szükség van rá e sivatagos környezetben

Lelkemben tréfás csalogányok énekelnek
Citromsárga villamosok vígan csilingelnek
Szeretek a rideg valóságtól elrugaszkodni
Komor képek helyett meseszépekről ábrándozni

A józan valóság és a szertelen képzelet
Mint vetélytársak egymással küzdenek
A valóság realitást a képzelet fantáziát takar
Az egyik rabláncot a másik szabad gyeplőt akar

Kedvelem a szabadon szárnyaló fantáziát
Tényként kezelem a földhöz ragadt realitást
Hogy a kettő közül melyiket választanám
Megmaradnék a szabadság napos oldalán

Szerencs, 2022 12. 08.

SZEDŐ TIBOR

Maszk nélkül

Testemre karmolt életem,
arcomra mart napok.
Bárányok közt vagyok a farkas,
máskor az ördöggel cimborálok.
Belém költözött múlt,
tenyeremen a tegnap hamuja.

Évek alatt átrendezem saját világom,
sorsom batyuit cipelem a hátamon.
Csecsemő énem fényképek halmazában,
lázasan kutatom emlékeim.
Megkóstolom az élet ízeit:
Sós a könnyem,
édes a csók,
keserű a magány,
savanyú a kudarc.

Lelkemben érzés billentyűi,
húrjain hangulatváltozásom rezdül.
Zenélnek bennem az évszakok,
lázong fejem felett a vihar.
Sötétség házán ablakot nyitok,
kiárad a vakító fény.
Öklömben a csendet őrzöm,
ajkamon szélnek eresztem sóhajom.

Budapest, 2023. március 1.

HALÁSZ ERZSÉBET

A tökéletes nő

– Nem érzem magam nőnek mellette –, panaszolja minap a parkban frissen festett piros-vörös hajú, huszonéves ismerősöm negyven körüli kissé molett, barna hajú barátnőjének. – Milyen férj az, aki észre sem veszi, hogy más árnyalatú most a hajam?
Három év körüli kisfiát ráncigálja. A gyerek szaporán kapkodja lábait feldúlt anyja mellett, míg egyre csak kérdezgeti: Hová megyünk, hova?
– Haza – jön a tömör válasz.
– De hova haza? – visítja teljes hangerővel a gyerek, és lecövekel. – A Vica mamához, vagy az Apuhoz? Az anyuka felkapja, gépiesen összecsókolja, hogy elhallgattassa. A srác üvölt, rúg, harap, majd olyan erővel vág az anyja arcába, hogy annak majd' a szeme ugrik ki. Erre a kedves édesanya úgy levágja a gyereket a földre, hogy csakúgy nyekken. Eltorzult képpel ecseteli, hogy milyen nehéz egy nőnek, ha édesanya is. A drága apukája meg nem töri magát, hogy minél előbb hazaérjen. Én meg egész nap az anyunál „dekkolok", akit ő persze ki nem állhat. Igaz, ez kölcsönös. Anyu is csak rosszat tud mondani róla.
– Nem kellene ott dekkolni, anyukád jobban hangot talál a gyerekkel, türelmesebb nálad jóval. Tanulhatnál valamit a sok szabadidődben. Például lehetne valamilyen nyelvet tanulni, nagyon kellene számítógép-kezelést, de lehetne manuális munkát is: varrni, kötni. Látom rajtad, hogy nagyon utálsz most azért, amit mondtam. Hidd el, tapasztalatból mondom – jut végre szóhoz a barátnő is.
– Pár éve még én is nagyon elmerültem a hajszínekben, műszempillában, gyönyörű mintás körmökben. Aztán mikor a férjem egyik napról a másikra elment, akkor vált ez nekem nagyon világossá, hogy hátha más dolgokra kellett volna figyelnem. Pl. hogy neki mi a fontos. Nem akkor kellett volna fűhöz-fához kapkodni, hanem amíg gyesen voltam, befejezhettem volna a félbehagyott főiskolát, vagy olyasmit tanulni, amivel simán el tudok helyezkedni. Persze, én sem kalkuláltam be, hogy egy „szép napon" azt hallom, hogy: ne haragudj, de nem akarok így élni, ez a vége… Ennyi. Úgy ment el, hogy álltam az ablaknál a szép hosszú szempilláimmal, a menő hajszínemmel, a makulátlan, főzéstől megkímélt körmeimmel –, vissza se nézett!
A békéltetőn találkozott újra egy közönyös férfi és egy gyűlölettől majd' szétrobbanó nő! A gyerekeket szerencsére anyám elvitte, mert széthullott világomban velük se tudtam boldogulni. Vészmadár vagyok? Nem, csak realista, mostanára.
– Na, ezt a „depis" szöveget meg se hallottam –, és már futott is az elkóborolt gyereke után a piros-vörös hajú, tovább háborogva, hogy a friss hajszínét nem méltatja figyelemre a férje.
Nem kívánt ellenvéleményt. Hisz ő oly tökéletes.

Az élhetetlen órásmester

– Mi az, nem ismersz meg? – recsegte egy apatikus hang, mikor megkérdeztem, hogy ki beszél. Annyira idegen volt az a részeg motyogás, hogy már majdnem letettem a telefont.

– Le ne tedd! – rivallt rám, te legalább hallgass meg, ha már valahogy megtaláltalak.

– „50 évesen utcára kerültem volna, ha nem találok egy asszonyt, aki megért engem, mivel ő kocsmában dolgozik, sok nyomorúsággal szembesül. Befogadott, mikor a húgom kiperelt a

szülői házból. Eltartási szerződést lobogtatott, amit anyu halála után rögtön kihízelgett az apámtól. Akkor támolyogtam be abba a kocsmába, ahol a mostani élettársam dolgozik."

(Ó, Istenem, én láttam őt boldognak, valamikor régen. Egy villogó fekete szemű kisfiúval bokszolták egymást, meg vad táncot roptak. A 3-4 év körüli srác olyan tűzzel táncolt, hogy izzott a levegő körülötte. Apa és fia sugároztak a boldogságtól.)

– Mi lett a kisfiúval? – akivel olyan boldogan ugrabugráltatok. Hová lett az akkori öröm-csomag? –, valami baj történt a gyerekkel?

– Nekem már nincs fiam, nincs senkim, csak egy élettársam. Nála lakom. Az a fiú számomra már csak egy cigány-gyerek, hisz nem én vagyok az apja. Most mondta ki a bíróság, hogy nekem nem lehet gyerekem, megszűnt a tartási kötelezettségem. Talán furcsa, de nem éreztem megkönnyebbülést, inkább ürességet. Az élettársam vizsgáltatta ki, megmondta, ahhoz tartsam magam, hogy nincs gyerekem, ha nem akarom, hogy kidobjon. Neki vannak gyerekei, de „azt"nem szívelte.

– De hisz te mondtad, hogy legyen gyerek, ha nem is tőled! És mennyire szeretted, az anyjával együtt. Boldogság volt rátok nézni. Mi történt?

– Az anyám-apám nem engedte be őket a lakásukba. A szomszédok is csak „fújolták" őket, a nővérem is csatlakozott hozzájuk. Ordítozás, veszekedés vált mindennapossá. Aztán lassacskán a parázsló szerelemből gyűlölködés lett, majd válás. Könyörögtem az anyámnak, hogy legalább a gyereket fogadja el, engedje, hogy magammal vigyem, mikor én hazaköltözöm. Próbáltam az anyám szívére hatni. Engem nagyon szeret, mondta, bár inkább kislányt szeretett volna látni a születésemkor. Óvodás koromban is hosszú szőke csigák keretezték az arcom, míg az óvó néni rábeszélte, hogy vágassa le a hajamat fiúsra, mert nagyon csúfol érte a többi gyerek.

– Ide nem jöhet az a cigány fattyú – ordította az anyám, és nem vette észre, hogy a Gyerek jön velünk szemben az utcán. Én lecövekeltem, de a gyerek nem állt meg, köpött egyet, ahogy elment mellettünk. Ez már régen volt, de most is belegörcsöl a gyomrom, ahogy visszajön az emlék.

Én már nem szeretek, nem gyűlölök senkit, semmit. Évek óta közmunkásként dolgozom. Az élettársam nem engedi, hogy béreljem az órásműhelyt, mert nem hoz, csak viszi a pénzt. Igen, ez így is volt, de képtelen voltam a minimál-béres kopott ruhástól a megfelelő javítási díjat kérni. Láttam, ahogy összeguberálják azt a keveset is. Ők azért javíttatnak, mert nem tudnak újat venni.

Pedig mennyire szerettem abba a műhelybe belépni. A régi órák régi történeteket elevenítettek fel, sokszor könnyeket csaltak elő és remegő kezeket a tulajdonosoktól, mikor látták, hogy újra működik a becses, kedves-drága óra. Velük örültem –, értelme volt a munkámnak. Meg akkoriban még úgy – az egész életemnek.

Már csak tengek-lengek.

De téged még szeretlek – mondta alig hallhatóan –, és letette a telefont.

BŐSZE ÉVA

Az éj peremén

(*Látomás 2021 Január)*

Este van
már itt az éj
magamban ülök peremén
a félhomályban mozognak az árnyak
az ablakon besétálnak a csillagok
bensőmben sötét van
ütköznek gondolatok
lándzsáik idáig érnek
mozdul a föld a hegyek is félnek
felhők terheiből járvány hull a földre
emberek halnak
fogynak nemzetek
szorító-gúzs a szíveken
túlhajszolt napok feszítenek
ebben az esti félhomályban messze tolom a falakat
ámulok kitágult szabadságomon
hívón zúgnak óceánok
hullámukra ülve a légbe szököm
felhőkre ülve messze nézek
kezet ráznak emberek
maszk nélkül jönnek-mennek
kacagnak ifjak gyermekek
üde-zöld hegyek völgyek ölelnek
magamba fordulok
félhomály van és helyükön állnak a falak…

Falak

Próbáltam áttörni, ledönteni,
megkerülni vagy megmászni , –
nem sikerült…
Mindig oda-vissza jártam,
néha rossz oldalra álltam…
…és ajtóra nem találtam.
“ Ha egyet becsuknak, kinyílik egy másik”
Mondják!
Elém a már megjárt utat hordták…
Az út néha kővel rakott,
lábam fájón botladozott,
bokor, ág, szél megcsapkodott…
Türtem…
Hittem…
Bíztam…
Egyszer magam is leomlottam,
múltat, jövőt alám raktam…
aztán a falakat tovább törtem.
Újat, régit, megszokottat…
Tudva: ez egy játék!
Én, parányi ember,
a falak tövében:
árnyék…

HABOS LÁSZLÓ

Csöndesen és váratlanul

Régi éjeken, ha sírtam asztal fölött
csöndesen tenyerembe nehezült fejem,
s míg fehér gyertyaláng félszegen világlott
elhagyta lelkem e zavaros világot.

Messze szárnyaltam mégis közel jött az ég
váratlanul lelkemről minden súly lehullt,
s mi fájdalmasan vállam nyomta sok vétek
elmerült a megtisztulás tengerében.

Sötét éjeken megkopott asztal fölött
csöndesen verset írok, és nem fáj fejem,
s míg Solaris dallamai szólnak halkan
nehéz súlyt aggatok suhanó szavakra.

Messze szárnyalnék, de acéllánc tart földön
váratlanul zárt szavakból hit szabadul,
s mi fájdalmasan lelkem nyomta, sok érvet
levetem láncommal s csillagokhoz érek.

BÁRDOS LÁSZLÓ

Babits és a dráma – Mozaikok

A Sipos Lajos szerkesztette Babits kritikai kiadás *Drámák* c. kötete (2003; sajtó alá rendezte Vilcsek Béla) a maga csaknem nyolcszáz oldalas terjedelmével jócskán meglephette az életműben mégoly járatos olvasót is. Igaz, a közölt anyagnak természetesen csak egy részét teszik ki az önálló művek, s ahogy ez ilyfajta kiadásoknál gyakorta előfordul, ezúttal kevesebb, mint a felét. Ám az apparátus jogosan öltött ekkora méreteket: Babits, különösen pályájának első évtizedén, kitartóan foglalkozott a drámai műnemmel. Négy eredeti színdarabja is ennek a korszaknak a termése. Az igazi küzdelem viszont – mondhatni – ezután következett, éspedig éppen nem a drámaíróként való érvényesülésért: sajátos módon Babits azért vetette latba tekintélyét, hogy darabjai *ne* lássák meg a napvilágot. Nemhogy színpadra, még nyomdába sem engedte őket.

Egy kivétellel. Jellemzően a XX. századi színjátéktól legtávolabb eső, a görög tragédia szellemét és alkatát fölelevenítő *Laodameia* című darabot bocsátotta a nyilvánosság elé – ezt ráadásul nagyon szerette –, ám ezt a művet is egy verseskötetbe iktatta. A szerkesztő eljárása azonban tökéletesen igazolható, hiszen ízig-vérig *dráma,* illetőleg *tragédia* a mű – itt, azaz itt is meg kellett jelentetni.

A jelen vázlat a lehető legszerényebb igényekkel lép fel: egy tematikus idézetgyűjtemény korlátain legföljebb néhány kommentárszerű megjegyzéssel lépve túl Babitsnak a drámához és a színházhoz fűződő megnyilatkozásai közül szeretnék fölidézni néhányat – megpróbálva kipuhatolni gondolati forrásaikat, meg a belőlük ki-kihangzó polemikus vonatkozásokat. Még ezt az alig kifejtő válogatást is jobbára két drámaköltő – Euripidész és Shakespeare – neve köré igyekszem csoportosítani.

1. Az időrend mellőzésével tekintsük először a Shakespeare művészetét érintő alapmeghatározásokat *Az európai irodalom története*-ből. Némiképp önkényesen hivatkozom csupán erre a műre, hiszen Babits az 1900-as és 1910-es években már több ízben is megnyilatkozott a maga és ifjúkori barátai talán legfőbb kedvencéről. Ezenfelül a 10-es évek közepén formálta és adta ki *Vihar*-fordítását is. Annyi bizonyos, hogy a kései szintézis érvanyaga és állásfoglalása már az irodalom humanisztikus értékeit a színházi élet köznapi gyakorlatával szemben is védelmező, korjelző tapasztalatokon edződött:

„Igazán bámulatos, hogy ezek a finom nüánszokra épített lírai és epikusan festő drámák valaha színpadon is hatottak, nagy tömegeket vonzottak… Igaz, hogy a témák egy része ismert és aktuális volt, magában is érdekes. Az is igaz, hogy a színpadi művészet még sokkal inkább a *szó* művészete volt, mint ma. A közönség a dikció hallgatására volt »beállítva«, s figyelme talán még sokkal frissebb, éberebb és naivabb volt, mint a mai közönségé.* Ha mindezt leszámítom, még mindig nem tudok hova lenni a csodálkozástól. Hisz Shakespeare nem ily friss és naiv közönség igényeihez mérte szavait. Mély kultúrájú, elfinomodott, szinte dekadens ízlés és érzőképesség kell, hogy egy-egy tudós célzását megértse, egy-egy váratlan asszociációjában gyönyörködjön, egy-egy verse lejtését szépnek és zenének érezze. Darabjai igazában csak olvasva érvényesülnek. Egy-egy során meg kell állni, kortyonkint ízlelni, mint a jó bort. És Shakespeare még csak arról sem gondoskodott, hogy darabjai helyes szöveggel nyomatásban megjelenjenek! […]

…Minden Shakespeare-problémánál nagyobb probléma például, hogy miféle értetlenség szülhette meg azt a dramaturgiai elméletet, amelyet XIX. századbeli (főleg német) kritikusok Shakespeare-ből »levontak«, s amely kritikánkban s színházi közvéleményünkben ma is kétségbevonhatatlan dogma gyanánt áll. Ezek Shakespeare-ben a tipikus színpadi és színpadra való írót látták […]

…A magyar Shakespeare-kultusz eleinte nagyon is jó úton indult el. Akik kezdték, lírikusok voltak és autodidakták: Vörösmarty s Arany és Petőfi. Őket nem elméletek vezették, hanem költői ösztönük. Shakespeare az ő kezükben az lett, ami igazában és eredetileg volt: költészet. […] Később azonban kifejlődött nálunk is egy shakespeare-i drámairodalom, amelyre inkább a rossz Shakespeare-elmélet hatott (s a hirtelenében-készült rossz Shakespeare-fordítások), mint maga Shakespeare."[1]

Szempontunkból itt dráma és színház el- (vagy ketté-)választása a döntő mozzanat. Ebben a rangsort is implikáló rendszerezésben a dráma – a nagy hagyományú és történeti hagyományt teremtő dráma – a korérdekeknek alá nem vethető irodalom, illetőleg *költészet* autonómiájának körébe lép.[2]

Íme, még egy kis részlet:

„Ez a mai Shakespeare-kultusz képe. Ekkor értettem meg Tolsztojt… Ha a színházi Shakespeare-re gondolt, igaza volt. És ő legalább őszinte volt."[3]

A hathatósabb meggyőzés kedvéért Babits egy anekdotikus mozzanattal készítette elő a fönti konklúziót: a *III. Richárd* esetével. Ti. amikor egyszer végre színházba ment, a felvonásközi szünetben a színházi Shakespeare-ért lelkesedő ismerősök között egy sem akadt, aki követni tudta volna az éppen játszott darab cselekményét. Babits bizony ritkán folyamodott efféle eseti illusztrációkhoz, mint ahogy az is csak elvétve történt meg vele, hogy tekintélyérvként valamely *orosz* szerzőre hivatkozzon egy-egy gondolati vagy esztétikai kérdés tisztázásakor. (Magából irodalomtörténetéből is kiérezhető az általa lényegében keletinek tartott orosz szellemtől való idegenkedése, ha mindjárt Tolsztojról vagy Dosztojevszkijről esik is szó.)

Ennek a Shakespeare-felfogásnak *van* nálunk hagyománya. Füst Milán állásfoglalása talán nem annyira meglepő:

„Itt azt a vallomást is kell tennem, hogy Shakespeare nekem nem színházba való, bármily paradoxul hangzik is a vallomás olyan íróról, aki egész életében a színpad számára dolgozott. […] Shakespeare-t ugyanis számomra szavainak csodája teszi, s mindenféle mellékkörülmény, zenebona, zaj, mozgalom, de még a sokféle szín is ártalmára van a szavaknak. […] S én lelkem színpadán megállítom erre a jelenetet, hogy valóban sírjak egy kicsit."[4]

Ennek az „irodalmi" Shakespeare-képnek mai ellenzői (pl. Mészöly Dezső, Eörsi István, Nádasdy Ádám) hajlamosak az Arany János, de még inkább Babits utáni magyar műfordítói hagyományt okolni az általuk félreértésnek tekintett megközelítésmód „hibáiért". Csakhogy az angol irodalomtörténeti gondolkodásban sem ismeretlen a nagy drámaíró bizonyosfajta leválasztása a színházról. Charles Lamb (aki mellesleg – Mary nővérével együtt – megírta a *Shakespeare-mesék*-et az serdülőkorú ifjúság számára) meglepő módon szinte ugyanúgy kezdi egyik eszmefuttatását, mint az idézett magyar költők, különösen Füst Milán:

„Lehet, hogy paradoxonnak tetszik, de azt a véleményt kell vallanom, hogy Shakespeare kevésbé szánhatta színházi előadásra darabjait, mint szinte bármelyik más drámaíró. S éppen a darabok megkülönböztető kiválósága miatt van ez így. Nagyon sok olyasmi van bennük, ami nem tartozik a színjátszás birodalmába, amihez a szemnek, hangnak, gesztusnak semmi köze. […] [„Mr. Kean" Macbeth-alakításáról:] Mikor ezt a szerepet játszotta, akkor a tett miatti fájdalmas aggodalom, az a vágyunk, hogy megakadályozzuk a tettet, amikor még mintegy nincs elkövetve, a valóság nagyon is szoros és szorongató látszata olyan szenvedést és nyugtalanságot szerez, amely teljesen lerombolja a könyv szavai révén keltett gyönyörűséget. A könyvben az elkövetett tettek nem hatnak ránk a jelenvalóság fájdalmas erejével, inkább mintha a történelemhez tartoznának, valamihez, ami elmúlt és elháríthatatlan, ha egyáltalán van valami közük az időhöz. Olvasás közben csakis a költészet, a fennkölt képek jelenvalók elménk számára." (1811)[5]

Fordulhatunk azonban Goethéhez is: az ő tanúságtételének érdekességét egyrészt lankadatlan Shakespeare-búvárkodása adja, másrészt az a tény, hogy – szemben akár

Babitscsal, akár Füst Milánnal – közelről, sőt belülről ismerte a színház közegét, élete egy szakaszán akár „színházi embernek" is nevezhető.

„Shakespeare az eleven szó által hat, s a szó legjobb közvetítője az olvasás; nem tereli el figyelmünket az ügyes vagy ügyetlen előadás. […]

Shakespeare neve s teljesítménye a költészet történetébe tartozik […] a színházban csak véletlenszerűen lép fel. […] [C]sak az színpadszerű, ami a szem számára egyszersmind szimbólumot hordoz: valamely fontos cselekmény, amely egy még fontosabbra utal […] Shakespeare ezt a csúcsot is elérte… Ám ezek csak ritka mozzanatok, szemelt ékszerek; s foglalatuk tömérdek színpadiatlanság. Shakespeare eljárásmódjának egésze ütközik állandóan a tulajdonképpeni színpad ellenállásába […] [É]pp érdeméül [állítjuk], hogy a színpad nem volt méltó tér az ő géniuszának." Végül, ha ennyi szentencia kevés lett volna, Goethe – azon elmélkedve, hogyan lehet átdolgozni a nagy brit darabjait ahhoz, hogy előadásuk szövege ne legyen nyomasztóan terjedelmes – szinte csattanó módjára erősíti meg nézetét:

„[M]égis újra meg újra azt halljuk, bármennyire értelmetlen, hogy Shakespeare műveinek egyetlen szavát sem szabad elhagyni az előadásból. Mármost ha ennek a véleménynek a hívei győznek, Shakespeare pár éven belül eltűnik a német színpadokról, ami egyébként nem is volna olyan nagy szerencsétlenség, mert a magányos vagy társas olvasó annál tisztább örömmel élvezhetné e műveket."[6]

A kontraszthatás kedvéért állítsuk ide rögtön Móricz Zsigmond vélekedését Shakespearenek szentelt nevezetes tanulmánysorozatából (Nyugat, 1923):

„[A *Vízkereszt*-ről:] Gyermekjáték gyermekeknek.

Ez valóban színész munkája. Nem, mert jó szerepek vannak benne, hanem mert minden a színpadi tradíció, színpadi megszokottság, színpadi beidegzettség alapján áll. […] Nincs az akciónak egyetlen mozzanata, nincs az ábrázolásnak egyetlen motívuma, nincs a levegőnek egyetlen szippantása, ami ne színpad volna. […]

Az ős operett: ma is él ez a műfaj, csak több muzsikát kapott, bár itt is jelen van már a kísérlet… A közönség jól mulatott, a közönség gyermek. […]

[A *Lear király* előadásáról szólva:] Nála mind a három egyforma fontos tényező, az élet, a gondolat és a színpad.

Az élet mindenestől, ahogy ő maga meg bírta figyelni, de azt is mind sajátjának tekinti amit mások figyeltek meg rajta… A gondolat: ez az övé. Ahogy benne támad s benne él… És a színpad: készen kapta s nem nyúlt hozzá, hanem beledolgozta magát. Nem bírálta, elfogadta, s oly tökéletesen hozzá alkalmazkodott a gondolkodásmódja, hogy második természetévé lett, hogy ösztönné vált benne."[7]

2. Babits irodalom*történeti* koncepciójáról – ha tetszik, víziójáról, narratívájáról – sok mindent elárul az az idegenkedés, melyet amúgy oly kedves görög tragikusai közül *Euripidésszel* szemben tanúsít európai irodalomtörténetének lapjain:

„[…] Euripidésznél általán kevesebb a líra, mint előzőinél… […] [Euripidész] problémái nem az emberi sors, erkölcs, igazság mélyeit fölrázó dilemmák, amelyekkel Szophoklész viaskodik. Érdekesség átalagérdekesség. Egy ki szerelem, házasságtörés, politikai és demokratikus tirádák: az a fajta dolog, ami mindig modern – a szó legrosszabb értelmében […]

Manap rám úgy hat ő, mint egy túl könnyű, túl termékeny író […] Mit szülhet egy kiváló szellemű író s a szedett-vedett közönség lelki frigye? Euripidész művei magas irodalmi kultúrából kihajtott virtuóz drámák, de micsoda barbár gikszerekkel! Micsoda sablonok! Míly logikátlanság! Mennyi durvaság az alakokban! […]

Ez valódi modern, színpadi barbárság.

De nem az a fajta modernség, amit Euripidész modern hívei keresnek bálványukban. Ezen inkább ők is megütköznek. Szeretnék is kimagyarázni és elmagyarázni, különös hipotézisektől

sem riadva vissza. Van egy ismert angol könyv, mely azt akarja bebizonyítani, hogy Euripidész tragédiái voltaképp – vígjátékok, s akként olvasandók […]

Miért vígjátékok? Én elégnek tartom, hogy színpadi művek – mai értelemben vett színpadi művek –, és akként olvasandók."[8]

Igaza volt? A kérdés nem éppen célravezető, ha az itt kifejtett véleményben (mint jeleztük) egy *történet* alkotóelemét látjuk.

Úgy látszik, Babits ekkoriban például már nem gondolkodott el annak a Péterfy Jenőnek a „görög tanulmányain", közöttük Euripidész-értelmezésén, akit harmadfél évtizeddel korábban elmélyült meggyőződéssel méltatott *Az irodalom halottjai* című tanulmányában (Nyugat, 1910). Hozzátehetjük: nemcsak e személyes kapcsolódás fényében feltűnő a nagy kritikuselőd „mellőzése" – hiszen ez önmagában csak külsőleges szempont –, hanem a szóban forgó értelmezés tárgyi értékhangsúlyai miatt is. Péterfy ugyanis a következőképp veti össze elődeivel a legfiatalabb tragikust:

„[Euripidésznek a kritika] vallási frivolitást vetett szemére, a tragédia lealacsonyítását, az eposz és monda alakjainak köznapivá süllyesztését, a forma megrontását stb. […] nem akarta észrevenni azt az érdekes problémát […], hogyan hajtják rá a megváltozott közviszonyok, hogy hősi, egyoldalú, erős, egyszerű szenvedélyek helyett *tudatosabb, elemzettebb, az élet valóságának megfelelőbb érzelmeket rajzoljon,* s hogyan változtatja meg mindez szükségképp az elődök szigorúbb formáját…" (Az én kiemelésem. B. L.)***

Majd:

„Mint dramatikust a hagyomány, a költői tárgy szüksége még egészen a mondához s ennek hőseihez köti. De ugyanakkor a költő egyszersmind állást foglal ellene, kritikai szellemmel, *új pszichológiával* tekinti; képzelmével benne él, s ellene harcol, s nem egy tragédiája viseli magán a belső ellentét nyomát. Hogy lehet ezt Euripidész művészetének bűnéül fölróni? Hogy lehet Euripidészt kicsinyleni azért, mert nem oly naiv, mint Szophoklész, s a görög gondolkodás fejlődésében részt vett? […]

De a filozófus és rétor csak töredéke Euripidésznek, a költőnek. Ha elég művészi fogékonyságunk van, s hajlékony elmével végigtekintünk művei során: az első pillanatban szinte zavarba jövünk, annyi új, annyi különböző hatást találunk bennök. Euripidész művészetében van valami *Próteusz-szerű*. Ha veszít is nála az antik tragédia Aiszkhülosz fönségéből s Szophoklész arányos szépségéből: e hiány fejében új alakokat teremt, leleményes, gazdagabb szálú mesét sző, s *lírai hevét, erős szenvedélyességét* veti latba. S ha gazdagon buggyanó, pillanatnyi lankadás után mindig szárnyat bontó költői erejét megéreztük: szinte hihetetlennek látszik, mennyi igazságtalan ítélet kering Euripidészről a filológusok között. […] Euripidész iránt csak akkor leszünk igazságosak, ha azt a *művészi fáradhatatlanságot* méltányoljuk, mellyel mindig új hatásokat keres, modort változtat, *reflexiót s érzelmet különbözőleg vegyít,* régi helyzetekben új fordulatokat teremt …" (Az én kiemeléseim. B. L.)

Azért volt érdemes egy kissé túl hosszúra nyújtani a fenti idézeteket, mert egyes kiragadott fogalmak, kifejezések még talán kevésnek is bizonyultak volna ahhoz, hogy meggyőzzék a gyanakvó olvasót; hiszen mint ahogy ezekből a kiemelt részletekből különösképp kitűnhet, Péterfy rendre olyan értékszempontokat tulajdonít a tragikus triász harmadik tagjának, amelyek Babits szemében is éppen a legfontosabbak voltak. Hogyan lehetséges hát a konkrét művészi teljesítmény mérlegelésében ekkora „elcsúszás" a két éles szemű *és* méltányos elemző között?

S még egy utolsó részlet Péterfy tanulmányából: „Az ő költészetében már nyilatkozik az emberi szánalom, a *szélesebb körre terjedő emberbaráti érzésnek egy neme. Euripidész humánusabbnak látszik, mint elődei;* gyakran úgy adja vissza a fájdalmat, mintha neki is fájna, és szánalmat érezne a gyönge ember iránt."[11] Újfent az én kiemelésem. Ugye ismét a babitsi világkép egyik lényegi elemét „találta el" a XIX. század utolsó harmadának nagy kritikusa?

És igen, még a műfaji kérdés fölvetése is mintha csak – öntudatlanul bár – a megbecsült elődnek volna címezve. Péterfy ugyanis részletesen kifejti „védőbeszédében", hogy tévúton jártak azon esztéták, akik a sémákban felfogott „görög tragédia" jegyeit kérték számon Euripidész egynémely darabján – minthogy ezek jobbára már csak a „dionüszoszi játék", nem pedig a (modern) tragikum értelmében nevezhetők tragédiáknak.

3. A Nyugat 1928-ban körkérdést intézett az írókhoz „a magyar drámaírás válságáról". Idézzünk Babits kivételesen elmélyült és tömören kifejezett gondolatmenetéből:

„A modern drámának semmi köze sincs a régi dráma nagyszerű, kollektív szelleméhez. Így a modern dráma természetesen társadalmi drámává fejlődött, egy-egy társadalmi réteg vagy probléma drámájává: ahelyett, hogy az ember drámája lett volna.

Ámde a kultúra és színház demokratizálódásával ez a dráma mind nagyobb tömegek elé kényszerült állani, s kapkodva kezdte keresni e nagyobb tömegekkel való kapcsolatot. Csakhogy korunk tömege valóban ezerfejű, a végletekig differenciált; hol a közös érzés, amire e tömegekben hatni lehet? a közös alap, melyen az író dominálhatja közönségének minden rétegét? Ilyen nagy, közös, vallásos érzések nem hatják át a mai tömegeket. Érzések helyett a logikumokhoz kellett fordulni; ami annyit jelent, hogy a modern dráma kritikus és destruktív jelleget ölt: mert ha az érzés alkotó, a logika lényegében destruktív, kritizáló. Ez a Shaw-féle dráma; ez a Pirandellóé, mely már magát a drámai forma elvét kritizálja és destruálja.

De ez a fejlődés szükségképpen a dráma nívóbeli lesüllyedéséhez visz. Az érzés, mennél egyszerűbb, mennél általánosabb, annál értékesebb és fenségesebb lehet; nem így van a logikumokkal. A logikumokra alapított dráma, mennél nagyobb és műveletlenebb tömegek elé kerül, annál szimplábbá és laposabbá kénytelen válni, hogy megértésre leljen. Az egyszerű érzés megkapó; a szimpla élc lapos. A legáltalánosabb emberi érzések örökújak, mindig érdekesek; de van-e unalmasabb az ismételt szellemességnél? Az oly dráma, melynek legfőbb elve a szellem és élc virtuóz játéka, könnyen az üres technika s az alacsony mulattatás játékává fajul. S valóban ez történt a modern drámával, mikor a háború után újabb, s ez eddiginél még alacsonyabb nívójú tömeg özönlött a színházakba."

„[…] A mai író legdrámaibb mondanivalója is oly természetű, hogy a szabadabb regényformában teljesebben és természetesebben mondható el. A modern lélekábrázolás szűk Prokrusztész-ágynak érezte a drámát. Aki mégis ragaszkodott a drámai formához, mesterséges leegyszerűsítéshez, és a láthatatlan dolgok erőltetett megszemléletesítéséhez kellett fordulnia; ami a szimbolizmus eredete pl. Ibsennél vagy Maeterlincknél. [B. M. jegyzete: „Ilyféle egyszerűsítéssel tesz kísérletet a modern expresszionista dráma is."] De e mesterkélt eljárással a vonalak elrajzolódtak, s a színek, mintegy bengáli fényben, elváltoztak. Azóta a modern irodalom igazi nagy szellemei – s éppen azok, kiknek életlátásuk a legdrámaibb – mindinkább idegenkedni látszanak a drámai formától, s ehhez inkább csak azok folyamodtak, kiknek mondanivalója nem az életábrázolást kívánta eszközül, hanem magát a dialektikus élőszót; mint az agitatív és logikai mondanivalók, amilyen a Shaw-ké és Pirandellóké. Ekként a modern dráma eltávolodik az Élettől s a Költészettől, mely csak az Életben gyökerezhetik, és a Szinház, mely tömegeit végre is nem szolgálhatta ki tiszta dialektikus eszmékkel és paradoxonokkal, kényszerült a saját lábára állni és lehetőleg függetleníteni magát és hatását az irodalomtól, melynek azelőtt alázatos szolgája volt."

Szembeszökő a vitacikk fő szempontjainak történetisége: ez a megközelítés Babitsot végül egyik „legradikálisabb" hipotézisére sarkallja:

„[…] 3. A műfajok halandók, s biztos, hogy amit mi röviden *drámának* nevezünk, az sem egy, hanem több, egymás után következő külön műfaj: más a görög, a Shakespeare-é, Racine-é, a Dumas-é, Ibsené és így tovább. Értékben is, mint célban, különbözők."[12]

Az első részmondat némileg közhelyszerűen ismétel meg egy mind a pozitivizmusnak, mind a szellemtörténetnek kedves gondolatot – még a biológiai analógia jegyében tekintett

kontinuitást hangsúlyozva. Az igazi *tovább* gondolkodás magának a műfaji *egységnek időbeli felbontásában* ragadható meg.

Ám Babits már mintegy másfél évtizeddel korábban, a Balázs Béla „misztériumaival" foglalkozó bírálatának elvi bevezető részében kétségbe vonta a drámának mint műfajnak klasszikus esztétikai folytonossághagyományát: „[…] nem a párbeszédes alak és színpadi külsőségek teszik drámákká [ti. Balázs misztériumjátékait], hanem az a belső forma, amely egy a tartalommal. Ez hajdan, a dráma fejlődésének kezdetén: összeesett, később, az irodalomnak a színpadtól s a színpadnak a vallástól való önállósulásával, mikor az emberiségnek az a mély és valóban vallásos szükséglete, mely a drámát megteremtette, más csatornákon is kiömölhetett, s viszont a színpad is, elvesztvén vallási jellegét, más profánabb célokra is használhatóvá lett, a dráma voltaképp két nagyon különböző műfajjá differenciálódott." Már ekkor is hozzáteszi: „a *valódi dráma* […] nem feltételezi a színpadi formát".[13]

A drámaírás (ill. egy későbbi címadás szerint: a színpad) válságát nyomozva, értelmezve Babits az esztétikai szempontot összekapcsolta a társadalomtörténet, pontosabban: az irodalom (a műfajok) szociológiai funkciótörténetének vizsgálatával – olyas eljárás ez, amelyet az „esztétista" jelzővel elhamarkodottan bánó Babits-jellemzések alighanem nehezen illeszthetnének be némelykor sablonos gondolatmenetükbe.

Valami nagyon hasonló történeti felismerés fejeződik ki igen szellemesen József Attilának egy későbbi – szintén körkérdésre adott –, drámáról s színházról szóló nyilatkozatában, amely a Független Színpad 1937. évi I–II. számában jelent meg:

„Hogy miért nem járok színházba? Mert tapasztalataim szerint: 1. … az előadott *darabok* ötlettelenek, unalmasak... 2. … az *előadások* nem harmonikusak… 3. … mikor járnék színházba? III. Richárd ezt kiáltja: „Országomat egy lóért!" e mellett igen nevetségesen hangzanék, ha a mai szerző történetesen ezt adná egy hőse szájába, aki történetesen könyvelő: „Állásomat egy taxiért!" Nos, ha egy mai Shakespeare kitalálná, hogy egy ilyen felkiáltás hogyan ne váljék nevetségessé, de hogyan szorítsa el az ember szívét, örömmel áldoznék még az indokolatlanul magas árakat kérő ruhatárra is."[14]

Jegyzetek:

1. Babits Mihály: *Az európai irodalom története,* Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979, 173–175.

2. A magyar költő-gondolkodó aligha alaposabb irodalomtörténeti vizsgálódások nyomán jutott erre a következtetésre. Annak ellenére, hogy talán felfigyelünk a befogadó közönségre tett utalás egyszerre irodalomszociológiai és (különösképp előremutatónak ható) recepcióesztétikai szempontjaira, azért a feltevést – *Az európai irodalom történeté*-t manapság körüllengő elmarasztaló értékítélet hatására is – akár afféle megalapozatlan, „esszéisztikus" ötletként is olvashatjuk. Csakhogy Babits elgondolása a mai angol irodalom- (és nyelv-)történet-írásban váratlan támogatóra talál. Az Erzsébet-kori közönség valószínűleg fogékonyabb volt a színpadi nyelvnek – modern értelemben vett – költőiségére, mint a mai nézők – érvel N. F. Blake *The Language of Shakespeare* (Shakespeare nyelve) című könyvében. Blake úgy vélekedik, hogy ebben a (színpadi) nyelvben jóval nagyobb szerepe lehetett az eufóniának, a költői jó- (vagy szép-)hangzásnak, a mondatszövevények vagy akár egyes szóismétlések zenei effektusainak, mint azt ma feltételeznénk. Egy értelmetlennek látszó szöveghely újabb keletű javításaihoz fűzi következő megjegyzéseit: „… Shakespeare műveiben előfordul, hogy a szavak felszíni, grammatikai szinten értelmetlenek, mert gyakran csak egy tetszetős hanghatást akart elérni… Ez a választása természetesen megnehezítheti

bizonyos szövegrészek megértését, legalábbis akkor, ha okvetlenül tökéletes felszíni grammatikai és logikai jelentést várunk el minden mondattól." (N. F. Blake, *The Language of Shakespeare* [London: Macmillan, 1989], p. 27.) Egy értelmetlennek látszó szöveghely újabb keletű javításaihoz pedig a következő megjegyzéseket fűzi: „… Shakespeare műveiben előfordul, hogy a szavak felszíni, grammatikai szinten értelmetlenek, mert gyakran csak egy tetszetős hanghatást akart elérni… Ez a választása természetesen megnehezítheti bizonyos szövegrészek megértését, legalábbis akkor, ha okvetlenül tökéletes felszíni grammatikai és logikai jelentést várunk el minden mondattól." (N. F. Blake, *The Language of Shakespeare* [London: Macmillan, 1989], 27.) Egy másik lényegbevágó megállapítás: „A retorikának épp az a célja, hogy mesterkélt („artificial") és irodalmias legyen: fontos ezt szem előtt tartanunk, ha olyan drámaíróval foglalkozunk, mint Shakespeare, akitől a mai olvasó hajlamos az egyéni karakterhez naturalisztikusan hozzáigazított nyelvhasználatot várni el. Az ő korában viszont épp a legmesterkéltebb nyelvezet állt a legnagyobb becsben – nem pedig az, amelyik a legközelebb férkőzik a valóságos élőbeszédhez." (I. m., 18.)

3. I. m., 176.

4. Füst Milán: *Késői megjegyzések Shakespeare-ről* [1962]. In: *Emlékezések és tanulmányok,* Bp., 1967, Magvető Könyvkiadó, 431.

5. *Shakespeare tragédiái a színpadon* (Kéry László fordítása). In: Szenczi Miklós (szerk.): *Shakespeare az évszázadok tükrében,* Bp., Gondolat Kiadó, 1965, 115–119. – Hogy a XIX. század eleji Shakespeare-kép és drámafelfogás némely mozzanatát ne ítéljük könnyedén idejétmúltnak (esetleg romantikusnak), idézzünk fel újabb példát is: olyant, amely –kivételesen – tényszerűségénél fogva eléggé meggyőzőnek tetszhet. Tudnivaló, hogy Shakespeare legnagyobb terjedelmű drámája történetesen épp a *Hamlet* – az életmű legismertebb, legkitüntetettebb darabja. (Az első kiadáshoz, a megbízhatatlan, ún. „rossz kvartó" szövegéhez kapcsolódó problémakör számunkra ezúttal érdektelen.) A darabnak több angol sajtó alá rendezője is egyetért abban, hogy ez a szövegterjedelem nemcsak újabban számít előadhatatlannak – rendszerint tetemes húzásokkal mutatják be a tragédiát –, hanem bizony Shakespeare korabeli színpadon sem hangozhatott el a „teljes" textus. A fontosabb kiadások a jelek szerint egy inkább olvasásra szánt *Hamlet*-et tettek közzé, a társulatok pedig rövidebb (rövidített?) súgópéldányokból dolgoztak. Lukas Erne *Shakespeare, az irodalmi drámaszerző* (Shakespeare as Literary Dramatist) sokatmondó címet viselő könyvében, mely 2003-ban jelent meg, olyan hipotézist fejt ki, amely ellentmond a csakis színpadi alkalmazhatóságban és nézőtéri érthetőségben gondolkodó újabb hazai Shakespeare-recepciónak. Vélekedése szerint a két bőségesebb alapszöveg (1604–1605, ill. 1623) sajátosan „irodalmi logikának" enged, és „megfelel annak, amit egy törekvő drámaszerző az olvasók számára írt, igyekezve tekintélyt kivívni a színpadi művek szövegének". (Idézi: *Hamlet.* The Arden Shakespeare. Edited by Ann Thompson and Neil Taylor, London, 2007, 84.)

6. Goethe: *Shakespeare és se vége, se hossza!* In: *Irodalmi és művészeti írások,* Bp., 1985, Európa Könyvkiadó, 109–122. Tandori Dezső fordítása.

7. Móricz Zsigmond: *Tanulmányok I,* Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 446–447; 461–462.

8. *Az európai irodalom története,* Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1979, 45–48.

9. Péterfy Jenő *Válogatott művei,* Bp., 1983, Szépirodalmi Könyvkiadó, 99. /Magyar Remekírók/

10. I. m., 111.

11. I. m., 121.

12. Babits Mihály: *Esszék, tanulmányok,* Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1978, II, 204–206.

13. Uő, uo., I, 345.

14. József Attila *Összes művei, III,* [s. a. r. Szabolcsi Miklós], Bp., Akadémiai Könyvkiadó, 1958, 186–187.

FETYKÓ JUDIT

Vasárnap, pirkadatkor

…akkor elszakadt a kárpit,
s elözönlötte az eget a haragvó erő…

„és most mi lesz? Hogy lesz ez után?
Én, ki csak eszköze vagyok e napnak,
honnan tudom meg, hogy tettem
oda vezet, hova ígérte a sugallat?
Forog vihar, ordít a menny,
magamon érzem minden sebét,
lábam nem visz. Minden reménytelen.
Tudni kell. Tudnom kell… él-e még?
Hideg, fekete félelem maradt.
Vagyok magamban. Magamon kívül.
Hideg ráz. Lázrohamos akarat
nem visz. Nem hozzák, hogy él – hírül.
Pokolra kell jussak érte;
de tudnom kell, ezért utána indulok:
megtudjam a igazat végre,
hogy él-e
kit elárultam, elárulok.
Él-e, mint mondják sugallatok,
feltámad-e…
Tudnom kell! Tudnom kell, él-e!
Nélküle maradt a semmi fekete éje.”

… üres a szépen hajtott vászon…
… derengő hajnalban, hol az éj
a világossággal összeér;
egy asszony jő, félve, remegve,
– üres a gyolcs, nincs beletemetve!
Üres a szépen hajtott vászon.

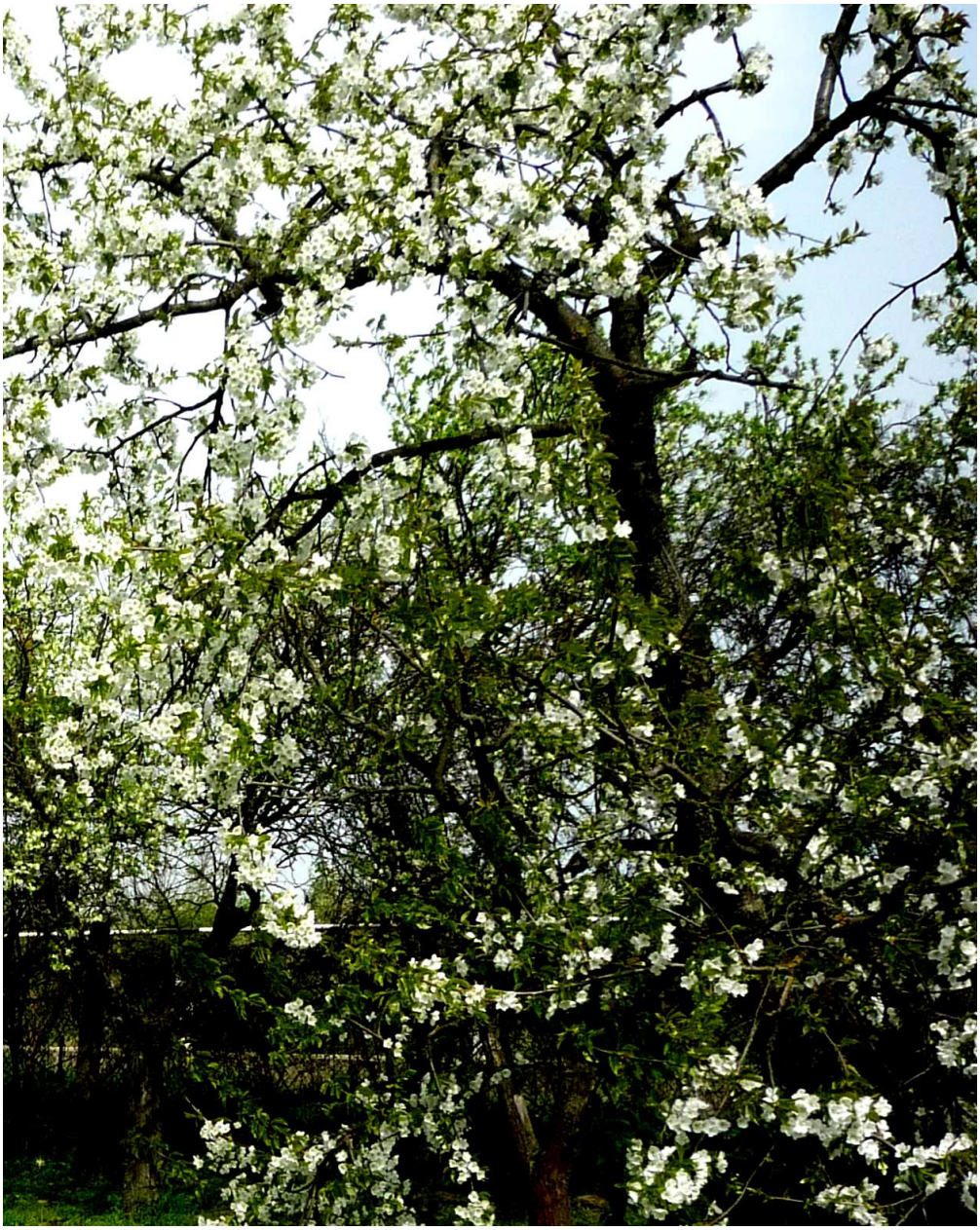

Fotó: **DARVAS JUDIT**